afet ılgaz

ANNEM! ANNEM!

YILDIZ KİTAPLAR
may yayınları çocuk dizisi

AFET ILGAZ • ANNEM! ANNEM!

YILDIZ KİTAPLAR

May Yayınları A.Ş. Çocuk Dizisi

Babıali Cad. No. 19
Cağaloğlu - İstanbul

Tel: 27 71 61

Dizgi, Baskı: Onur Basımevi
Selvili Mescit Sok. Güzeller İşhanı Bodrum Kat
Cağaloğlu - İSTANBUL
Aralık 1980

Afet Ilgaz

ANNİM!
ANNEM!

Halûk, Uğur, Defne
SEBAHAT
ve
Memleketimin bütün çocuklarına

I

Ege'nin yukarı Batı yönüne raslıyan Marmara bölgesinin bir köyünde oturuyorduk. Onbir yaşıma kadar olan yıllarda günler hep birbirine benzer. Ama onbirinci yaşım, o yıl unutamıyacağım olaylarla karşılaştığım için yaşamamda çok önemli yer tutar. Demek onbir yıllık güneşli, durgun günler, bu büyük fırtınaları hazırlıyormuş.

Köyümüz, yüksek bir dağın yamacına kurulmuş olduğundan, köyün her evinin penceresinden, damüstünden, (bizim köyde evlerin damları çok önemlidir. Kent evlerindeki balkonlar teraslar gibi kullanılır.) hattâ sokaklarında yürürken bile, denizi görürsünüz. Köyümüzün, yayan bir saat kadar çeken yalısı vardır. Yokuşaşağı, dik ve taşlı bir yoldan inerek arkasında zeytinliklerin yayıldığı, zeytinyağı fabrikalarının, işçi evlerinin bulunduğu yalıya ulaşılır. Köyümüzün bulunduğu yer, çok uzaklara kadar çamlarla, zeytin, incir ve armut ağaçlarıyla, çalılıklar ve otluklarla kaplı, baharda, yaz aylarında mis gibi kokan, dağ lâlelerinin, zakkumların süslediği, kuş ve böcek sesleriyle, pınarlarla dolu çok güzel, topraklardır. Denizi, köyümüzün bazı yerlerinden bakınca çam ağaçlarının arasından görürdüm. Soğuk ve rüzgârlı havalarda morumsu, güneşli havalarda açık maviye çalan bu geniş, kimsesiz deniz, hâlâ bana öyle gelir ki, denizlerin en güzeli, bir tanesidir.

Yoksulduk ama mutlu bir aileydik. Bir kızkardeşim daha vardı: Hanife. Bir tane de o yıl oldu. Onun adını da Ayşe koydular. Ayşe olmadan önce, annem babam da, Hanifey'le ben de oldukça rahat günler geçiriyorduk. Babam sabah erkenden işine giderdi. Duvarcıydı. Ya bizim köyde, ya başka köylerde evler yapmaya giderdi. O gidince biz de yataklarımızı toplar, evimizi temizlerdik. Zaten oturduğumuz ev tek gözlü bir kulübecikti. Temizliği pek uzun sürmezdi. Sonra, mevsim kışsa arkamızdaki dağa odun toplamaya çıkardık. Yazsa keçimizi alır, otlağa götürürdük. Annem de evde yoğurt yapar, ne varsa ondan bize ve babama yemek pişirir, sonra komşulara oturmaya giderdi. Biz de otlaktan döndükten sonra, akşama kadar kapımızın önünde oynardık. Biraz ilerimizde ulu bir ceviz ağacı vardı. Bu ağaca sağlam bir ip atmış, oturacağımız yere geniş ve uzun bir tahta yerleştirmiştik. Buraya, iskemleye oturur gibi rahatça yerleşir, alabildiğine sallanırdık.

Akşama babam ellerinde o günkü parasına göre bir şeyler almış olarak dönerdi. Bize şeker, entarilik, yahut

komşu köylere gitiğinde domates getirirdi. Akşam yemekten sonra pek oturmaz, ışığımız olmadığı için hava kararır kararmaz yatardık.

O yıl hayatımızda birçok değişiklikler oldu. Önce Hanife okula başladı. Sonra Ayşe doğdu. Daha sonra da değişikliklerin benim için en önemlisi olan bir olay geçti ki onu anlatacağım.

Ayşe'nin doğumunu pek iyi hatırlamıyorum. Ama birkaç ay büyüyünce, çok iyi hatırlıyorum, ona çoğu zaman Hanife'yle ben bakmağa başlamıştık. Bezlerini çeşmeye götürür yıkar, onu kucağımıza alır gezdirirdik. Bugünler, bir bakıma hayatımın en güzel günleriydi. Annem beni çok severdi. Ben de onu çok severdim. Güzel, güleryüzlü, tasasız bir kadındı. Babam çok çirkindi. Esmer, iri, kısa boyluydu, çok iyi huyluydu. Bizi dövdüğünü, bağırıp çağırdığını hiç hatırlamıyorum. İyi şeyler yemiyor, iyi yataklarda yatmıyor, iyi elbiseler giymiyor, büyük, güzel evlerde yaşamıyorduk ama gene de mutluyduk. Hiç ağlamazdık, üzülmezdik.

Hanife okula gitmeye başladıktan sonra, Emine annemle bana kaldı. Anneme çok yardımım olurdu. Ben küçüğü oyalar, onunla oynarken o, kalkar komşulara giderdi.

Bir gün gene Annem komşulara gitti. Ben de kapının önünde Hanife'yi bekliyerek kardeşimle oynamağa koyuldum. Ayşe'nin önüne taşlar, odunlar, yapraklar getiriyor, onları üstüste ya da yanyana diziyordum. Ayşe de, onları alıp bir bir bana atıyor bir yandan da neşeyle çığlık çığlığa bağırıyordu. Hanife'nin yanımıza geldiğini görmemişiz. Neden sonra gördük.

— Ne zamandır dikiliyorum, görmedin, dedi Hanife.

— Oyuna dalmışız, dedim.

— Annem nerde?

— Komşuda.

— Emine Teyze'lerde mi?

— He!

Hanife koşarak içeri girdi. Elinde üç dilim ev ekmeğiy-

le çıktı. Dilimleri bölüştürdü. Cebinden birer tutam kuru üzüm aldı, hepimize verdi. Ayşe daha bunları doğru dürüst yiyemiyordu. Ekmeğini üzümlerini yere atıyor, sonra ordan alıp yemeğe çalışıyordu. Topraklanmış üzümlerle, ekmeği silip kendimiz yiyor, ona da bizimkilerden veriyorduk.

Hanife:

— Hadi salıncağa binelim, dedi.

— Hadi, ama önce Ayşe'yi sallıyalım.

— Olur.

Ayşe'yi kucaklayıp salıncağa oturttuk, ağır ağır sallamağa başladık. Tam bu sırada Emine Teyze'lerin kapısı açıldı Annem dışarı çıktı. Elinde bir bohça vardı. Komşuya giderken bana bu bohçayı göstererek:

— Dikiş diktireceğim Emine Teyze'ye demişti.

Biz, hiçbir şeyden kuşkulanmadığımız için oynumuza daldık. Ayşe'yi indirdik, salıncağın başında «sen bineceksin, ben bineceğim» diye itişip kakışmaya başladık. Biraz da Annemi gördüğümüz için şımarıyorduk. Kim salıncağa binerse, o Ayşe'yi yanına oturtacak, ya da kucağına alacaktı. Öbürü de onu sallamakla görevliydi. Gülüşerek salıncağı kapmağa çalışıyorduk. Birden, köyde pek alışkını olmadığımız bir sesle irkildik. Biraz ilerde, yolun başladığı yerde, bir kamyon durmuştu. Kamyonun penceresinden sürücüsü olan genç, yakışıklı bir adam bize baktı. Annemi görünce hafifçe güldü. Annem de ona doğru koşmaya başlamıştı. Biz, sallanmayı bırakmış, olana bitene bakıyorduk. Annem bir sıçrayışta kamyonun ön tarafına, adamın yanına çıktı, oturdu. Biz Annemin bu beklenmedik davranışını görünce toparlandık. Ben hemen koşmaya başladım. Hanife de Ayşe'yi kucağına almış, koşuyordu. Biraz sonra yoruldu. Ağlıyan çocuğu yola, tozun toprağın içine bırakıp benim peşimden koşmaya başladı. Yine de kamyona yetişemiyorduk. Ben bir yandan da:

— Anne, beni de al! Diye bağırıyordum.

Kamyon biraz hızlanmıştı. Geçtiği yerlerde arkasından bir toz bulutu kalkıyor, insanın soluğunu tıkıyordu.

Ben, hiçbir şeye aldırış etmeden koşuyor, hem bağırıyordum:

— Anne, ne olur beni de al! Senden ekmek istemem, aç dururum, beni de götür!

Annem bu bağırışlarımı duyuyor muydu bilmem, ama ne kamyon durdu, ne de uzaklaşan karartıdan bir insan eli, bir insan başının çıktığını gördük. Yolun tozlarının içinde, yüzümüz gözyaşlarıyla kirlenmiş, yaşayışımız allak bullak olmuş, içimizde bir ateş, ayaklarımızı sürüyerek eve döndük.

Ayşe, bıraktığımız yerde yırtına yırtına ağlıyor, tozların içinde emeklemeğe çalışıyordu. Biraz önce Annemin çıktığı evin sahibi olan Emine Teyze, gelip Ayşe'yi kucağına aldı:

— Hadi yürüyün bize, dedi.

Burunlarımızı çeke çeke içeri girdik. Ayşenin üstünü başını silkeledik, yüzünü yıkadık. Emine Teyze de üzgün görünüyordu.

— Emine Teyze, söylesene, Annem nereye gitti?

— Ne bileyim dadalarım, (bizim oralarda çocuklara dada denir) Ben de sizin gibi habersizdim. Bohçasını, dikiş bohçası sanıyordum. Herhalde bir dikişi var diktirecek, diyordum. Hadi, unutun artık onu! Gelin, karnınız acıkmıştır! Karnınızı doyurun!

Anamızı unutabilir miyiz? Bizim güzel, güler yüzlü anamız. Bizi ne kadar severdi, bizden ayrılmak ona ne zor gelmiştir. Gelir herhalde, bizi özler de o adamdan kaçar geri gelir.

Emine Teyze'nin yere, hazırladığı sofraya oturduk. Peynir, zeytin ve ekmeklerimizi yemeğe başladık. Hanife:

— Akşama babama ne diyeceğiz? dedi.

Omuzumu silktim. Biraz durduktan sonra:

— Söylesene, ne diyeceğiz? diye yeniden sordu.

— Ne diyeceğiz, anlatırız olanı biteni.

Emine Hanım:

— Hele yiyin ekmeğinizi de... Ayşe'ye de yedirin!

Ayşe'ye de yediriyorduk ama o pek yiyemiyordu. Ko-

ca kız olmuştu ama hâlâ Annemin memesini emmeye alışkındı.

— Kirlendiniz mi bana gelin, ben yıkarım sizi! Çamaşırlarınızı da getirin olur mu?

— Olur.

Bu konuşmalar içimizdeki acıyı daha büyütüyor, derinleştiriyordu. Demek artık o hiç dönmiyecekti. Emine Teyze, acımızı anlamış gibi ekledi:

— Belki gelir bir iki gün sonra, üzülmeyin artık, karnınızı doyurun!

Orda oturmak rahat gelmişti bize. Karnımızı doyurduktan sonra oturduğumuz yerlerde uyuklamaya başladık. Arada bir rüya görür gibi içimiz bir acıyla burkuluyordu. Sonra gene dalıyor, acıyı unutuyorduk. Bir ara kapının vurulduğunu, Teyze'nin koşup kapıda bir şeyler konuştuğunu duyar gibi oldum. Emine Teyze yanımıza dönüp, omuzlarımızı elledi, yavaş sesle:

— Hadi yavrum, babanız geldi. Hanife, Hacer, uyanın kızım! dedi.

Babamın adını duyunca yarı korkulu, doğrulup kapıya yürüdük. Emine Teyze de Ayşe'yi kucaklamış, arkamızdan geliyordu. Kapıda babam küçüğü onun kucağından aldı, biz de peşine takılıp evimize gittik.

Babamın yüzü gülmüyordu ama bize de bir şey sorduğu yoktu. Emine Teyzeden her şeyi öğrenmiş olacaktı. Ayşe o gece babamın yanında yattı. Biz de Hanife'yle birbirimize sarılarak yattık. İkimiz de annemi düşünüyorduk. Arada bir birimizin sessizce hıçkırıp elini gözüne götürmesinden, sonra burnunu çekmesinden bu anlaşılıyordu. O gece sabaha kadar yarı korkulu düşler görerek, yarı uyuyarak, sıkıntılı, acılı bir gece geçirdik.

Artık evde yalnızdık. Babam gene sabahları çıkıp işine gidiyordu. Hanife de okula gidince ben evde Ayşe'yle yalnız kalırdım. Ayşe'yi çoğu zaman gelir Emine Teyze alırdı. Ben de işimi bitirdikten sonra, kapının önündeki salıncakta yaşıtlarımla birlikte oyuna dalardım. Daha sonbaharın ilk aylarıydı. Havalar sıcak gidiyordu. Bizde kö-

yün gelir kaynağı zeytin olduğu için yaşayışımız ona göre düzenlenmişti. Sonbaharın soğuklarıyla birlikte, zeytin toplanmağa başlanır, bütün kış bu iş sürer, ilkbaharda biter. Düğünler, nişanlar, sünnetler bu yüzden ya zeytin toplanmasına başlanmadan ya da bittikten sonra yapılır. O günlerde de köyün düğünleri birbiri peşisıra yapılmağa başlamıştı. Önümüz kıştı ve herkes zeytine gelinleri, kızlarıyla birlikte gitmek için hazırlanıyordu. Bizim zeytinliklerimiz olmadığı için zeytine gitmezdik. Eskiden annem bazı iş buldu mu zeytin toplamağa onun bunun tarlasına gider, o yıl harcıyacağımız zeytinyağını, sabunu, zeytini alır, birkaç kuruş da para kazanırdı. Bu yıl Ayşe'ye bir bakan bulunsa ben de zeytine gidip birkaç kuruş kazanmak, eve bir desti yağ, bir torba zeytin, birkaç kalıp sabun getirmek istiyordum.

Köyde yapılan düğünlere o düğünü yapanla küs bulunmıyan herkes gider. Bütün köy, kadınıyla, çocuğuyla, erkeğiyle kendiliğinden çağrılıdır. Hele çocuklar, küçük kızlar, hiçbir düğünü kaçırmazlar. Düğün evinde yiyip içemezlerse de damüstülere çıkıp oynıyanları, türkü söyliyenleri, gelini, gelinin çeyizlerini görürler... Biz de avunmak, acımızı unutmak için düğünler oldukça üçümüz birden bazan Emine Teyze'nin peşine takılarak, bazan yalnız, gider düğüne bakardık.

Gelin kızların çeyizleri avluların üstüne gerilmiş iplere asılır, rüzgârda bayrak gibi sallanırdı. Çeşit çeşit basma, pazen entariler, patiska, amerikan donlar, gömlekler, fanilalar, işlemeli yastık yüzleri, karyola etekleri, ocaklık örtüleri, minder örtüleri, raf örtüleri, çevreler, yağlıklar, tülbentler, oyalı, renk renk krepler, bizim köyde mağrama denen ve kışın başa bağlanan, sarı ipekle işli beyaz dokuma başörtüleri, mendiller avlunun dört bir yanında sonbaharın ya da ilkbaharın tatlı rüzgârlarıyla uçuşur dururdu. Avluda bahçeyi tıklım tıklım doldurmuş olan kadınlar, genç kızlar, nineler darbuka yardımıyla söylenen türkülere uyarak oynarlar, çevredeki evlerin damüstülerine çıkmış olan erkekler, özellikle gençler, delikanlılar da

onları seyrederlerdi. Aslında kadınlarımız, genç kızlarımız başka zamanlarda erkeklere pek görünmezler, çarşıdan geçmek gerektiği halde, erkeklerin arasından geçmemek için yan sokaklara saparlardı. Fakat düğünlerde bu kadın erkek kaçması tamamen kalkmış olur, erkeklerin kızları, daha sonra da kızların kadınların erkekleri oynarken seyretmesi çok olağan karşılanırdı. Bu kaç göç bir de zeytin toplarken olmazdı. Yalıya inen dik yokuşta, kadınlarla erkekler birlikte yürürler, tarlalarda birlikte çalışırlardı.

Biz de üç kardeş, düğünevine yakın bir damüstüne çıkar, aşağıda oynıyanları seyrederdik. Encok çalınan oyun havası, bugün radyolarda da söylenen bizim köyün bir türküsüydü:

Karyolanın demiri, yandım Ayşem...
O yar benim değil mi...
O yar benim olmazsa, yandım Ayşem...
Öldürürüm kendimi...

Bu türkü bir zeybek havasıdır. Genç kızların utangaç utangaç oynayıp çabucak oturdukları karşılamalardan sonra, türkücü kadın bu havaya geçti mi köyün yaşlı kadınları ayağa kalkıverirler. Feracelerinin eteklerini bellerine sokarlar. Birbirlerini gözeterek, geniş erkekçe sağlam ve uygun adımlarla ortada dönüp oynamaya başlarlar. Bu oyunlarda öyle coşturucu, öyle güzel bir uyum vardır ki, yaşlı kadınlar hiç nazlanmadan bu oyuna başladıkları zaman onların köyleriyle, oyunlarıyla, müzikleriyle ve o köyün insanı olmalarıyla nekadar övündükleri belli olur. Bazan çok iyi oynıyanlar yere diz vurarak efeler gibi coşarlar. Harmandalı da köyümüzün oyunlarından biridir. Harmandalı'yı da yaşlı ve orta yaşlı kadınlar böyle erkekçe ve efece davranışlarla oynarlar. Arada bir türkücü kadınlar piyasa şarkıları da okurlar ama köylümüz bunlara pek rağbet etmez, birkaç genç kız bu havalarla karşılama oynayıp otururlar.

Bu sırada damüstlerde mutlaka kızların yavukluları,

nişanlıları vardır. Eskiden aşka gelen delikanlılar kendi yakınları, hele göz koydukları kızlar oynadıkça tabanca atarlarmış. Ama birkaç kaza çıktıktan ve ölenler olduktan sonra bu âdet kalkmış, yalnız arada bir düğünevinde içmiş bir delikanlının aşka gelerek bağırdığı, nara attığı, sevdiği kıza olan sevgisini belirttiği duyulur.

Bir gün kadınların yaptığı bu eğlenceyi ertesi gün erkekler kızın gelin gideceği evin önünde yaparlar. Sokağa masalar kurulup mezeler, içki şişeleri dizilmiştir. Bir yanda davul, klarnet gene zeybek havaları, harmandalılar çalar. Erkekler efece hareketlerle, diz vura vura oynarlarken damüstülerde oturmuş kadınlar da heyecanla onları izler. Bizim köyün kadınları siyah önlüklük setenlerden ferace giyerler üstlerine. İçlerinde şalvarları ve entarileri vardır. Başlarına düğünlerde en güzel mağramalarını, daha çok da pullu tülbentlerini, çevrelerini bağlarlar. Özellikle hali vakti yerinde kadınların çevrelerinin kenarlarında mutlaka pul vardır ve bu pullar onların güzel yüzlerini daha da güzelleştirir. Yoksul kadınların feraceleri solgun ve eskidir. Yaşlılar da genellikle evde dokunmuş ve karaya boyanmış kıl feraceler giyerler. Bu yüzden düğünlerde damüstüler kapkara feracelerl ve beyaz başörtüleriyle dolu kadınların meydana getirdikleri çok güzel bir görünüm alır. Aşağıdaki sokakta erkekler oynarlarken kadınların arasında da şöyle fısıldaşmalar duyulur:

— Emine bak, senin oğlan oynuyor!...

— Benim adama bakın gene kafayı çekmiş, ayakta duramıyor!...

— Kız Gülsüm şu senin Hasan değil mi?...

— Abla ağama bak, o da harmandalı oynuyor!...

— Benim çocuğun üç gündür yüzünü gören yok. Düğün var diye eve uğramıyor...

Kına gecesi olduğu zaman gelin kız yukarda, evin ikinci katındaki odada oturur. Kınalanmak için aşağıya, kadınların toplandıkları odaya inerken merdivenlerde oturan kadınlar, gelinin ve güveyinin yakınları çeşit çeşit türküler söylemeğe başlarlar. Gelin, yüzü kırmızı bir du-

yakla örtülü olarak utangaç aşağıya iner, ellerine kına yakılır. Kına yakılırken de gene türküler söylenir. Ertesi gün kızın çeyizleri oğlan evine gidecektir. Eskiden çeyizler bir çeyiz sandığı, yorganlar, yataklar, yastıklardan, bir iki kilim ve halıdan meydana gelirdi. Şimdi köyümüzde zeytincilikten zengin olan ağalarla, zenginlerin çocukları, ya kasabaya, ya da otobüsle iki saat çeken ile gidip oda takımları, koltuklar, kanapeler alıyorlar. Hatta pencerelerine naylon perdeler asanlar bile oluyor.

Köyümüzün içinde su yoktur. Kadınlar köyün çevresindeki çeşmelerden kulplu testilerle doldururlar sularını. Sabah, akşam, suya gidilir. Ya kulplar kollara asılır, ya iplerle sırtlara alınır. Bazan da eşeklere yüklenir, öyle getirilir. Şimdi zenginler evlerine tulumbalar, çeşmeler yapıyorlar. Hatta çamaşırlarını da evlerinde yıkayanlar var. Oysa çamaşırlamızı yıkamak bizim köyde önemli bir iştir. Köyün girişindeki çeşmenin yanında yıkanır çamaşırlar. Yolun biraz altındadır bu çeşme. Yalakları, çamaşırların tokaçlanacağı taşları vardır. Çevredeki tesbih çalısı denen çalılıklar da çamaşırların serilip kurutulduğu yerlerdir. Çamaşır yıkayacak kadın daha önceden sıra alıp çamaşır yıkamaya öyle gider. Biz de anamla ayda bir, onbeşgünde bir bu çeşmeye gidip bütün gün çamaşır yıkardık. Kış günleri anacığım bizi bazan çeşmeye götürmez, kendisi yıkar gelirdi. Çamaşırı yıkarken ıslattığı şalvarının önü buz tutardı kışın. Biz de arada bir yanına varır ocağına odun toplar, ateşine bakıverirdik.

Şimdi çamaşırlarımızın büyüklerini Emine Teyze yıkıyor. Küçükleri Hanife'yle ben çeşmeden taşıdığımız sularla yıkıyoruz.

Düğünlerin bittiği, soğukların başladığı günlerde zeytine gitme hazırlıkları da başlardı. Bu aylarda okula giden çocuklarla yaşlı kadınlar kalırdı köyde. Bir de zenginlerin kızları, gelinleri, karıları... Orta halliler kendi zeytinlerini toplamağa giderlerdi, yoksullar da başkalarına ırgat olurlar, o yıl yiyecekleri yağı, zeytini çıkarırlar, birkaç kuruş da para sahibi olurlardı. Gündelikler çok düşüktü ama,

hiç yoktan gene iyiydi. Büyükler günde altı yedi lira alıyorlardı. Küçüklere iki üç lira verirlerdi. Irgatların geceleri yatmaları için damlar yapılmıştı yalıboyuna. Bu toprak damlar iyi ısınmaz, küçüktür, pistir, çoğu zeytincilik bittikten sonra ahır olarak kullanılır ama, insanlar orda birbirleriyle kaynaşırlar, birbirlerini severler. Geceleri çamaşırlarını yıkarlar, aş pişirirler, yemek yerler, bazı, keyifleri yerinde oldu mu çalıp söylerler, oyun oynarlar... Bazıları da her sabah köyden gelir, akşama köye dönerler. Bunlar daha çok mal sahipleridir. Sabah erkenden atlara, eşeklere binerler, kimileri de yayan olarak yola düzülür, o dik, daracık yokuşu yarım saatte inerler. Aynı yorgunlukla akşam gene o yokuşu çıkmak gerekmektedir. Çıkarken özellikle, hemen hemen herkes atına, eşeğine, katırına biner.

O yıl ben de zeytine gitmeyi istiyordum. Babam duvarcıydı. Bizim köyde, ya da başka köylerde ev, yapı yapanların işinde gündelikle çalışırdı. Kış gelince babamın işleri de azalıyordu. Hatta bazan kışın çalışacak hiç iş bulamazdı babam. O zaman annemle zeytine giderlerdi. Evin işlerini Hanife'yle ben görürdüm.

Annemin kaçışından ötürü herkesin bize acıdığını seziyordum. Oysa halimizde acınacak bir şey yoktu. Evimizin düzeni gene eskisi gibi dönüyordu. Anamız yoktu yalnız, onun sevgisinden yoksunduk. Ama ben, bütün köylülerin yaptığı gibi anama kızmıyor, onu sadece özlüyordum. Kimsenin bize acımasını da istemiyordum. Bu yüzden, acınacak durumda olmadığımızı belirtmek, belki de gücümüzü göstermek için bu yıl ben de gidip zeytin toplamak istedim. Babamın da işleri azalmıştı. Artık sabahları işe gitmiyor, hep evde oturuyor, bazan çıkıp kahveye gidiyordu. Babamın parası da gitgide azalıyordu herhalde. Eskiden kahve dönüşleri bize bakaldan öteberi alır getirirdi. Şimdi eve hep eli boş geliyor, evde ne varsa, yavan yaşıt, onu yememize ses çıkarmıyordu. Bir gün babama korka korka:

— Baba, sana bi şey diycem... dedim.

— De bakalım, dedi yüzüme bakmadan Mindere uzanmıştı, ama uyumadığı bèlliydi.

— Ben de zeytine gideyim bu yıl. Sen Ayşe'ye bakarsın. Ben öbür ırgatlarla birlikte damda kalırım. Hiç olmazsa evden bir boğaz eksik olur. Birkaç kuruş kazanırım, size yollarım. Sabun mabun da verirlerse eve getiririm.

Babam hiç sesini çıkarmadan yatıyordu.

— Bi şey demiyorsun... dedim.

— Sen daha küçüksün, dedi. Seni nasıl bırakırım bilmedik insanların içine.

— Köyden gidenler var ya...

— Var ama olsun, herkesin işi gücü başından aşkın, sana mı çobanlık edicekler... başına bir hal gelir de...

— Bi şeycik olmam...

— Senin aklın ermez.

Daha çok üsteliyemedim ama, aklım fikrim hep zeytine gitmekteydi. Yavaş yavaş bazı ailelerin yalıya indiklerini, başka köy ve kasabalardan en çok da yörüklerden, ırgatların gelmeye başladıklarını duydukça ne edeceğimi bilemiyordum, içim içime sığmıyordu. O günlerde babam üstüste birkaç gün sokağa çıktı. Sabah erkenden çıkıyordu hem de. Kahveye gitmiyordu demek. Acaba bir iş mi arıyordu. Babamın işi duvarcılıktı. Şimdi köylerde duvar ördüren, ev yapan olmazdı ki, iş bulsun. Herhalde başka bir iş yapacaktı.

Bir akşam, oldukça neşeli bir yüzle eve geldi. Oysa babam pek neşeli bir adam değildir. Evde pek kimseyle konuşmaz. Çok çalıştığı ve yorulduğu için yemeğini yedikten sonra hemen yatar uyur, sabah da erken kalkıp işine gider.

Hanife de okuldan gelmiş dersini yapıyordu. Ben Ayşe'yi mindere yatırmış, pencereden bakıyordum. Bizim evin penceresi de köyümüzün bütün evlerinde olduğu gibi denize bakar. Ta aşağılardaki denizi olduğu gibi görürüz köyümüzden. Çünkü köyümüz çok yüksektedir. Orda, denizin olduğu yerde şimdi zeytinler toplanmağa başlamıştır,

diye düşünüyor, önüne geçemediğim bir çalışma, işe yarama, para kazanma isteği duyuyordum.

Babam neşeyle içeriye girdi:

— Hacer ne yemek yaptın bakalım?» dedi.

— Yapmadım baba, dedim, yemek yok evde.

— İyi, bak ben bakkaldan çarşı helvası aldım. Getir sofrayı kur da yiyelim. Çok karnım acıktı. Siz de acıkmışsınızdır.

Evde Emine Teyzenin verdiği ekmekten ve yazın kurutuğumuz iri, kara üzümlerden başka bir şey yoktu. Biz de Hanife'yle üzüm ekmek yemiş, ağzımızda üzüm ekmek çiğniyerek Ayşe'ye de yedirmiştik.

Hemen sofra bezini yaydım. Kasnağı ortaya koydum. Üstüne de bakır sinimizi oturtum. Helva çok su içirtir diye düşünmüş, her zaman unuttuğum testiyle su tasını da bu kez unutmadan getirmiştim.

Çarşı helvasıyla ekmeğimizi bir güzel yedik, üstüne de tas tas su içtik. Babam, ben sofrayı toplarken dayanamadı seslendi bize:

— Hele gelin oturun bakalım şuraya, yanıma!...

Hanife'yle gidip yanına oturduk. Ben Ayşe'yi de kucağıma almıştım.

— Yarın sabah yalıya, zeytin toplamağa gidiyorum ben. İsmail Ağa'ların zeytinlerini toplıyacağım.

— Gece yalıda mı kalacaksın baba?

— Kalmam, gelirim. Çok kış olursa, yollar kar buz tutarsa belki gelmem. Korkmazsınız değil mi?

— Korkmayız, dedi Hanife, okullu kız olmanın verdiği ciddilikle.

— Sen korkar mısın Hacer?

— Ben de korkmam baba! Dedim ama çok da inanmıyordum sözüme. İlk kez evde bir büyük olmadan kalacaktık. Köyümüzün çevresinde gür çam ormanları vardı. Burdan her zaman köyün içinden duyulan çakal, tilki, kurt sesleri gelirdi. Bu sesler gecenin ıssızlığında çok ürkütücü olurdu. Hele annem varken geceleri oturmağa gittiğimiz komşularda nineler, ihtiyarlar hep cin, peri masalları

anlatırlardı. Onlar aklıma gelir de korkar mıyım acaba diye düşündüm ama Hanife'den aşağı kalmamak için tekrarladım:

— Niye korkalım. Koskoca kızlar olduk biz artık. Üstelik birbirimize sarılıp yattık mı, bize hiçbir şey olmaz.

— Aferin, dedi babam. Ne var korkacak. Hem ben havalar iyiyken gidip geleceğim. Belki yollar buz tuttuğu zaman... Belki o zaman bile gelirim...

Helvanın ve tas tas içtiğimiz suların ağırlığıyla uykumuz gelmişti. Babamın iş bulduğu için bu kadar sevinmesi de bizi rahatlatmış, yüreğimizi hafifletmişti. Babamın karşısında oturup onun düşünceli ve heyecanlı sigara içişine bakarken gözlerimiz kapandı, içimiz geçti:

— Hadi kalkın yatın artık, dedi babam. Ben de yatacağım. Sabahleyin gün doğmadan çıkarım. Belki siz uyanmadan...

Kalkıp yorganlarımızı getirdik. Hemen oracığa minderlerin üstüne, giysilerimizi çıkarmadan yattık, babam kıpırdanıp yerinde dönüp dururken, biz birbirimize sarılmış, uyuyorduk.

Babam, her sabah biz uyanmadan, karanlıkta kalkıyor, hiçbir şey yemeden ekmeğini alıp yola çıkıyordu. Akşam, hava kararırken yalıdan dönen toplayıcılarla o da dönerdi. Her gün altı lira kadar gündelik alıyordu galiba. O parayla köyün bakkalından yiyecek öteberi alırdık. Ekmeğimizi gene Emine Teyze yapıveriyordu. Babam ona elime para geçtikçe birkaç kuruş verirdi. Emine Teyze de parayı almak istemez.

— Bırak oğlum Hasan, ne olacak, dadalara - bizim köyde çocuklara dada denir - bi topan ekmek veriyorum, çok mu... derdi. Komşulardan ucuza bulgur, tarhana, zeytin, yağ, un alıyorduk. Bazıları bizden para almak istemiyorlardı ama babam zorla verirdi.

— Onlar da yoksul. Zengin olsalar hadi neyse ne... derdi. Ben zengin olsalar da kimsenin ekmeğini, aşını bedavadan yemek istemiyordum. Bazan bize acıyıp da aş ge-

tiren, börek, tatlı getiren konu komşunun yiyecekleri boğazımda dizilirdi, yutamazdım.

Yavaş yavaş havalar soğumağa başlamıştı. Artık Hanife okuldan geldikten sonra Ayşe'yi Emine Teyze'ye bırakır, birlikte köyün arkasındaki tepelere odun, çalı çırpı toplamaya giderdik. Bazan getirdiğimiz odunlar, kütükler pek büyük, pek ağır olurdu. Onları da babam işten geldikten sonra avlunun önünde yarar, keser, küçültürdü. Her zaman odunumuz yetmiyordu, iyi odunlar bulamıyorduk ama, soğuğa da alışkındık. Hanife okula gittikten sonra ben ya Emine Teyzeye giderdim ısınmak için, ya da Ayşe'yi alır yorganın içine girer, orda otururdum.

O yıl çok kar yağdı köyümüze. Havalar o kadar soğudu ki damlarımızın saçaklarından kazma gibi buzlar sarkıyordu. Biz de Hanife'yle, mahallenin öbür çocuklarıyla bu buzları saçaklardan koparır şeker gibi emer ya da kıtır kıtır yerdik. Bazan boğazımız şişerdi buz yemekten, dilimiz şişer, uyuşurdu. Hasta olur, öksürürdük. Ama biz gene aldırmaz, havayı biraz güneşli gördük mü hemen sokağa fırlardık.

Böyle buzlu bir akşam babamın eve gelmesi gecikmişti. Üçümüz de pencerenin önüne oturmuş, sokağa bakıyor, babamı bekliyorduk. Kapımızın önünden gelip geçen ayak seslerinden umuda düşüyorduk ama babam bir türlü görünmüyordu. Hava karardı, yoldan gelip geçenler seyrekleşti. Bir ara birkaç erkek sesinin telâşlı telâşlı konuşarak bize yaklaşmakta olduklarını duyduk. Köyün ihtiyarlarından Sarı İbram Dayıyla oğlu Hüseyin bir katırı çeke çeke çeke bize doğru getiriyorlardı. Arkasında komşularımızdan Hacı Mustafa'yla birkaç çocuk da telâşlı telâşlı onları izlemekteydi. Katırın üzerinde, yüzükoyun yatırılmış bir adam vardı. Hanife bir çığlık koparark yerinden fırladı:

— Bubam, bubam kız, bubam ölmüş... diyerek kapıya koştu. Ben de Ayşe'yi kucağıma alarak arkasından gittim. Hanife hem ağlıyor, hem soruyordu:

— İbram Dayı babam öldü mü?

— Yok kız, ne telâşa veriyorsun ortalığı, ölen kalan yok! Aha, işte baban!

Böyle diyerek babamı kucakladılar. Babamın yüzü acıdan tanınmayacak kadar değişmişti. İnleyip duruyordu.

— Ne oldu İbram Dayı, babama ne oldu?

— Kızım ne bağırıp duruyorsun? Hiçbir şeycik olmadı. Ayağı kaydı buzda da azıcık belini incitti. Şimdi evde yatar, siz ona güzel güzel bakarsınız, bir şeyciği kalmaz.

Babamı kucaklayıp indirdiler. Tıknazdı babam, üç erkek zor taşıyorlardı. Kapıdaki çocukların ve bizim şaşkın, korkulu bakışlarımız altında eve taşıdılar, minderlerin üstüne uzattılar.

— Ben şimdi çıkıkçı Halil'i yollarım, merak etmeyin siz, kaygılanmayın, diyerek İbram Dayı'yla oğlu, Hacı Mustafa'yı da alarak çıktılar. İbram Dayı Hanife'ye dönerek:

— Yiyeceğiniz var mı bu akşamlık? dedi.

— Var, var!...

Hanife öyle diyordu ama, evde bir tas zeytinle iki üç dilimlik bir ekmek parçasından başka bir şey yoktu. Onlar gittikten sonra babam inleyip durdu. İki yanına dönemiyor, biraz doğrulmak istese korkunç bir acı çektiği belli oluyordu. Hemen bağırarak kendini gene yere atıyordu. Biraz sonra Çıkıçı Halil, ondan sonra da İbram Dayı'nın yaşlı anası elinde bir tas tarhana çorbası, bir şişe de sütle geldiler. İhtiyar kadın içeriye girerek Çıkıkçı Halil'in ne yaptığına bakmaya koyuldu. Halil, babamın orasını, burasını yokladıkça koskoca adam acısından yeri göğü inletiyor, Halil'e dokunmaması için yalvarıyordu. Halil, biraz yokladıktan sonra babamı, yavaşça Hanife Nine'ye dönüp:

— Kalçasını kırmış, dedi... Hemen kalkamaz... Kimbilir ne kadar yatacak zavallı. Olan bu çocuklara olacak.

Kadın üzüntüyle başını iki yana sallıyor, alt dudağını ısırıp duruyordu. Sonunda Halil bir kutunun içinden çıkardığı bir yağla babamı bağırta bağırta ovup bizden aldığı büyük çarşaflar ve ehramlarla ev dokuması yaygı - sıkı

sıkı sardıktan sonra hiç kıprdamamasını söyliyerek kalktı. Yaşlı kadın da bizim başlarımızı okşayıp:

— Üzülmeyin, dadalarım, dedi, iyileşecek babanız! Yakında kalkacak, üzülmeyin de, korkmayın da! Onu da üzmeyin, uslu olun da çabuk iyileşsin! Bir şey lâzım olursa, biriniz bize koşuversin e mi!

Ondan sonraki günler Çıkıkçı Halil sık sık bize gelerek babamı yağlarla ovup sıkı sıkı bağlamaya devam etti. Babamın acısı dinmişti ama, hâlâ kalkıp yürüyemiyordu. Arada bir babamı yoklamaya gelen İbram Dayı:

— Olmıyacak bu iş, böyle olmıyacak! Çıkıkçı Halil'in yapacağı iş değilmiş bu. Doktora gitmek gerek, diye söyleniyordu. Babam da o zaman:

— Hangi parayla doktora gideceğiz a İbram Dayı? Ne yiyelim diye düşünüyoruz sırası gelince... diye umutsuzlukla içini çekiyordu.

Böyle zamanlarda, onları dinlerken babama içten içe kızıyordum. Beni dinlemediği için bu hallere düşmüştü. Eğer zeytine o değil de, ben gitseydim, bu işler gelmiyecekti başımıza. Ben her akşam köye çıkmaz, ırgat damlarında ırgat kadınlarla birlikte kalırdım. Herkesin canı yok da benim canım mı var... diye düşünürdüm.

Bir gün İbram Dayı bize telâşla ve sevinçle geldi:

— Hadi gözün aydın Rasim, dedi, seni doktora götürüyoruz. Hem de nereye... İstanbol'a... İstanbol'dan Zengin Ahmet'ler gelmişler köylerini gezmeye. Arabalarında boş yer varmış. Üç gün sonra dönecekler. Köyden birkaç kişi senin için yalvardık, yakardık, seni de götürüverecekler.

Babamın yüzü merakla ve korkuyla karıştı:

— Sağol İbram Dayı, hepsi iyi emme ben bu kırık belimle koskoca İstanbul'da ne halt ederim!

— Bak, orda bizim köylüler çoktur. Molla Müstecap'ın büyük oğlu da, kızı da orda otururlar, bilirsin. Birbirleriyle küslermiş ama ikisi de iyi insanlardır, konuksever kişilerdir. Seni Zenginler doğru onlardan birine götürüp bıraksınlar. İstersen oğluna git! İşsiz güçsüz gezip duru-

yormuş İstanbol'da. Geçen yaz geldiğinde kendi anlattıydı bana. Her gün Kapalıçarşı'ya, Mısırçarşısı'na gider, gezer dururmuş. Bu çarşılar, oranın en büyük çarşılarıdır. Üstleri kapalıdır. Gözünün önüne geldi mi? Kapalı sokaklar düşün. Aha bizim burdan belkim Yalı'ya kadar...

— Abovvv!... dedi bunu duyan Hanife... O kadar taşı toprağı nerden bulmuşlar da kapalı sokak yapmışlar...

— He ya!... dedi İbram Dayı, İstanbol'un insanları akıllı gızım. Daha neler neler yapmamışlar, bi görsen!... Buban iyileşip gelsin de sana bir gün oturup İstanbul'u anlatmaya gelecem.

Bu sözlerle hepimiz neşelendik. Babam bile deminki telâşını, korkusunu unutmuş, gülümsüyordu.

— Ha, ne diyordum, işte Molla Müstecap'ın oğlu öyle yaparmış. Burdan zeytinlikleri sattı, İstanbol'dan bir daireyle bir dükkân almış...

— Daire ne İbram Dayı? diye sordum ben de. Bir yerlerden buna benzer bir söz duymuştum ama çıkaramamıştım. Bu zeytinlikler kadar para eden şeyin ne olduğunu merak ediyordum.

— Bak şimdi Hacer, gızım! İstanbul'da böyle senin benim evler gibi evler yok. Kocaman apartumanlar var. Böyle beş altı ev kat kat... Anladın mı?

Bu kez ben:

— Abovvv!... Dedim elimle ağzımı örterek.

— Abovvv ya!... Hani iki katlı evler var ya, benim ev gibi... İşte ordaki evler beş on katlı... Onlardan her bir eve daire diyorlar İstanbollular. İşte Molla Müstecap'ın Hasan bir daire almış, yiyip için geziyor. Nah bu kadar olmuş maşallah! Ayı gibi!

Ha onu diyecektim, bütün gün otoboslara binip geziyormuş, deniz kenarında durup balık tutanlara bakıyormuş. İşte ona gidersin sen de! Seni o hastaneye götürüp doktora baktırır. Belkim bi tanıdık bulup yatırır bile.

— Nerde bizde o talih, İbram Dayı!...

— Niye olmasın be oğlum. Sen fakir fukaranın birisin! Bakacak kimsen de, doktora verecek paran da yok!

Kimler için kurulmuş o hastaneler. Senin benim gibi yoksullar için...

— İnşallah! dedi babam. Bu işe aklı yatmış gibiydi. Bir süre durdu, sonra:

— Molla Müstecap Dayı ne ediyor, iyileşti mi? diye sordu.

— Ne gezer... Onun hastalığı eskidi gayrı oğlum! Yaş yetmişi geçti, seksene dayandı... Bu yaştan sonra yatalak adam yerinden kalkar da dolaşablir mi?...

— Dolaşmayı bi yana koy, hiç olmazsa yemeğini yiyip hacetini kendi görebilse...

— İşte en kötüsü de o ya!... Hâlâ karısı bakıyor Molla Dayı'ya. Ağzına yediriyor, altından alıyor... Bi rezillik ki sorma...

— Kaç yıl oldu yatalı...

— Kimbilir... Sen de on, ben deyim yirmi...

— O kadar oldu ha!..

— Gayrı karı da yaşlanmış, bakamıyorum İbram, dedi bana, geçende kasabaya vardığımda uğradıydım... Bana da bakacak biri gerek gayrı... diyor. Doğru söze ne denir...

— Allah elden ayaktan düşürmesin, dedi babam. Gene yüzüne acılı ve üzüntülü bir anlam yerleşti. İbram Dayı onu avutmak için olacak:

— Hadi hadi, dedi, büyütme! Seninki onun hastalığının yanında aha şu kolumun sıyrığı gibi. Hadi şimdi bi cigara tüttür de aklın başına gelsin.

Çıkardı cebinden, babama bir sigara tuttu. Hanife de ocaktan köz kapıp geldi maşayla, yaktılar. Babam gene düşünceliydi:

— Bu kızlar ne olacak ya İbram Dayı, dedi ben gidince?

— Onları merak etme sen! Emine Kadın'a söyleriz, gelir birkaç gece burda yatar. Ben de gelir her akşam yoklarım. Ben alacaktım eve ama, biliyorsun biz çok kalabalıkız oğlum! Torun torba... Üstüste yatıyoruz. Bi

de çocuklar ziyan olmasınlar. Emine Kadın iyidir, kocası da iyidir. Onlar iyi bakarlar çocuklara sen tasalanma!

Babamın yüzü hâlâ kaygılıydı. Bir türlü İstanbul'a gidip iyileşeceğine sevinemiyor gibiydi. Sonunda kaygısını utana sıkıla İbram Dayı'ya açıkladı:

— Dayı, hepsi güzel, hoş da... Tanrı senden razı olsun! Çok yardımın oldu bize... Velâkin... Bu doktorluklar, bakımlar... Bunlar para ister. Bende de olmıyan bi şey şu namussuz para. Sonra dönüşte otobosla gelmek gerekecek. Kimden alayım, Hasan'dan mı isteyeyim otobus paramı da... Bırak dayım bırak bu iş olacak iş değil...

İbram Dayı da düşünceliydi. Bu düğümü çözememiş gibi durdu bir süre. Sonra:

— Bak Rasim, dedi, param olsa seni ben baktıracağım. Ah! Gözü kör olsun. Şu göynüm çok zengin ama, cebimizde metelik yok. Ben de senin gibi çok düşündüm bu işi. İki çözüm yolu var. Daha çok da bi yol. Köyün zenginlerinden borç istiyelim diyeceğim ama, senin malın mülkün, çulun çaputun yok ki. Kendin de hastasın! Neyine güvenip borç verecekler. İyisi mi, dedim köylüye köy kahvesinde anlatayım. Böyleyken böyle diyeyim. Senin için para toplasınlar.

Babam hep üzüntülüydü. Bir türlü şu iyi habere sevinemiyor, içini bin türlü kaygı kemiriyordu. Sonunda İbram Dayı'nın gözlerine bakarak:

— Dayı, dedi, önce sen bi borç almayı dene bakalım. İyi olunca çalışıp ödiyecekmiş. Size senet versin de, de! Ne diyecek bakalım bizim ağalar.

— Eh, dedi İbram Dayı sarı kaşlarının altından babama kuşkulu kuşkulu bakarak, derim. Sana da yarın olmaz, öbür gün haber getiririm. Hadi gayrı bana git deyin de gideyim, nine bekler beni evde, merak eder.

— Güle güle İbram Dayı! Gene gel, dedik.

— Gelirim gelirim, dedi. Siz üzmeyin kendinizi. Her iş yoluna girecek. Hadi bakalım, sağlıkla kalın. Yavuz kızlarım benim, babanıza iyi bakın e mi!

İbram Dayı gittikten sonra babam uzun bir süre uyumadı. Hep bir şeyler düşündü durdu. Ben uyuyup uyanıyor, babamın yattığı yere bakıyor ve hep onun kıpırtılarını, iç çekmelerini duyuyordum.

İbram Dayı'nın başvurduğu köyün ağaları, zenginleri tıpkı onun önceden bildiği gibi, «Nesine güvenip de borç verelim?» diye bize borç para vermekten kaçınmışlar. İbram Dayı bunları anlatırken nerdeyse üzüntüsünden ağlıyacaktı. O da gitmiş köyün kahvesine, babamın durumunu köylüler zaten biliyorlar, durumu onlara açmış. Zeytin zamanı olduğundan erkekler kahveye pek öyle uzun süre gelip oturamazlar o aylarda. Hatta bazıları hiç gelmez. Evine dönüp yemeğini yer yemez yatar. Bir kısmı zaten Yalıda kalır. Gene de kim varsa İbram Dayı'ya umduğundan çok yakınlık gösterip bizim derdimizi kendi dertleri bilerek ne kadar güçleri varsa, her biri birkaç lirayla yardıma katılmış. İbram Dayı babama getirip bir elli lira verdi:

— Oğlum Rasim, sana şimdilik bu para yeter, dedi. Babam gözlerini kaldırıp Dayı'nın yüzüne bakamıyordu utançtan.

— Eksik olmasınlar. Senden de Tanrı razı olsun!... dedi... Kardaşlarım... deyince ağlamaya başladı. O ağlamaya başlayınca bizim de içimiz kabardı, zaten sıkıntı boğazımdan taşıyordu, biz de başladık ağlamaya; İbram Dayı ne edeceğini bilemiyordu:

— Bu para az ama, bir çaresine bakacağız Rasim. Sen hiç meraklanma. Sen hele doktora bir görün, ondan sonrası kolay! Zaten gidiş paran olmıyacak. Orda da birkaç gün için bu sana yeter, diye babamı avutmak istiyordu.

— Gitmiyeyim diyeceğim ama İbram Dayı, başka çarem yok. Gidip iyi olmak kendim için değil, bu çocuklar için gerekli bana. Her türlü çileye katlanacağız, ne yapalım, dedi. Ağladığından utanmış gibi bir hali vardı. Kendi-

ni tutmaya, hatta neşelenmeye çalışıyordu. Biz de burnumuzu, gözlerimizi silerek babamızın duygularına katıldık.

İbram Dayı babamın sâkinleşmesinden sevinerek onu daha bir gayrete getirmek için, bize İstanbul'u anlatmaya başladı. Onu dinledikçe şaşkınlığa düşüyor, bu kadar büyük ve güzel bir kenti görebileceği için babamıza nerdeyse özençle bakıyorduk. İbram Dayı geç vakit gittiğinde bizim hâlâ uykumuz gelmemişti. Ertesi gün babam gideceği için biraz da heyecanlıydık. Onun çamaşırlarını bohçasına hazırladık. Verdiği öğütleri dinledik. Yorganlarımızı getirip minderlerin üstüne atarak birbirimize sarıldık, usul usul bir zaman aramızda İstanbul'u konuştuktan sonra uyuyakalmışız.

Ertesi sabah Zengin Ahmet'in arabası kapımıza dayandığında nerdeyse heyecandan ölecektik. Büyük, pırıl pırıl bir otoombildi, babamı İstanbul'a götürecek olan. Arabayı Ahmet sürüyor, yanında da iyi giyimli bir erkek oturuyordu. Ahmet'in yaptığı iyilikten, altına girdiği yükten dolayı canı sıkılıyor gibiydi. Komşu erkekler kollarına girerek babamı çıkarıp arabanın arkasına yerleştirirlerken tedirginlikle onlara bakıyor, bu işe razı olduğu için, belki de pişmanlık duyuyordu. Babam sabahleyin hiçbir şey yememiş, içmemişti. Galiba yollarda kimseyi rahatsız etmemek için midesini boş tutmak istiyordu. Yanına bir çıkının içine biraz keçi peyniriyle zeytin koymuştuk. Zengin Ahmet babam içeriye oturur oturmaz arabasını sürerek uçtu giti, kimseye bakmadan, bir şey demeden. Babam, arabanın arkasından bakarak, hepimize, komşulara, İbram Dayılara, bize, elini salladı giderken. Yüzü gülüyordu, herhalde yolculuğun heyecanına kapılmıştı.

Babam gitikten iki gün sonra Emine Teyzelere İzmir'den atılmış bir mektup geldi. Biz zaten orda kalıyorduk. Yorganlarımızı, bir iki parça gerekli eşyamızı almış, Emine Teyze'nin ocaklı odasına yerleşmiştik. Hanife'yle ben hem ona yardım ediyor, hem Ayşe'ye bakıyorduk. Keyfimiz çok iyiydi. Ne de olsa midemiz sıcak bir çorba

görüyordu her gün. Anamız gibi bir kadının bakımı, dikkati altındaydık. Bu bize doyamadığımız bir mutluluk vermişti.

Tam işte biz bu mutlu günlerin tadını çıkarmaya başlamış, Emine Teyze'nin ocağının başında geceleri kavurga yapıp (buğday kavurması) mısır patlatarak, anlattığı cinli perili hikâyeleri dinleyip kendi alemimize dalmışken annemin mektubu çıkageldi. Hanife'nin okuduğu mektubu annem, çalıştığı fabrikadaki bir kız arkadaşına yazdırmış. İyiymiş, kentteki fabrikalardan birinde işçi olarak çalışıyor, namuslu bir hayat sürüyormuş. Bir ihtiyar kadının evinde kalıyormuş kiracı olarak. Hepimizden kendisini bağışlamamızı diliyor ve bize duyduğu özlemden söz ediyordu. Babamın başına gelen kazayı bizim köyden biri anlatmış ona. Kentin pazarında raslamışlar. Bizi yanına istiyordu annem. «Hele diyordu mektubunda Ayşem gözümde tütüyor. Oncacık ana kuzusunu nasıl bırakabildim de şeytana uyup başıma bu işleri açtım. Çok çile çektim, çok gördüm geçirdim ama şimdi vaziyetim çok iyi. Lâkin çocuklarımın hasretine dayanamıyacağım artık. Hanife'mle Hacer'imin ardımdan koşarak «Ana bizi de al, aş ekmek istemeyiz, senden bizi de götür diye bağrışmaları, Ayşemin ablasının kucağındaki ağlayışları hiç kulağımdan gitmiyor. Yavrularımı yolla bana Emine Ablacığım, Sana ölene dek dua edeyim. Ben onlara çalışıp bakarım. Ayşe'ye de evsahibim olan kadın bakacak. Daha olmazsa onlara da birer iş buluruz. Okumak istiyeni okuturum, çalışmak istiyene iş bulurum. Birbirimize bakarız. Sana elli lira yolluyorum. Emine Ablacığım, bununla çocuklara bilet al, otobüse bindir, ben burdan karşılarım onları. Daha önce bir de telgraf çekin ne zaman, hangi otobüsle geleceklerini bildirin, ondan sonrasını hiç merak etmeyin. Emine Ablam, bana şu son iyiliği yap, garip Rukiye'yi sevindir. Benim dualarım sana ölene dek yeter.»

Babamız hastaneye yatarsa biz ne olacaktık? Annemin yanına gitmek en doğru işti ama ben onu çok sevdiğim için hâlâ bağışlıyamıyordum. Ona olan kırgınlığım

daha geçmemişti. Hanife benim gibi değildi. O hemen sevinip ağlamağa başladı:

«Oh Emine Teyzem, benim hürü teyzem yolla bizi anamıza. Bak senin üstüne de yük oluyoruz. Babamız hastaneye yatarsa ne olacağız. Yolla da orda hem çalışalım, hem okuyup adam olalım» diye ona yakarmağa başladı. Annem, mektupta yazdığı gibi kâğıdın içine bir de elli lira koymuştu. Emine Teyze:

— Dur hele deli kız, dur acelen ne!... diye Hanife'yi susturmağa, yatıştırmağa çalışıyordu. Bakalım babandan bir haber gelsin, ne olacak, ona göre düşünelim biz de...

Babamdan beklediğimiz haber, yirmi gün sonra geldi. Babam, İbram Dayının dediği gibi, İstanbul'da doğru Molla Müstecap'ların Hasan'a gidip, oraya inmiş. Hasan'ın karısı Halime Yenge iyi bir kadındır. Konukseverdir, temizdir, titizdir, çalışkandır. Yıllarca yatalak kaynatasına bakmıştı kasabadayken. Sonunda, kocasının İstanbul hevesine, oğlu Cemal'in de araba sevdasına boyun eğerek kalkıp İstanbul'a gittiler. Orda görümcesi Emine Hanımların bulunduğu semtte, Emine Hanımın kocası Ahmet Bey'in yardımıyla bir daire, bir dükkân ve Cemal'e de bir taksi aldılar. Halime Yenge kasabanın ve yaşlı kaynatasıyla kaynanasının bakımından, yorucu işlerinden kurtulduğu için bayağı sevindi, mutlu oldu. Yeni aldığı evini, yıllarca içinde kalmış bir tutkuyla, özlemle dayayıp döşedi, sildi, süpürdü, temizledi. Kocası da yılardır işsiz, güçsüz, kasabada, kasabadaki büyük topraklarında sürdüğü avare, başıboş hayatı bu kez İstanbul'da, İstanbul'un binbir renkli yaşayışında, sokaklarında, deniz kenarlarında, çarşılarında, kahvelerinde, gazinolarında sürdürmeğe başladı. Cemal yeni alınan taksiyle dolmuşçuluk yapıyor, hem karısıyla üç çocuğunu, hem de ana babasını, dolmuşçuluktan kazandığı parayla sevindirmeğe, geçindirmeğe çalışıyordu. Yalnız, akılları kasabada kalan, parayla tutulmuş yaşlı bir kadının bakımına bıraktıkları hasta ana babasını düşünüyor, onları İstanbul'a almağa, yanında bakmağa çalışıyordu ama ihtiyarlar direniyorlardı. Kasabalarından, çok

sevdikleri evlerinden, bahçelerinden çıkmak istemiyorlar. İstanbul'un o korktukları kalabalığına, yaşayışına katılmak istemiyorlardı. Emine Hanım'ın da okuyan çocukları vardı, onları bırakıp kasabaya dönemez, uzun yıllar önce yerleştiği, ev aldığı, dükkân aldığı çocuklarını okutuğu bu kenti bırakamazdı.

İşte babam bu ailenin konuğu olmuştu. Emine Hanım ve Hasan Abi onu hastaneye götürmüşler, bildik doktorlara çıkarmışlar, hastalığını öğrenip babamın bakımını üzerlerine almışlardı. Hatta babam o günlerde tanıdık bir başdoktorun yardımıyla, hemen hastaneye yatırılacağını bile umuyordu. Bize yazdığına bakılırsa o günlerde hastaneye yatmış bile olmalıydı.

Biz artık sevincimizden uçuyorduk. Talih yüzümüze gülmeğe başlamıştı. Anamdan gelen mektubun sevinci bitmeden babamdan güzel bir haber gelmiş, küçücük, kederli yüreklerimizi ferahlatmıştı.

Aradan bir hafta geçti, babamdan ikinci bir mektup aldık. Babam, umduğumuz gibi hastaneye yatmış, her gün iğne yiyormuş, hap yutuyormuş, ayağa kalkıp gezemiyormuş ama, yakında gezecekmiş, çok iyi bakılıyormuş. Yalnız, bütün bu bakımlara karşılık Molla Müstecap'ın kızıyla oğlu bizden bir şey istiyorlarmış. Ben kasabaya gidip Molla Müstecap'ların kızları olmalı, onlara güzel güzel bakmalıymışım. Onlara bakan yaşlı kadıncağız, ölüvermiş. İhtiyarlar temelli yalnız kalmışlar.

Babam diyordu ki:

«Burda her öğün güzel yemekler yerken sanki zehir yutuyorum. Kızlarım da bu yemeklerden yeseler diye aklımdan hiç çıkmıyor. Hatta Emine Bacıgiller de, bütün köyümdeki yoksul kişiler de çoluk, çocuk, yaşlı, sakat böyle bakılsalar, iyi edilseler diyorum ama olacak iş mi? Tanrı zenginlerin yüzüne gülüyor, yoksullar beni severler, kusuruma bakmazlar diye, onları bi kalem geçiyor.»

Emine Teyze mektubun burasında başını korkuyla sallıyarak:

— Töbe töbe... dedi, bu Hasan İstanbul'a gidip de gâvur mu olmuş... Bu nasıl söz? Tanrı'ya sitem edilir miymiş?

Biz hiç sesimizi çıkarmıyorduk, düşünceye dalmıştık. Kurtulmak için başka çare yok muydu? Babamın dediği gibi, Tanrı'nın koruduğu zenginlere mi sığınmalıydık illâki. Biz zengin olmak istemiyorduk ki. Sağlam olmak, karnımızı doyurmak, kışın üşümemek, okullara gidip okumak, anamızı babamızı mutlu, rahat görmek istiyorduk sadece. Zenginlik bu muydu ki?

«Kızım Hacer, diyordu babam, anandan mektup gelmiş Hanife'nin bana yazdığına göre. Sizi istiyormuş yanına. İşi iyiymiş. Bak ben ne düşündüm. Sen Molla Müstecap'lara git, onlara bak, onların kızı ol, karnın doysun, sırtın ısınsın, benim de gözüm arkamda kalmasın iyileşinceye dek. Hanife'yle Ayşe'yi de anana yollayın. Ben hastaneden çıkana kadar sabredelim. Ben iyileşip çıkınca gene sizi toplar, kanadımın altına alırım. Hatta burda çok şeyler gördüm, öğrendim. Belki biz de İstanbul'a gelir, iş bulur çalışırız. Siz de bir yandan okullara gider, okur, büyük adamlar olursunuz da ben artık yaşlanıp çalışamaz olunca bana bakarsınız. Ananıza da bakarsınız. O da pişman olmuş, başına açtığı dertlerden nedamet getirmiş, iyi bir kadın olmuş. Belki ilerde gene hep birlikte yaşarız.»

Babamın yazdığı bu güzel, umutlu cümleler hepimizi etkllemişti. Ben içimdeki kırgınlığı gizliyerek anamla babamın, kardeşlerimin iyiliğini düşündüm. Bu zengin insanlar yaptıkları iyilik karşısında benden çok şey istiyorlardı ama o anda içimde gelecek günlerin mutluluğu için öyle bir güç, öyle bir istek duyuyordum ki, dağları devirirdim.

— «Ha Hacer, dedi, Emine Teyze, gider misin kasabaya?

— Giderim, dedim.

— Baban iyileşip çıkana kadar, dedi. Kolay değil iki hasta ihtiyara bakmak ama, napacağın kızım, katlanmalı. Kardeşlerin için, kendin için, baban için katlan bakalım biraz. Gün doğmadan neler doğar, bilinmez. Belki sen de

sonra anana gidersin. Belki baban iyi bir iş bulur da anan-la barışır, hep birlikte İstanbul'a gidersiniz, çalışıp çabalayıp yoksulluktan kurtulursunuz, dertlerinizin bir sonu gelir.

Düş kuruyordum bütün bunların olması için ama, pek de umutlu değildim. Evimiz bir kere karışmıştı. Kolay kolay düzelmiyecekti bu karışıklık. Şimdi, önümüze çıkan kurtuluşlardan yararlanmalıydık, yapılacak şey buydu.

— Peki Emine Teyze, dedim, yazalım babama, beni Molla Müstecap'lara götürsünler. Babam iyi olana kadar onlara çok iyi bakacağım. Madem onlar da babama bakıyorlar. Babam iyi olsun da... Hanife'yle Ayşe'yi anama yollıyalım. Sonrasına Allah kerim.

Hanife gülerek:

— Kerim'in kuyusu derin, dedi. Biz de güldük bu lâfa. Emine Teyze:

— O nasıl söz kız Hanife? dedi. Bundan iyisi can sağlığı. Anana kavuşuyorsun işte. Daha ne derinliği kalmış. Hacer de işe giriyor. Babanız da bakılıp iyi olacak. Ye iç şükret!

— Şükür ,dedi Hanife gene şeytan şeytan.

— Emine Teyzeciğim, dedim, çok çektik bunca zaman. Sen bile çektin, bilrsin. Bu kadar çektikten, daha da çekecek olduktan sonra...

— Çekmeden olmuyor, dedi, Emine Teyze.

— Neden olmasın? Bak şu Molla Müstecap'ın Hasan Abi'ye. Ne çekti o? Babasının zenginliğiyle yaşadı gitti işte. Emine Hanım'ın çocukları ne çekmişler? Anaları babaları başlarında. Karınları tok, sırtları pek. Bak büyük okullarda okuyorlarmış...

— Bakma sen, bakma... Onların da kendilerine göre çektikleri vardır. Dertsiz insan olmaz...

«Öyle, diye düşündüm içimden, herkesin kendine göre bir derdi vardır. Kimbilir onların da ne dertleri var...»

Hanife'yle Ayşe'yi otobüse bindirip anama yolladık. Giderlerken ikisi de sevinçliydi. Ayşe bizim o geceki ha-

zırlanma telâşımıza, ayrılık konuşmalarımıza, yarı sevinçten, yarı üzüntüden döktüğümüz gözyaşlarına bakıp bakıp ellerini çırpıyordu. Hanife gene işin şeytanlığındaydı. O karışıklıkta, bizi güldürecek, bazan da kızdıracak bir şey bulup söylüyordu. Emine Teyze onların bohçalarına çamaşırlarını sardı, yanlarına ekmek peynir, zeytin koydu. Otobüs biletinden artan parayı da bir mendilin ucuna düğümliyerek Hanife'nin iç gömleğine dikti. Ne olur ne olmaz, annem Emine Teyze'nin kocasının kasabadan çektirttiği telgrafı alamazsa, Hanife elindeki adrese göre, gidip anamı bulacaktı.

Sabah erkenden köyümüzü şoşeye birleştiren kavşağa gidip dikildik. Isıtan bir güneş vardı ortalıkta. Yüksekte kurulmuş köyümüzün temiz havasını Hanife doya doya içine çekiyor ,kuş ve böcek seslerini dinleyip sırtını ısıtan güneşten, tıpkı eski günlerdeki gibi mutluluk duyuyordu. Bir de gevezeleşmişti ki. Bütün sabah çenesi hiç durmadı, cırcır böcekleri gibi öttü. Beklediğimiz İzmir otobüsü gelene kadar beni avuttu, yakın zamanda hep birlikte yeniden köyümüze döneceğimizden, babamızın iyileşeceğinden, belki annemle barışacağından söz etti.

— Annenle barışsa bile bu köye dönmez artık babanız, dedi Emine Teyze. Köylülerin yüzüne bakamaz.

— Biz de gider İstanbul'da otururuz. Hem o uzun kapalı çarşıları, on katlı evleri görürüz, değil mi abla? Hanife bütün varlığını kaplamış bir iyimserliği yansıtıyordu. Bu düşünceler onun içini sırtını ısıtan şu aralık güneşinin sıcaklığı gibi tatlıydı. Bense, gelecek günlerimi düşündükçe üşüyordum. Hanife'nin geleceği ne kadar belliyse, ne kadar güvendeyse, benimki de o kadar belirsiz, güvenlikten uzaktı.

Karşıdan dağ gibi bir İzmir otobüsü görününce ellerimizi kollarımızı sallıyarak yola çıktık. Otobüs hızını alamıyarak biraz ötemizde durdu. Ayşe'yle Hanife'yi koşturarak otobüse götürdük. Kapıdaki çocuk, bize hiç aldırmadan onları içeri aldı.

— Yalnız mı gidecek bu çocuklar? diye sordu sıkıntıyla, kendini beğenerek.

— He oğlum, dedi Emine Teyze. Önce Allaha, sonra size emanet. Öksüzdür bunlar, göz kulak olun. Kimse karşılamağa gelmezse kızın elinde adres var, bir şeye bindirip yollayıverin, olur mu çocuğum?

Emine Teyze daha sözlerin bitirmeden muavin kapıyı kapamıştı, cevap bile vermeden. Otobüs gene o hızla Edremit'e doğru aktı giti. Otobüsün camlarına baktık durduk arkadan ama, Hanife bize el sallıyacak zaman bulamadı herhalde. Ayşe'yle yer bulmak, yerleşmek telâşından bizi unuttu. Gözlerimizi sile sile köye döndük. Bir zaman da onların arkada bıraktıkları dökün tülere bakıp ağladık Emine Teyze'yle. Yarın da ben gidecektim kasabaya. Beni İbram Dayı götürecekti. Yarın kasabanın pazarıydı. Hem pazara gidecek, hem de beni kasabanın zengini Molla Müstecap'lara bırakacaktı. Burnumu çeke çeke işe koyuldum. Yakınlarım yanımdan bir bir uzaklaşmıştı. Annem, babam, kardeşlerim... Yalnızdım ama bitkin değildim. Her zamankinden dah güçlü, daha akıllı olmak gerektiğini anlıyordum. İşte yarın yeryüzünde yapayalnız kalacaktım. Ne var ki, kardeşlerim, anam, babam, hiç aklımdan, yüreğimden çıkmıyacak, orada daha da derinlerde duracaklar, bana zor günler, acı günler için güç verecekler, iyi ve tatlı günlerim olacaksa, işte orda, yüreğimin derinliklerinde o tatlı günleri benimle paylaşacaklardı.

II

İbram Dayı'yla ertesi gün Molla müstecaplara gittik. O gün ilçenin pazarıydı. Yakın köylerden obalardan gelen köylüler, yörükler yağlarını, toprak çömleklerdeki yoğurtlarını, peynirlerini, kavun karpuzlarını pekmez, zeytinyağı gibi kendi yaptıkları yiyecekleri burada satarlar, akşamüstü eşeklerine binip gene köylerine yollanırlardı. Bizim oralarda bir de köylüler topraktan yaptıkları eşyaları satarlardı pazarda. Testi, çömlek, saksı gibi şeyler... Bu testilerin, saksıların üstlerine aynı çoraplara, çevrelere, yağlıklara işledikleri gibi renkli nakışlar işlerler, onlara kendi topraklarının, ustalıklarının, sanatlarının damgasına basarlardı.

Molla Müstecap'ların evine vardığımızda kapıdan girilip odalara kadar girilen aralıkta bir sürü testiler, saksılar, çömleklerin yığılı durduklarını gördüm. Bunlar herhalde emanet bırakılmış olacaklardı. Geçen pazardan satılmıyanlar, fazlalar, çatlaklar buraya konulmuştu. Molla Müstecap'ın karısı Mâni Nine, bunların içinden istediğini seçer alır, kullanırdı. Tombul, pembe yüzlü, kınalı saçlı, yeşil gözlü, güzel bir kadındı Mâni Nine. Bizi güler yüzle karşıladı. Pazarın ilçeye onların evine getirdiği canlılık, neşe ve şamatadan etkilenmiş, neşeli ve canlı insanlar oldukları belli oluyordu. Bizi alıp içerki odaya götürdü. Orda, demir bir karyolanın üstünde çok şişman, başı tak-

keli, picamalı bir adam sırtüstü yatıyordu. Kadın, neşeli bir sesle:

— Bak, dede, dedi. Bizim kız gelmiş!

Dede yüzünü, kapıdan yana çevirdi. Ne gülümsedi, ne de başka bir duygusunu belli etti.

— Hoşgeldiniz, dedi.

İbram Dayı:

— Hoşbulduk, Molla Müstecap Dede!... diyerek kapıda ayakkaplarını çıkarmaya başladı. Ben de ayağımdaki eski naylon pabuçları çıkarıp orda bıraktım. İçeri girip yatağın karşısındaki sedire iliştik.

— Eee, nasılsın bakaaam? dedi İbram Dayı. İyisin maşallah, iyi gördüm seni.

— Eh işte, iyiyiz, dedi Dede.

— Yok yok, iyisin iyi! Delikanlı gibisin! diye İbram Dayı Nine'ye göz kırptı.

Nine saf ve açıksözlü bir edayla:

— Nolucak, yiyip yiyip yatıyor, derdi yok, kasaveti yok. İyi olmıyacak mı, diye yarı şaka, yarı ciddî lâf attı Dede'ye...

— Eeee, Allah kimseyi elden ayaktan düşürmesin, dedi Dede, kendi derdini ancak kendileri bilen, acı çeken, hasta, çaresiz insanların durgunluklarıyla.

— Öyle öyle... Dedi İbram Dayı ciddileşerek. Allah yatırıp kapılara baktırmasın.

— Üç gün yatak, dördüncü gün toprak!... Diye karşıladı Nine bu duayı...

— Ölemedik gitti be İbram!... Kazık kaktık şu dünyaya. Herkesin başına da belâ olduk. Ben ister miyim, istemem ama, öldürmiyen Allah öldürmüyor...

— Daha sen çoook iyi günler göreceksin Molla Müstecap!... Dedi İbram Dayı onu avutarak. Bak, sana iyi bir kız getirdim! O size bakacak, seni iyi edecek. Nine de azıcık dinlenecek, o da daha iyi olacak inşallah...

Hepsi bana baktılar bu sözlerin üstüne, ben de başımı önüme eğdim. Utanmıştım İbram Dayı'nın bu güveninden. Bu insanlara o dakikada derin bir yakınlık, iyiliğe

benzer bir şeyler duydum içimde. Gerçekten o kadar güçlü müydüm ben, yoksa İbram Dayı lâf olsun diye mi söylediydi bütün bunları. Ben bu iki yaşlı, hasta insana bakabilecek, onları sevindirecek, iyi edebilecek miydim?... Gönül rahatlığıyla çalışabilecek, kendi acılarımı, özlemlerimi unutarak onlara mutluluk verebilecek miydim?

— İşallah, dediler iki yaşlı beraberce. İyi bir kıza benziyor. İnşallah bizim kızımız olur da biz de onu kendi kızımız gibi severiz.

— Olur olur... İyi kızdır Hacer... Köyde kardeşlerine, babasına, az bakmadı... Ama talih işte!... Kızın yakasını bırakmıyor bir türlü... Anası kaçtıktan sonra babasının da bacağı kırılınca böyle darmadağın oldular. Ben onu size emanet etim gayrı, ona kendi çocuğunuz gibi bakın, o da size kendi ana babası gibi baksın!

— Hiç tasalanma sen!... Dedi Nine, ben ona entariler, ayakkaplar alırım, boncuklar taraklar alırım, yedirir içirir şişmanlatırım, baksana karga gibi, bir deri bir kemik kalmış!...

— Köy yerini bilirsiniz! Dedi İbram Dayı... Yavan, yaşıt... Hele de başta bir böyük olmayınca... İşte köylüler baktı bunlara iki aydır... Babaları iyi olsaydı böyle olmazdı ya bunlar...

— Anası nerelerde şimdi bunun? Deli Ürküş... İnsan çocuklarını bırakır da kaçar mı?...

— Sorma, işte cahallık!... İbram Dayı başını sallıyordu acı acı... Sonra aklına gelmiş gibi ekledi:

— Kardeşlerini de dün anasına yolladık. İşi iyiymiş. İzmir'de bir fabrikada çalışıyormuş.

Kardeşlerimin, anamın, babamın özlemi gene içime çökmüştü. Nerelerdeydi şimdi onlar, kimbilir? Anamı bulabilmişler miydi, beni hatırlıyorlar mıydı?... Anam beni sorup sorup ağlıyor muydu?... Gözlerimden, ben hiç farkına varmadan yaşlar akmağa başlamıştı. Onları o kadar özlüyordum ki... Odadakiler de beni, bizi bırakıp gittiği için anama kızdığımdan, acılarımın depreştiğinden ağlıyorum sandılar. Lâfı kestiler. Oysa ben kimseye kız-

mıyordum. Ne anama, ne babama. Sadece onları özlüyordum. Onları seviyordum. Bizi birbirimizden ayıran her ne varsa, neler varsa, o bilmediğim şeylere kızıyordum. Anam bizi severdi, neden bizi bırakıp gitti? İşte onu gitmeye zorlayan nedenlere, bizi böyle darmadağın eden, babamı hastanelere düşüren, bizi aç bırakan, kimsesiz bırakan o şey ne ise ben ona kızmalıydım. Birden başımı kaldırdım. Gözlerimdeki yaşlar kurumuştu. Bu kızgınlığın, öfkenin içime verdiği, kanıma düşürdüğü güçle, ateşle onlara baktım. Hiçbir şey olmamış, kimse kimseden kaçmamış, kardeşlerim aç kalmamış, babam ellerin elinde hastanelere düşmemiş gibi baktım çevreme. Ben vardım, yetmiyor muydu... Güçlü ellerim, bacaklarım, çalışmaya alışmış bedenim, uzakta da olsa yaşıyan beni düşünen yakınlarım, anam, babam, kardeşlerim vardı. Yaşamak, bunları düşünmek, bir şeyler yapmak üzere şu evde önemli olmak hoşuma gitmişti. İbram Dayı'ya gülümsedim:

— Ha şöyle, dedi İbram Dayı ,ağlayıp durma bakam!.. Her şey düzelir, her şey yoluna girer. Dayanıklı ol, çalış, iyi bak bu dedeyle nineye! Ben sana kardeşlerinden, babandan haber iletirim! Pazara geldikçe uğrarım buraya, hiç merak etme!...

Nine bir ara dışarı çıkmıştı. Dönüşte elinde kocaman bir bakır sahan gördüm. Bize kuru incir, üzüm getirmişti. Sahanı sedirin üstüne, İbram Dayı'yla benim arama koydu:

— Yiyin bakaam, dedi, bunlar bizim kendi incirlerimiz, üzümlerimiz...

— Hadi ye bakaam, dedi İbram Dayı da bana.

Bir incir aldım. Üzeri unlanmış, eflâtun renkli, yumuşacıktı. İçinde koyu kahverengi balıyla çekirdekleri vardı. İkiye bölüp ağzıma attım. Ne güzeldi incir, ne ballıydı. Ooooh, ne güzeldi yemek, güç kazanmak, güzel şeyler yemek, çalışıp da yemek... İşte ben bu evde çalışacak ve bu evde güzel yemekler yiecek, güçlenecek, gene çalışacak, kışın kalın giyecekler giyecek, bir yatakta uyu-

yacak, sobada ısınacak ve istediğim kadar sevdiklerimi düşünebilecektim.

— Eeee, size doyum olmaz, dedi İbram Dayı, bana müsaade!...

Dede yattığı yerden başını çevirerek:

— Hadi gene gel İbram! Arayı uzatma! Dedi.

— Gelirim, gelirim...

— Hadi, köylüye selâm götür!...

— İşallah!... Dedi gene İbram Dayı, kunduralarını giyerken.

— Gene gel İbram, dedi Nine de arkasından. Eline bir torba tutuşturdu Dededen gizli. Bunları Haticenin dadalarına ver yisinler, dedi. Hatice, Ninenin köyde kalmış kızkardeşinin kızıydı. İbram Dayı başını salladı, torbayı aldı. Dede'ye neden duyurmuyorlardı acaba? Bu kadar zengin insanların köye gidecek bir torba yiyecekten ne zararları olabilirdi. İbram Dayı gülerek bana döndü:

— Hadi bakam Hacer, dedi, iyi bak bunlara, yavuz kız ol, e mi kızım!...

Başım önümde:

— Eh, dedim.

Dede'nin evi cadde üstünde iki oda, arkada da oda gibi büyük mutfak, hamamlık ve helâdan meydana gelmiş, küçük, tuğla bir yapıydı. Arkada epeyce büyük bir bahçesi vardı. Bahçede betondan, oda gibi bir kümesin içinde on kadar tavuk, horoz bulunurdu. Bu odayı odunluk gibi de kullanıyorlardı. Bir köşede çalı çırpı, ocağı yakmak için çam kozalakları, biraz mangal kömürü vardı. Bir duvara da küçük kesilmiş ince meşe odunları yığılmıştı. Bunları kasabalarda eşekle köylüler satarlar, kasabalılar yakacakları bittikçe alırlar. Evlerin çoğunda soba yoktur. Bütün kış, ocaklı odada ocak ateşiyle ısınılır. Orda hem yemek yenilir, hem de yerdeki minderlerin üstüne yatılabilir. Biraz daha halliceler evlerine birer teneke soba alırlar, çok kışlarda bu soba yakılır. Dedenin

odasında da böyle bir soba vardı. Çok soğuk olmadıkça bunu yakmazdık. Ben soğuğa alışkın olduğum için aldırmıyordum. Nine de üstüne kat kat entariler, donlar pamuklu hırkalar, ayaklarına pazardan alınmış yün çoraplar giyiyordu. Dede zaten çok giyinik yatardı. Üstüne ayrıca bir yorganla bir de bataniye örtüldüğü için ve çok yağlı, şişman olduğu için her halde o da üşümüyordu. Çok soğuk oldu mu başına çocukların karda oynarken giydikleri ve yüzlerini açık bırakan bir yünden başlık giyerdi. Bu başlık başörtüsü gibi, onu boynuna kadar korurdu. Yemeleri içmeleri iyiydi ama, bana gelince çok cömert değildiler. Mutfakta her zaman etler, yağlar reçeller balıklar, peynirler bulunurdu. Gömme bir teldolap vardı. Mandalla açılıp kapanırdı. Bunun içinde yiyeceklerde olurdu her zaman. Nine'nin gözü ben gizlice alıyor muyum, almıyor muyum, diye hep yoklardı dolabı. Canım çok istediği halde orda duran, bazan dura dura küflenen, ekşiyen o güzelim yiyeceklere elimi bile uzatmazdım. Nasıl olsa yemeklerde doyasıya ekmek yiyordum. Ekmeği çoğunlukla evde Nine yapar, bitişikteki fırında pişirtirdi. Dedenin canı istedi mi çarşıdan beyaz, küçük, yuvarlak çarşı ekmeği alırdık. Nine sık sık börek, kurabiye, çörek de yapardı. Bunlardan ve öbür yiyeceklerden bana yeteri kadar verilir, daha fazlasına «arsızlık etmemem» söylenirdi. Dedeye her gün bol yağlı, etli yemekler pişirirdi Nine. Sık sık tavuk kestirir, kapıya getirilen çay balıklarından, tavşanlardan kızartırdı. Bu yemeklerin en güzel yerlerini Dede yerdi. Hem de önüne götürülen tepside. Tepside çatal, kaşık, bıçak, peçete, dilim dilim kesilip hazırlanmış ev ekmeği ve kendi bardağıyla suyu bulunurdu. Biz, Nine, Dedeye yemeğini yedirdikten sonra mutfaktaki hasırın üstüne bir bez yayıp üstüne tepsiyi koyarak ve dedenin artığı yemeklere biraz daha yemek ekliyerek yerdik. Nine bana hep savaş zamanında köyde çektikleri sıkıntıları, çocuklarını besliyebilmek için kadın arkadaşlarıyla nasıl günlerce Edremit'in köylerine buğday aramaya gittiklerini, nasıl

bir desti zeytinyağıyla bir kış idare ettiklerini, çocuklarının nasıl balık kılçıklarını ocakta kızartıp yediklerini, bayramdan bayrama et gördüklerini anlatırdı. Dede o zamanlar savaştaymış. İngilizlere tutsak olmuş. Yedi yıl kalmış ellerinde. Köye döndükten sonra da karısını çocuklarını kıyasıya dövmüş, çalıştırmış, zeytine yollamış, kendisi İngiliz'lerin yanında alıştığı gibi, uygarlık taslarmış bunlara. Çatal bıçakla yemek yemesi de o zamanlardan kalmış. Nine bana, bir gün sofraya kendi kaşığını değil de başka kaşık getirdiği için Dede'den kızıyla birlikte - şimdi İstanbul'da oturan Emine Hanım - nasıl dayak yediklerini anlattı. Bu dayaklar yüzünden Dedeye hep «Ellerin kırılsın, ayakların kırılsın» diye ilenirmiş o zamanlar.

«İşte, derdi bana da, ilene ilene Allah baba onun ellerini de ayaklarını da kırdı ama bu sefer de benim başıma belâ etti. Ne öldü, ne ondu. İşte böyle yer yer yatar. Şiştikçe şişti, şiştikçe şişti. Kaldırıp koparamıyorum artık. Gücüm kuvvetim tükendi. Napan kızım, napan... Allah Dede beni hiç görmedi...»

Bu kadına acırdım. Bu yüzden de cimriliklerini kendi kendine eziyet edercesine yaptığı sıkılıklarını da bağışlardım. Gençliğindeki sert yaşama onu böyle yapmıştı. Koşullar onu böyle olmaya zorlamıştı. O da alışmıştı böyle olmaya. Kızdığı, söylendiği, yıllarca baktığı, hayatını verdiği kocasına Tanrı gibi tapıyor, yerinden kıpırdıyamıyan bu adamın bağırmasından, bakışlarından, sövmelerinden ölesiye korkuyordu. Bazan çok kızar, o da ona bir erkek gibi söver, bağıra çağıra ağlar, kadere, Tanrıya, her şeye söylenir, ilenirdi. Ama bunlar gene çabucak gelir geçer, Dede yesin diye kendisi az yer, ona bakmak için gecede sekiz kez kalkar, çamaşırlarını kendi eliyle yıkar, durmadan Dedeyi hoşnut edecek ağır yemekler, börekler, kardalalar, tatlılar yapardı.

Bana bir iki parça eski püsküden entari dikti, pazardan yün çorap, bir de plâstik ayakkabı aldı. Bir zengin hayatı yaşamıyorduk ama ben gene yakınmıyordum durumumdan. Hep birlikte yiyip içiyor, hep birlikte üşüyor,

hep birlikte çalışıyor, uyuyor, uyanıyorduk. Dede'nin de kusuruna bakmıyorduk. Öyle hasta, öyle çaresiz, bizim sahibi olduğumuz hareket etmekten, yaşama gücünden öyle yoksundu ki yediği iyi yemekler sanki bu dengesizliği azaltıyormuş gibi, ona acımamızı önlüyormuş gibi seviniyordum. Eşit koşullarda olmasaydık, onlar benden iyi yiyip iyi içseler, benden bu yolla daha çok mutlu olabilseler elbette onlara kızardım ama ben gençliğimle, gücümle, sağlığımla onlardan o kadar üstündüm ki onlardan da daha mutlu olduğuma inanıyor ve bu inançla onların cimriliklerine, aksiliklerine, bana bağırıp çağırmalarına hiç kızmıyordum.

O sırada okullar ara tatili vermişlerdi. Ben, onbir yaşımda olduğum halde, okula gidemiyordum. Artık sanki okul zamanım iyice geçmiş gibi, çok büyümüşüm, ya da okul bana gerekmezmiş gibi hiç bunun sözü edilmezdi. Okulların ara tatili yaptığını da İstanbul'dan konuklarımız geldiği zaman öğrendim. Dede'nin kızı Emine Hanım'ın bir kızı, bir de oğlu vardı okuyan. Kızı liseye gidiyordu. Oğlu daha yüksek okullarda okurmuş. Emine Hanım, kızını da alarak hem ana babasını görmek, hem de benim onlara iyi bakıp bakmadığımı incelemek için tatilin ertesi günü kasabaya, bize konuk geldi.

Emine Hanım çok gülmiyen, çok konuşmıyan, ağırbaşlı, ana babasına saygılı, akıllı bir kadındı. Ona gelir gelmez saygı duydum. Gidip elini öptüm. İstanbul'dan kente kadar uçakla gelmişler, ordan da kasabaya kadar otobüse binmişlerdi. Otobüs çok tutmuştu Emine Hanım'ı. Eve gelir gelmez ana babasından özür diliyerek yattı. Bana da bir sade kahve pişirmemi söyledi. Ben kahve pişirirken onları düşünüyordum. Kızı çok güler yüzlü, dost bakışlıydı. Bana, hepsinin baktığından başka türlü bakıyordu sanki. Benimle dost olmak istiyor, beni tanıyor, sanki bütün düşüncelerimi, duygularımı anlıyordu.

Kahveyi getirdiğim zaman:

— Bak bu senin halan, bu da ablan, dedi Nine. Bunlar bizim İstanbollular. İyi hizmet et de seni sevsinler!

— Nasıl bari işinize yarıyor mu? diye sordu Hala kahvesini içerken. Hâlâ başı dönüyor, midesi bulanıyor gibiydi.

— Canı istedi mi cadı gibi iş görür, dedi Dede.

— Bazan da kalplığı tutar, pencerelerden çocuklara, gelene geçene bakar, Dedesini kızdırır, benden de sopayı yer, dedi Nine yarı şaka, yarı ciddi.

Ben fincanı alıp dışarı çıkarken, ablanın usulca:

— Ne yapsın be Dede, çocuk daha. Tam oynıyacak, koşacak, eğlenecek çağı!... dediğini duydum.

— İyi ama kızım, biz de bakılmak isteriz ya!... Benim elim ayağım tutmaz, Ninen dersen her gün hasta, ahlayıp oflamaktan bir iş göremez oldu. Ne yapalım, biz de bakılmak istiyoruz işte.

— Doğru doğru ama, çocuğun bu işte ne kabahati var. O çağını, çocukluğunu yaşıyor. Biraz hoşgörür olun siz de!...

— Hoşgörür olduk mu tamam. Tepemize çıkar. Zaten inatçı bir kız. Ne beni dinler, ne Nine'ni. Onun dizginlerini sıkı tutmadık mı...

Bunların hepsi, tıpkı benim gibi hayatın en zor yanını tanıyarak büyümüş insanlardı. Sopa, dayak, değnek, açlık, soğuk, baskı, savaş, yalnızlık, çaresizlik bu insanlara çoktan kendi katılığını vermişti. Kolay kolay birbirine acımaz böyle insanlar. Kendini düşünür her şeyden önce.

Bütün bu saydıklarım, mutlaka her insanın başına gelmelidir sanki. Oysa Ablam olacak kız, daha iyi bir çevrede, daha insanca büyümüştü. Ana babası ayrı değildi. Aç kalmamıştı, soğukta kalmamıştı, okulsuz ve evsiz kalmamıştı, kimseden dayak yememişti. Bu yüzden herkesin de kendisi gibi olmasını istiyordu. O geceden sonra büyüklerle ablam arasında sık sık böyle çatışmalar oldu. Ablam hep beni savunuyor, bana daha iyi bakılmasını istiyor, dövülmememi, bu kadar çok işe koşulmamamı, hatta okula gönderilmemi istiyordu. Dede'yle Nine ona öyle çok kızarlardı ki. Hattâ anesi bile kaç kere çenesini kapamasını söylemişti ona. Ama kız her fırsatta onların

üstüne üstüne gider, onları kızdırırdı. Onu çok da seviyorlardı. Galiba okulunda çok çalışkan bir kızmış. Bu yıl da Lise'yi bitiriyormuş. Çok da istiyenleri varmış. Kendisi yokken annesi anlatırdı bunları Dede'yle Nine'ye.

Nine:

— Evlendir gitsin, derdi. Okuyup da ne olacak... Kız kısmı bu kadar çok okumamalı. Baksana deli gibi konuşuyor. Bizim kızı bile baştan çıkaracak nerdeyse.

— Sen ne dersin baba?

— Bağla başını bir an önce derim. Bu kız çok akıllı bir kız. Daha fazla okutulmağa gelmez. Baksana daha şimdiden hepimize akıl öğretmeğe, düzenimizi bozmaya çalışıyor. Daha okursa kimbilir ne haltlar karıştıracak. Başedilmez sonra bununla. Ne seni beğenir, ne bizi beğenir. Takılır bi zibidinin peşine. Ondan sonra saçını başını yol sen...

— Ne olacak derdi. Nine, okuya okuya kâtip mi olacak? Yoksa Paşa mı olacak? Ben hiç istemiyorum bu kızların okumalarını.

İçimden kızardım bütün bu konuşmalara. Ablam çok iyi bir kızdı. Mademki okumakla bu kadar iyi olmuştu, varsın okusundu, her zaman burdaki gibi doğruları söylesin, doğruların yanında olsundu. Ama bana düşüncemi soran yoktu tabiî. Ben içeri dışarı girip çıkarken, iş görürken bunları duyardım. Ablam da o sırada bitişikteki odaya mangal koyarak ısıtır ve İstanbul'dan getirdiği kitaplarını okurdu. Roman diyordu bunlara. Okuduğu şeyler romanmış. Çok güzel şeylerdi herhalde bu romanlar. Ablam bıraksak, gece yarılarına kadar hiç odadan çıkmayıp roman okuyacaktı. Sonra, iyi olmayı da ona bu romanlar öğretiyordu her halde. Ben de ne kadar isterdim roman okumayı. Bir gün:

— Aba dedim, bana da okusuna romanından acık.

Ablam gülmeye başladı:

— Okurum okumasına ama Hacer, sen anlıyamazsın ki o kadarcık okumayla bir şey!...

— Sen nasıl anlıyorsun?

— Ben tam onbir yıldır okuyorum bunları. Onun için anlıyorum. Sen önce okuma yazma öğrenmeli, sonra da bunların küçüklerini, çocuklar için yazılmış olanlarını okumalısın ki anlıyabilesin! Benim yaşıma gelince de bu romanları okur, aynı benim gibi anlarsın.

— Desene çok zor bir iş bu!... Olacak gibi değil!...

— Neden olacak gibi olmasın!... Seni burda okula yazdıralım! Okuma yazmayı öğren ilk önce! Ben sana İstanbul'dan çocuk hikâyeleri, romanları yollarım, onları okursun!

— Dedem'le Ninem yollamazlar beni okula.

— Biliyorum, yollamak istemiyorlar ama bir çaresini bulmalıyız.

Ablam elindeki kitabı bırakıp düşünmeye başladı. Sonunda doğrulup bana baktı, yavaşça yanına çağırdı:

— Sana ben öğreteceğim okuma yazmayı, dedi. Kocaman kızsın! Bak nasıl öğreneceksin!

— Dedemle Ninem ne derler...

— Bi şey demezler... Onlara göstermeyiz.

— Onlar anlarlar. Onlar hep beni gözlerler. Sokakta oynıyan çocuklara bile baksam kızarlar. Ben hep iş yaparım onları kızdırmamak için. Yerleri silerim, süpürürüm. Tavuklara bakarım, çarşıya giderim, çamaşır yıkarım, bulaşık yıkarım. Nine hasta olduğu zaman Dede'nin çişini bile ben yaptırırım.

Ablam acı acı güldü bu söylediklerime. Gülüşü hiç de neşeli değildi.

— İyi ya, gördün mü bak, sen çok çalışkan bir kızsın! İstersen bu işi, öbür çocukların iki üç ayda söktükleri bu işi sen onbeş günde sökersin! Hem yaşın da büyük olduğu için, küçüklerden daha iyi kavrarsın! Ben sana yardım edeceğim, korkma. Daha olmazsa onlara söyler izin alırız. Benim hatırım için ses çıkarmazlar. Ben sana işlerinde yardım ederim, işler daha çabuk biter...

Sevincimden başım döndü, ne diyeceğimi bilemedim. Kızardım da herhalde. Yanaklarıma ateş bastı. Ablam:

— İşin var mı şimdi? Dedi...

— Var, tavuklara yem vereceğim.

— Hadi ben vereyim tavuklara yemi de sen başka iş gör!

— Ablacığım, diye boşandım birden, ağlamaya başladım. Tavuklarımı sık sık görmesem olmaz... Onları çok severim ben, sen bilmezsin!

— Neden bu kadar çok seviyorsun tavuklarını?

Sevincin, şaşkınlığın, ablam karşı duyduğum sevginin de etkisiyle gevezeleşmiştim, çenem açılmıştı. İlk defa içimdekileri birine bu kadar içten, bu kadar sevinerek anlatabiliyordum.

— Onlar benim kardeşlerim, dedim. Hanife'yle Ayşe'm. Onlara bakarken kardeşlerime bakarım sanki... Onlara yem, su verirken, Ayşe'yi beslerim, temizlerim gibi gelir bana. Onlar da bana alıştılar, beklerler. Sen yabancısın, Gitme, üzülürler.

— Peki Hacer, ben gitmem, ben başka bir işini yaparım senin. Yalnız o tavukları severken Anne'ni de düşünüyor musun?

İlk kez biri bana Annem'den saygıyla söz ediyordu. Hiç olmazsa kızmadan, onu ve beni küçümsemeden...

— Yooo, dedim.

— Sen bilmiyorsun, dedi. Onların içinde senin annen de var. Anne'ni de görüyorsun, seviyorsun, onlara bakarken. Anne'nin seni nasıl doğurduğunu, sevdiğini, beslediğini, sana nasıl baktığını görür gibi oluyorsun.

Bunları hiç düşünmemiştim ama, sanki sezmiştim. Evet böyle bir şeyler olmuştu. Ama Annem'den söz etmek yasaktı. Kardeşlerimi yanına almasına karşılık Anne'm gene bağışlanmamıştı. Ondan hep nefretle, küçümsiyerek söz ederlerdi.

— Sen Anne'ni de kardeşlerin kadar seviyorsun. Annen de işte böyle senin içindeki sevgiden duyuyor, sizin için. Ben senin hikâyeni biliyorum. Anneni de çok duydum, dinledim. Ben on hiç kızmadım. Senin de kızmadığını biliyorum. Bir gün gelip onu anlıyacaksın. Büyüdüğün zaman. Annenin bu işte suçu o kadar büyük değil. Suç da-

ha başka yerlerde. Onu arıyacaksın bir gün. O suçun olduğu yerleri.

Ağlıyarak ellerimi yüzüme kapadım. Hıçkıra hıçkıra odadan çıkıp bahçeye, kümese koştum. Hava soğuktu. Tavuklar birbirlerine sokulmuş bana bakıyorlardı. Elimdeki yemleri ortaya döktüm. Sularını değiştirdim.

— İşte şu, dedim, şu büyük sarı tavuk da annem. Tavuğun yanına yaklaştım. Bana alışkandılar. İstediğim zaman onları tutup sevebiliyordum. Tavuk biraz sağa sola kıpırdandıktan, birazcık gıdakladıktan sonra ellerimin arasında kaldı. Onu kaldırıp kucağıma aldım, sevdim, sırtındaki yumuşacık tüylerini öptüm.

«Annem, annem!.. Seni çok seviyorum, seni çok seviyorum!...» diye doyasıya ağladım.

Ablam önce anasına açmış bana okuma yazma öğreteceğini. O da Dede'yle Nine'ye söylemiş. Önceleri homurdandılar, ikimize de çok söylendiler ama, sonra seslerini çıkaramadılar. Ablam da şimdi işlere yardım ediyordu. Çok çalışkan bir kızdı. Benim yaptığım işlerin hepsini yapabildiğini görmek, beni öyle şaşırtıyordu ki, dayanamayıp bir gün sordum:

— Aba sen İstanbul kızısın! Okullu kızsın! Nasıl oldu da böyle iş görmeyi öğrendin?

— Bilmem, dedi. Ablam dalgın dalgın... Öğrendim işte... Sen okumayı yazmayı nasıl öğreniyorsun!... Bunları herkes yapabilir... Bakma sen, bazıları işi küçümser. Bazıları da Nine'yle Dede gibi okumayı küçümser. Ama insan, neyi yapması gerekiyorsa onu yapmalıdır.

— Ablacığım, dedim, boynuna sarıldım. Artık onunla abla kardeş gibi olmuştuk. Bazan o benim saçlarımı okşar, yanaklarımdan öperdi. Ben de onun boynuna sarılırdım. Onun öğrettiği her şeyi öyle çabucak öğreniyordum ki, herkes şaşıp kalıyordu. Nine'yle Dede homurdanmaya devam ediyorlardı gene ama, Ablam onlarla daha dostça, daha yakından ilgilendiği için ona kızamıyorlardı. Ben de eski aksiliklerimi, huysuzluklarımı bırakmıştım. İşleri eskisi gibi şişirme yapmıyordum, severek, en

kusursuz şekilde yapmaya çalışıyordum. Ablam geleli beni fazla yoramıyorlardı da. O, benim için ağır gelecek bir işi buyurdular mı, hemen kalkar, kendisi yapardı. Bana da daha hafif, yapabileceğim gibi bir iş verirlerdi.

Bizim oralarda kışın deve güreşleri yapılır. Kışa zemheri deriz biz. Zemheride develer çok kızgın olurmuş da, onun için güreşler bu mevsimde yapılırmış.

Bu develer özel şekilde, çok özenilerek beslenir, yetiştirilirlerdi. Şekerle, kuru üzümle, incirle... Onun için çok güçlü ve sağlıklı hayvanlardı. İş de görmediklerinden, yük falan taşımadıklarından, adamakıllı dolmuş, tüketecek güçlerini harcamaya hazır bulunurlardı.

O gün deve güreşleri varmış askeriye hastanesinin yanındaki bayırda. Konu komşudan eve gelip gidenlerden duymuştuk. Ablamla halam da bu güreşleri görmek istediler. O gün yakın köylerden, ilçelerden, hattâ illerden de güreşlere akın akın köylüler, kentliler, her türden seyirciler geliyorlardı. Komşularımız bile evde börekler, sarmalar, köfteler, helvalar hazırlayıp güreşlere gideceklerdi. Biz böyle hazırlıklar yapmadık. Ablamla halam, bu kadar telâşa yorgunluğa gerek olmadığını söylüyorlardı. Güreşin olacağı sabah, beni de evden alarak gitmeye hazırlandılar. Ninemle dedemin suratı asılmıştı gene. Onları kime bırakıyorduk. Benim güreş neyimeydi. Ben evde kalmalı, iş görmeliydim, onlar elbet de bu eğlenceyi kırk yılda bir kez görmeye gideceklerdi. Üstelik benim giymek için paltom, kalın giysilerim, ayakkaplarım da yoktu. Uzun uzadıya orda ayazda otururwhile sam üşütür hasta olurdum. Kim kime bakacaktı?. Ben mi onlara, onlar mı bana? Ablam adamakıllı kızmıştı bu tartışmalara:

— Kızın hasta olacağını düşünüyorsunuz, iyi, güzel dedi, ama bunu düşünürken bile kendinizi düşünüyorsunuz. Onun sağlığını, acı çekeceğini değil...

Nineyle Dede bu sözlere daha çok içerlediler. Dede çok bilmiş ve kırgın bir davranışla başını duvardan yana çevirirken:

— Senden bize hayır yok kızım, dedi. Anandan oldu mu ki senden olsun! Var git hadi, nereye istersen git, kimi istersen götür!.. Bizi düşünme! Bizi Allah bile düşünmemiş, sen mi düşüneceksin...

— Deli kız, adam olmıyacaksın!.. diye Ninem de kavganın sonunu bağladı.

Ben usulca Ablamın yanına giderek:

— Ben gelmiyeceğim Abla, dedim, siz gidin Halamla! Valla hiç canım istemiyor!

— Ben de gitmiyeceğim, dedi Ablam, benim de canım istemiyor.

— İyi ya dedi Halam da, kavgadan gürültüden bıkmış bir istemezlikle, gitmiyiverelim hadi, napıcaksınız deve güreşini görüp de, iki deve güreşiyor işte...

Biz hepimiz durgun, üzgün, birbirimize kırılmış, kendi kendimize bir şeyler düşünerek işlerimize koyulduk. Kapının önünden akın akın insan geçiyordu. Konuşma, gülüşme sesleri adamakıllı artmıştı. Saatler ilerledikçe havanın güzel olacağı da anlaşıldı, parlak bir güneş kasabamızı aydınlatıyor ve ısıtyordu. Dedem birden içerdeki odadan neşeyle, sevinçle bağırmaya başladı:

— Fatoş!.. Fatoş!..

Ablam kendi odalarını toplayıp temizlemek için içeriye girmişti. Kapıyı açarak:

— Ne var Dede? dedi şakınlıkla.

— Hadi bakaam, giydir Ninene mantosunu.

Ablam kızgınlığını hâlâ üstünden atamamıştı. Meydan okur gibi:

— Ne olacak? diye sordu.

— Sen karışma ne olacağına giydir! Dedi.

Ablam hâl bakıyordu elinde süpürgeyle. Saçlarını Ninemin yemenilerden biriyle örtmüştü toz olmasın diye.

— Şimdi, diye gürledi Dedem, şimdi geliyorum ama yanına... Emine!... Benim bastonum nerde? Ver, benim bastonumu da kalkıp şu kız bir pataklıyayım!..

Dedemin kalkacağı falan yoktu ya, Ablamla barışmak için şaka yapıyordu. Bana da kızdı mı, kızmakta da pek haklı değilse aşağı yukarı böyle şakalarla hem kendini eğlendirir, hem söz de benim gönlümü alırdı.

— Getir bastonumu bana Mânı, derdi, Nineye.

Nine bastonu getirip dedenin eline tutturunca:

— Gel buraya, derdi bana da.

Ben de suçlu suçlu gider önünde dikilirdim. Sonra tutmıyan kollarını kaldırmaya çalışarak sözümona beni döverdi. Bazan acıtırdı bile. Baston küt küt kafama, gözüme, omuzlarıma, sırtıma, kollarıma indikçe ben de yarı ağlar, yarı güler, bu cezadan kaçmağa çalışırdım. Böylece mesele de kapanmış olurdu.

Ablam gülerek:

— Ne olacak Nineye mantosunu giydirirsek Dede? Dedi.

— Deve güreşlerine götüreceksiniz onu, dedi Dede gözlerini ağartarak. Sade siz mi eğleneceksiniz bu evde. Ninen deve güreşlerini hepinizden çok sever... Yıllar var ki böyle bir yere gitmiyor, deve güreşi de görmüyor.

Ablamla halam bakıştılar, ben de onlara bakıyordum. Hepimizin yüzünde bir gülümseme vardı. Ninem dedeye kızgın kızgın:

— Git ordan deli, dedi, ne işim varmış benim güreşlerde...

— Gideceksin, diye diretti dede şımarık şımarık.

— Gitmiyeceğim işte. Benim bacaklarım ağrıyor.

— Şimdi senin bacaklarına, diye Dedem okkalı bir küfür salladı Nineye.

Ablam mantosunu getirmişti bile. Nineme zorla giydiriyor, onu sarıp sarmalıyordu.

— Ben gidemem kızım, oralara kadar yürüyemem, diye Ninem direniyordu ama Ablam aldırmıyordu bile.

— Ben seni götürürüm, koluma girersin! Hem de temiz hava alırsın! Bak güneşe, ne güzel!...

Ninemi zorla giydirdik. Bana da Ablamın kalın, uzun hırkalarından iki tane üstüste giydirdiler. İki tane de çorap giydim, başımı sardım, yola çıktık.

Yolda giderken ilk defa çocukluğumu duyarak hoplıyor, sıçrıyordum. Ablamla Halam Ninemin iki yanına geçmişler, koluna girmişler, onu çocukların uçtu uçtu oyunundaki gibi nerdeyse uçuruyorlardı. Ninemin de temiz havaya çıkınca keyfi, neşesi gelmiş, çenesi açılmıştı. Çevredeki dükkânlara, evlere dayanan öyküler anlatıyor, Halamla, Ablama buralarda oturanlara dair kulağına gelen dedikoduları aktarıyordu orada bir de bana çıkışmayı bırakmıyordu:

— Doğru yürü kız! Sen çocuk musun, ağır ol, bakam, hanım ol!..

Ablamla ben birbirimize bakarak gülümsüyorduk. Ablam ne kadar güçlüydü. Dedemi bile yenmişti. Herkesi yeniyordu o. Hep yenmiş çıkıyordu olaylardan. Neden acaba diye düşünmeye başladım. Sonra kendi kendime bir cevap buldum: Çünkü Ablam haklı!

Yolda tanıdıklar, komşular da bulduk. Birlikte konuşa gülüşe güreş alanına geldik. Ninem kızını, torununu yanında göstermekten büyük bir gurur duyuyordu. Onlar İstanbolluydular. Okumuş insanlardı, buralılardan çok yüksektiler. Bana da öyle geliyordu ki herkes Ablamla, Halama, hele en çok Ablama bakıyor. Ablamı kimbilir ne kadar beğeniyorlardı. Ben de sık sık ablama bakıyordum. Benim gözümde o dünyada biricikti. Ablamsa, çevresine hiç aldırmıyor, paltosunun yakasını kaldırmış, her şeye, güneşe, soğuğa, insanlara, kasabamıza gülümsüyordu.

Alanın çevresindeki tepelere insanlar dolmuş, altlarına yaygılarını sermişler, çevrelerine bakınıyorlardı. Vakit ilerledikçe yanlarındaki yiyecekleri çıkarıp yemeğe başladılar. Kalabalığın arasında satıcı çocuklar dolaşıyorlar, çörek, kurabiye, kuru yemiş, gazoz satıyorlardı. Biz de arkalarda bir yer bulup yaygılarımızı sererek oturduk. Bir süre çevremize bakındık. Halamın evden çıkarken ev ekmeğine tereyağı, bal sürerek hazırladığı ve onların

sandüviç dediği şeyleri yedik. Ablam hepimize gazoz alıp içirdi. Ninemle Halam gazozları içtikten sonra keyifle geğirip güreşin başlamasını beklemeğe koyuldular.

Önce ortaya bir dişi deve getirildi. Güreşecek erkek develer kenarda, sahipleri tarafından zaptedilerek bekliyorlardı. Dişi deve ortada bir süre dolaşıp gezdikten sonra, birbirlerine düşman kesilen erkek develer ortaya salıverildiler. Develerin boyunlarında çıngıraklar, boncuklar, birçok gözalıcı süsler vardı. Bu güreş sırasında kimkimi kaçırırsa, güreşi o kazanacaktı. Develer birbirlerini ısırmasınlar diye de ağızlarını torbalarla bağlamışlardı.

Korkunç homurtular çıkararak iki deve birbirinin üstüne atıldı. Develeri tutanlar, kendi develeri ötekini dövüp kaçırdıkça sevinip bağrışıyor, ayağa kalkıp zıplıyorlardı. Develer o kadar kızmışlardı ki birbirlerine ağızlarına bağlanmış torbaların yanları köpük içinde kalmıştı. Ağızlarından köpük saçıyorlardı. O zaman «deve kini» sözünün ne demek olduğunu daha iyi anladım. Onlar kocaman bacakları, hörgüçleriyle alanı koşarak dolanırlarken ön sıralarda oturan seyirciler bile bazan ürküyor, çığlıklar atıyorlardı' Sonunda bir deve ötekini adamakıllı hırpalıyarak kaçırdı. Kaçan deveyi tuttular, yerine götürüp sahibine teslim ettiler. Öteki deve ortada kasılarak dolaşıyor, sanki kazandığını biliyordu. Herkes kazanan devenin çevresine toplanmıştı. Deveyi birkaç adam tutup yerine götürdüler, sahibine teslim ettiler. Sahibi hayvanın terini sildikten sonra üzerine süslü örtüler, ipekliler, attı. İpini çeke çeke kasabanın yolunu tuttu. Şimdi onu kasabanın zenginlerinin evlerine götürecek, her birinden bir bahşiş, hediye alacaktı. Hediyelerle donanmış deve, sahibinin gururlu bakışları ve peşlerine takılmış bir çocuk ve delikanlı kalabalığıyla, gezer, kendini gösterir. Öbür devenin sahibiyse utancından bir yerlere çıkamaz, kimselere görünemez. O gün de öyle oldu. Kazanan deve, sahibinin yedeğinde, arkasına takılmış bir kalabalıkla kasabaya doğru yola çıktı. Biz de kalktık, gülüşe konuşa evimize yollandık. Gelirken bir topluluk bize selâm verdi,

«Uğurlar olsun» dedi. Bunlar, deve güreşi için bizim köyden kasabaya inmiş köylülerimizdi. Önce Ninemle, halamla konuştular. Sonra Ablama hatır sordular. Ben biraz uzaklarda duruyordum.

— Nasılsın Hacer? dediler, bana, rahatın iyi mi?

— İyi, dedim.

— İyi olsun, iyi olsun, aman otur kalk Nineyle Dedeye dua et! Bak şişmanlamışsın, yavuz kız olmuşsun, dediler.

Halamlarla kadınlar konuşurken «Hastaymış» diye birinden söz ettiklerini duydum. Sık sık da dönüp bana bakıyorlardı. Hasta olan kimdi acaba? Biraz daha dikkatle dinlemeye başladım. Bir de çocuklardan söz ediyorlardı. Bunlar bizim çocuklar mıydı acaba, kardeşlerim miydi? Hasta olan kimdi, Annem miydi yoksa?

Hanife bana mektup yazamazdı. Okuma yazma bilmediğimi biliyor, beni boşuna uğraştırmak istemiyordu herhalde. Belki İbram Dayı'ya yazmıştır. O da, el kapısındayım, işimi gücümü yapmam, aklımı onlara takarım diye gelip bana bir şey dememiştir. Herhalde hasta olan benimle ilgili biriydi. Ya Anamdı, ya Babamdı, ya kardeşlerimdi.

Kadınlardan ayrıldık. Yola düzülünce yavaşça Ablamın yanına gittim:

— Kim hastaymış Aba? dedim. Annem mi?

Ablam durdu, düşündü, bana cevap veremiyordu. Üsteledim:

— Ha Aba, kim hastaymış?

Ninem duydu sorumu:

— Ben hastayım, kim olacak, dedi. Deve güreşini seyretmesi iyi emme, soğuğu da yidik. Her yanlarım sızım sızım sızlıyor. Eve varamıyacağım sanki.

Gerçekten de Ninem nefes nefese kalmıştı. Yürümesi güçleşmişti. Ablamla Halam, onu sanki sürüklüyorlardı. Ablam:

— Anne, ben şurdan bir cip, bir taksi bakayım, dedi.

— Burası İstanbol mu? Taksi ne arar burda diye Ninem, bir yandan ona da lâf yetiştiriyordu. Kasabamızda birkaç taksiyle cip vardı ama, Ninem böyle şeylere para verdirir miydi hiç? Ablam ters ters baktı.

— Ha gayret, dedi Halam, az kaldı Anacığım, geliyoruz!

— Ne azıymış!... Daha köprüyü bile geçmedik. Ben biliyordum başıma bir hal geleceğini ya, deli Dede'nin işi hep bunlar!..

— O da seni biraz eğlensin, hava alsın istedi... dedi Halam.

— Aldık işte havayı şimdi, dedi Ninem nefes nefese.

Köprüye gelmiştik. Köprü başında karakol vardır. Kasabanın en önemli, en işlek yeridir burası. Ablam, yavaşça yanımızdan ayrılıp, orda son duraktaki kente giden otobüslerin yanında duran bir taksiye doğru yürüdü. Başındaki adamlardan biriyle konuştuğunu ve bizi işaret ettiğini gördük. Şoför başını sallayıp arabasına girdi. Ablam da koşa koşa bize doğru gelmeğe başladı. Tam o sırada işte, Halamın kolundaki Ninem yere çöküvermişti. Halam acı acı bağırarak onu tutmaya, kaldırmağa çalıştı ama Nine'nin bir yanı tutmuyordu. Koşarak gelen Ablama:

— Sol yanına indi, dediğini duyduk. Hemen Nine'yi şoförün de yardımıyla sürükliyerek taksiye koyduk. Çevremizde bir kalabalık toplanmıştı. Hepimiz korkmuş, telâşlanmış, ağlıyorduk.

Ninem, kendini bilmeden üç gün yattı. Her zaman dediği gibi «Üç gün yatak, dördüncü gün toprak» sözüne uyarak dördüncü günün akşamı öldü. Dedem, o yattı yatalı yemiyor, içmiyor, çocuk gibi ağlıyordu. Gerçekten de hepimizin hali kötüydü. Dedeye nasıl bakacaktık şimdi. Ninem onu yatırır, kaldırır, yedirir, içirir, çişini ettirir, vücudunu haftada bir gün sabunlu bezle siler, çamaşırını değiştirir, arada bir traş bile ederdi.

Neyse, Nine'nin cenazesine telgrafla çağırdığımız oğluyla gelini yardımımıza yetiştiler. Onlar gelmeden önce bütün yük benim üstüme binmişti. Dedenin işlerini yapmağa en alışkın olan bendim, Halime Yenge gelmezden önce. Ama onu kaldırıp yatırmaya gücüm yetmiyordu. Hep birden yatağının üstüne çıkıp üç kişi kollarından asıla asıla zor kaldırıyorduk. «Uğursuz kız» diyordu Dedem bana. Ben olmasaymışım başlarına bu işler gelmiyecekmiş. Uğursuz olduğumdan, eve uğursuzluk getirmişim. Herkes bana küs gibiydi. Ablam bile eskisi gibi konuşmuyor, hep üzgün ve durgun; işlere yardım ediyordu. Suçu biraz da kendi üstüne alıp, kendini suçladığını anlıyordum ben. Deve güreşine beni götürmek için diretmeyip anasıyla gitseydi Nine de evden çıkmayacak, hastalanıp ölmiyecekti. Ama olan olmuştu. Nine'yi artık diriltemezdik. Gene de Dede'nin bana «uğursuz kız» diye avaz avaz bağırıp sövdüğü bir gün Ablam yanıma geldi. Ben de mutfağın bir köşesine çekilmiş ağlıyordum.

— Sen onlara bakma Hacer, dedi, Suç sende değil! Bende bile değil! Nine zaten hasta ve şişmandı. Üstelik Dede'nin bakımıyla çok yoruluyordu. Günün birinde nasıl olsa...

— Ben onun ölmesini istemiyordum Abla!..

— Biliyorum. Üzülme, hepsi unutulur. Kendine bak sen şimdi. Biraz yemek ye, çok zayıfladın. Arada fırsat buldukça okuma yazmaya çalışalım!

Ablama bakakaldım. Bu karışıklığın içinde nasıl olup da böyle okuma düşünebiliyordu. Beni eğer okuma yazmaya çalışırken evin içinde bir yakalıyan olsa, mutlaka öldürürdü.

Cenazeye Halime Yenge'lerle Halamın kocası da geldi. Oğlu, okula başladığı için gelememiş. Ablamın da okulu başlamış. Bu yıl son sınıfı okuyormuş Ablam. Derslerine çok çalışmalı çok dikkat etmeliymiş. Yoksa sınıfta kalırmış. Ertesi gün Ablam babasıyla İstanbul'a döndü.

Gitmeden önce, o karmakarışık işlerin içindeyken bile Ablam evdekilerin uyudukları, bir yere gittikleri za-

man beni bulur, gizli bir köşeye çeker, okuma yazma derslerinden biraz daha öğretirdi. Bir saat de olsa, yarım saat de olsa, günlük sıkıntılardan uzaklaşır, ikimiz olumlu güzel, yararlı bir şey yapmanın bilincine varırdık. Çat pat okumaya ve yazmaya başlamıştım bile. Ablam gitmeden önce bana:

— Hacer, bak artık yazabiliyorsun. Annene bir mektup yazda gönderelim, sağlığını, kardeşlerinin sağlıklarını sor. Ben yanlış yerlerini düzeltirim, dedi.

Deve güreşinden dönerken köylü kadınların fısıldaşmalarını duyar gibi oldum birden:

— Abla, Annem hasta mıymış? Söylesene, hasta mıymış? diye sordum.

— Ben bir şey bilmiyorum, dedi. Mektubunu yaz, kendin öğren!

Elime bir kalem, bir de kâğıt verdi.

— Git, dedi, seni görmesinler. Kümesin oraya git saklan da orda yaz!

Aldım kalemimle kâğıdımı, kümese gittim. Tavuklarım beni görünce kaynaştılar, şarkı söyler gibi nazlı nazlı sesler çıkardılar. Annemin yerine koyduğum sarı tavuğun sırtındaki parlak tüylerini okşıyarak onu sevdim: «Annem, annem!» diye.

Mektubu yazıp ablama verdim, okudu, gülümsedi, benden kalemimi istiyerek yanlış yaptığım yerleri göstere göstere düzeltti. Sonra bavulundan bir zarf getirdi. Ezberimdeki adresi ona söyledim. Güzelce yazdı, başımı okşadı:

— Aferin Hacer, dedi, çok iyi yazmışsın! Bu kadarını beklemiyordum doğrusu.

Onun yanında hiç sıkılmadan, çekinmeden, düşündüklerimi söyliyebiliyor, bülbül gibi konuşuyordum.

— Abacığım, diye gene aklıma gelen karşılığı verdim, sen iyi öğrettin de ondan...

Ablamlar gittikten iki gün sonra Halam da gitti İstanbul'a. Dede'nin oğluyla gelini kalmıştı. Halime Yenge,

titiz, temiz bir kadındı. Dede'ye temiz, titiz bakmak istiyor bu yüzden de çok yoruluyor, çok sinirleniyordu. Bu arada söylenecek başka kimse olmadığıdan hırsını benden çıkarıyor, bana bağırıyor, beni dövüyordu. Yaptığım hiçbir şeyi beğenmezdi. Dedeyle ve kocasıyla da sert sert konuşuyordu ama, onlara saygısını da gösteriyordu. Ben ona çok hak veriyordum. Nine bile sağken Dedeye bakmaktan öyle yorgun ve bıkkın düşerdi ki sık sık ağlar, onunla kavga eder, ona söver sayardı. Şimdi yengem aynı durumdaydı aşağı yukarı. Ben artık dilsize dönmüştüm. Aptallaşmış gibiydim. Söylenilen işleri yapıyor, önüme konulan yemeği yiyor, yollanılan yere gidiyor, bu arada günlerce tek kelime bile söylemiyordum. Tavuklarıma bile gittiğimde konuşmaz, sade onlara bakar, bazan ağlardım. Ağlamaya bile gücüm yoktu artık. Ablamın yokluğunu öyle bir acıyla duyuyordum ki.

Halam giderken kardeşiyle gelinine:

— Dede'ye bakamazsanız İstanbul'a getirin de bir hastaneye yatıralım, parayla hem baktırır, hem belki biraz iyileştiririz, demişti.

Yenge bunu Dede'me söyledi bir gün. Dedem bu kez eskisinden daha beter hasta oldu. Hastaneye yatmaktan nedense korkuyordu. Kızının aklına gelen bu işi kendisine yapılabilecek en büyük kötülük saymıştı. Durmadan bunu söylüyor, Halama atıp tutuyordu:

— Allah kimseyi yatırıp kapılara baktırmasın, diyordu. Ninem sağken hiçbirinize muhtaç değildim. Şimdi beni hastane köşelerine atıvereceksiniz ha?

— Ne var; derdi yenge de toksözlülükle, hastane kötü bir yer mi? Bak Hacer'in babası yatıyor ya. Kötü mü oldu yattı da. Gün günden daha iyi oluyor. Üstelik o parasız yatıyor. Biz seni paralı yatıracağız.

— Şimdi de parama göz diktiniz ha! Diye Dede acı acı ağlamağa, inlemeğe başlıyordu:

— Durun, daha ölmedim! Öldükten sonra yersiniz paramı. Acele etmeyin, çok belâ olmıyacağım başınıza...

— Eee, mezara mı götüreceksin o paraları? diye gülerdi Yenge Dede'ye. Gene sana harcıyacağız. Belki iyileşirsin biraz!...

Hiçbir söz, hiçbir şey Dede'ye bu hastane korkusunu unutturmadı. Biraz üzüntüsünden, biraz da inat olsun diye günlerce yemek yemediği olurdu. Artık hiç kimseyle konuşmuyordu. Gelini ve oğluyla bile. Oğlu Hasan Abi, zaten pek evde durmuyordu. Kasabaya gelince hemen eski içki arkadaşlarını bulmuş, onlarla sık sık buluşup eğlenceye dalmıştı.

— Babasına değil, eğlenmeye gelmiş buraya kocan, derdi Dede Halime Yenge'ye.

O da:

— Ben napan, senin oğlun!.. Siz kötü yapmışsınız onu böyle!... Hazır yiyici! diyerek Dede'nin sözünü ağzına tıkardı.

Yengem bir gün çok sıkıldığını söyliyerek karşıki tuğla evde oturan yaşlı bir kadına oturmaya gitti. Hasan Abi zaten evde yoktu. Yengem gittikten az sonra Dede, Nine öleli, benimle ilk kez konuştu:

— Hacer, dedi, bak şu dolapta yuvarlak yeşil kutunun içinde kâğıda sarılı bi şey var.

Gittim, duvara gömülü tahta kapaklı dolapta, Dede'nin söylediği yerde gerçekten öyle bir kutu buldum. İçindeki katı şeyi çıkardım.

— Bu mu? Dedim.

— O, dedi. Mutfaktan bıçağı al gel de ondan biraz bana kazı bakalım!

Söylediklerini yaptım.

— Yeter mi?

— Daha kazı!

Gene kazıdım. Biraz duruyor, kâğıdın üstüne kazıdığım tozları ona gösteriyordum. Her seferinde Dedem «Biraz daha» diyordu. Kazıdım, kazıdım, kazıdım... Umursamazlıkla:

— Yeter, dedi. O benim en iyi ilâcımdır. Onu içtim mi ne gam, ne kasavet kalır insanda. Çabuçak da uyu-

rum. Ninen sağken bana hep verirdi. Sakın kimseye söyleme ha! Çok değerli bir ilâçtır bu. Çok da pahalıdır. Yengenle Dayına da söyleme, ne olur ne olmaz!..

Hiç sesimi çıkarmadım. Dedenin bu sakinleşmiş, nerdeyse sevinçli sesini şaşkınlıkla dinliyordum. Ninenin zamanında bile bu sesi hiç duymamıştım. Çok değişik, acaip, başka bir sesti bu.

— Getir dedi, onu bir kâğıda sar, ağzıma ver. Dediğini yaptım.

— Su getir, şimdi, dedi.

Onun su içtiği çaydanlığı getirip emziğini ağzına dayadım. Yattığı yerden bardakla su içemiyordu. Kâğıttaki kırıntıları yuttu Dedem.

— Şimdi uyurum artık, dedi. Üstümü ört!

Gerçekten de bir süre sonra uykuya dalmıştı. Yengem geldiğinde de uyanmadı, o gece de uyanmadı. Yengem bana, gece yatarken:

— Niye uyuyor kız bu böyle? dedi.

— Bilmem, dedim, uyuyor işte.

Dedemin bana tembih ettiği gibi o tozdan kimseye söz etmiyecektim. Ama Dedem sabahleyin de uyanmadı. Üstelik Yengem yanına gidip:

— Dede, dede! Kalk, sabah oldu! Uyuya uyuya şiştin... Diye ırgaladığı zaman da uyanmadı. Ama Yengem o sırada bir çığlık atarak Dedemi iki kolundan tutup yüzünü kendine çevirmesiyle:

— Ölmüş! Diye çırpınmaya başlaması da bir oldu.

Bir süre dövünüp çırpındıktan Dedemi sarsıp gözlerini, ağzını açmaya çalıştıktan sonra:

— Kız, uğursuz! Buna da mı bi şey yaptın yoksa? Diye benim üstüme atıldı.

Hiç sesimi çıkarmadan dayağı yiyordum. Yumruklar, tekmeler, tokatlar, çimdikler bedenimin her yanını çürük içinde bırakıyordu. Ağzımı açmıyordum. Ağzımı açmıyacağıma Dede'me söz vermiştim. Onun, o ilâcı yutmadan önceki mutluluğu, benimle dostça konuşması, bana güvenişi hiç aklımdan çıkmıyordu. Zaten Dedeme hiç kı-

zamadım. Onu hastalıkla, çaresizlikle öyle eli ayağı bağlanmış bulurdum ki, ona kızılamazdı. Olsa olsa kendini bu hale getirene dek, niye hastalığına bir çare bulmadı diye kızılabilinirdi ona. Ama, şimdi, ölümünün arkasından onu sevmiştim. O ilâcı yuttuktan sonra nasıl da rahat, iyi, mutlu uyumuştu.

Yengem beni iyice dövüp öfkesini aldıktan sonra mantosunu giyip sokağa fırladı. Ben Dedemin yanında yalnız kalmıştım. Gittim, ellerini tuttum, soğumuş. Yüzünü, kollarını elledim, soğumuş ve sertleşmiş kaskatı olmuş.

Onbir yaşındaydım. Babamın hastalığı, anamın kaçışı, kardeşlerimden ayrılık, buraya gelişim, bir yana, iki ihtiyarın da hastalığını ve ölümünü görmüştüm. «Gerçekten uğursuz muyum ben acba?» Diye düşünceye daldım. Dedenin karşısındaki sedire oturarak. Sonra aklıma Ablam geldi. O olsaydı ne cevap verirdi şimdi bana. Düşündüm, düşündüm... Artık Ablam gibi düşünmeye alışıyordum. Ablam bana derdi ki:

«Sen uğursuz değilsin Hacer!.. Böyle bir şey olamaz. İnsanların uydurmaları bunlar... Bu uğursuzluk senden değil, içinde yaşadığın çevreden geliyor. Bozuk olan, uğursuz olan bir şey varsa işte o!... Toplum denen şey öyle insafsız ki... Sen onunla savaşacaksın. Gücünün yettiği kadar... Daha da güçlenerek... O bozukluğu, uğursuzluğu düzeltmede senin de yerin olsun!.»

Annem de belki hasta, belki öldü. Kardeşlerim ne oldular acaba? Ben tam bunları düşünürken Yengem, yanında bir sürü kalabalıkla, bağıra çağıra içeri daldı.

Halamla kocası Dede'nin cenazesi için gene geldiler kasabaya. Ablam, okulu olduğu için gelememiş. Ama bana Annesiyle bir paket yollamış. Halam benimle hiç konuşmuyordu. Herhalde yengem ona benden kuşkulandığını anlatmıştı. Dedem o ilâçtan başka zamanlar da içermiş. Kendisine o ilâçtan verip vermediğimi sordular. Hiç cevap vermedim. Halam da kızdı, iki tokat attı suratıma. Konuşsaydım, o kadar kızmıyacaklardı. Vermediğimi söyleseydim, yeminler etseydim, belki buna ina-

nacaklardı bile. Ama ben Dede'me söz vermiştim. Bu ilâçtan kimseye söz etmiyecektim. Dedemin bir düşündüğü vardı demek ki. Ben de ona söz vermiştim. Sözü tutuyordum. Ölmeden önceki son dostu, arkadaşı, konuştuğu, içini döktüğü insandım ben. Bu anıyı bozmak istemiyordum.

Ablamın yolladığı pakette bir sürü çocuk kitabı vardı. Ders kitapları, romanlar, hikâyeler, şiirler. Ablamın bir de benim anlıyabileceğim gibi kısa kısa cümlelerle ve okuyabileceğim gibi büyük büyük harflerle yazılmış küçük bir mektup vermişti Annesine. Bu mektupta babamın iyi olduğu, benim okuma yazma haberini ablamdan duyunca çok sevindiği, benden mektup beklediği yazılıydı. Babamın adresini de yollamıştı Ablam. «Bir de, diyordu, yolladığım kitapları okumaya çalış! Bak, ne kadar seveceksin onları. Hem okudukça, okuman da yazman da gelişir, düzelir. Okumayı iyice öğren, sana daha büyük sınıfların ders kitaplarını yollıyacağım!»

Sevgili ablacığım benim, kitap okumaya nerde fırsat bulacağım. Kitaplara elimi bile süremem ben şimdi. Boğarlar, öldürürler beni. İş yapmadığım zamanlar, kediler gibi kapının arkasında bir yere diz çöküp oturuyorum, ya da ayakta duruyorum, bana bir şey buyurmalarını bekliyorum. Artık adım «uğursuz kız,» Kimse yüzüme bakmıyor, benimle konuşmuyor. «Uğursuz kız aşağı, uğursuz kız yukarı. Çat, küt pat şırak... Yerli yersiz, önüne gelen bana bir tokat atıyor, bir yumruk indiriyor, bir tekme savuruyor...»

O günlerde bir de İzmir'den mektup geldi bana. Hanife'den. Okuma yazma öğrendiğime çok şaşmış, çok sevinmiş. Hepsi iyilermiş. Kendisi okula gidiyormuş. Ayşe'ye Annemin ev sahibi kadın bakıyormuş. Annem de iyiymiş ama, biraz zayıflamış son günlerde... Sık sık yoruluyor, halsiz, bitkin yatağa serilip kalıyormuş. «Çok çalışıyor da ondan...» diyor Hanife. Demek Hanife'yi çalışmaya vermemiş anem. Hem onlara analık ediyor, hem babalık. Vah anacığım, Deli Ürküş'üm...

Evdekiler hiç sormadılar bana kimden mektup geldiğini, mektupta ne yazıldığını. Oysa Hanife herkese ayrı ayrı selâm yazmıştı. Kendisinden, Ayşe'den annemden, hattâ evsahibi kadından... Ben de korktum, söyliyemedim. Mektubu suçlu suçlu okuduktan sonra çamaşırlarımın arasına, bohçama koydum. Hanife'ler Ninemin öldüğünü biliyorlardı ama daha Dedeminkinden haberleri yoktu. Beni, halamlarla birlikte İstanbul'a gider sanıyorlardı. Halamlar babalarını İstanbul'a alırlar, ben de ona bakmak için oraya, giderim diye düşünmüşler. Hanife bana öğüt veriyor anamın dilinden:

«İyi bak onlara Abla, diyor, onlar da Babama iyi baksınlar. Zaten iyi insanlarmış Anamın söylediğine göre. Herhalde seni hoş tutuyorlardır. Sen de yediğin ekmeği hak et! Eğer istemezlerse seni, kalk buraya gel! Geleceğini bize bildirirsin, gelir seni karşılarız.»

Dedem öldükten sonra oğlu Hasan evden çıkmaz olmuştu. Artık miras işlerini bitirip hep birlikte İstanbul'a döneceğe benziyorlardı. Hep bir araya geldiklerinde konuştukları konu buydu. Dedemle Ninemin pek çok malı, mülkü, parası varmış anlaşılan. Konuşmalarının uzunluğundan öyle anlıyordum.

Ben mektubu okuyup bohçama koyduktan sonra arkamdan Hasan Abimin geldiğini gördüm.

— Kız, uğursuz, dedi bana, şimdi de mektup saklamağa mı başladın? Ver o mektubu bana bakayım!

Mektubu bohçamdan çıkarıp verdim. Eline alıp odaya, öbürlerinin oturduğu yere girdi. Bir yandan da söyleniyordu.

— Soysuz piç! Deli Ürküş'ün doğurduğundan ne olacak!... Her şey beklenir bunlardan!

İçimden cevap veriyordum ben de bu sözlere:

«Sensin, soysuz! Ananın, babanın ölümüne sevindin ama sözde belli etmiyeceksin, değil mi? Zengin oldun şimdi, adamakıllı zengin!.. Hadi bakalım nasıl yiyeceksin o paraları!...

Halam gerçekten üzülmüştü anasının babasının öldüğüne. O hiç mal, para sözü etmiyor, boyuna kara kara düşünüp ağlıyor, durmadan anasının babasının ruhu için Kuran okuyordu. Onun söylenmelerine, benimle konuş mamalarına hiç kızmıyordum. Yengeme bile kızmıyordum. Çünkü Dedeme o bakmıştı Nine öldükten sonra. O olmasaydı ben yalnız başıma ne yapardım. İlle şu Hasan!... Ona çok kızıyordum. Babasına hiç emeği geçmemişti. O hastayken eve hep gece geç vakit, içip içip, öyle gelirdi. Geç vakitlere kadar da uyur, yalan yanlış babasına sabahleyin bir baktıktan sonra gene sokağa fırlardı. İçerden:

— Yollıyalım, gitsin be abla!.. dediğini duydum.

— Fatoş bana çok kızar! Diyordu Halam. İlle gelirken Hacer'i getir demişti bana.

— Onu oralarda başına belâ mı edeceksin? Yarın öbür gün koca aramağa çıkacak. Başına birhal getirir de pişman olursan sonra... Baksana mektupları bohçaya saklamayı öğrenmiş bile...

— Bize selâmı varmış da söylemiyor bak!

— Çok domuz kız canım, çok!..

En sonunda halamı kandırdılar beni İzmir'e yollamak için. Hasan Abi gidip otobüs bileti alacak ve anneme telgraf çekecekti. Ben iş yaparken duyuyordum bunları. İçim sevinçle dolup taşıyordu, çevrem aydınlanıyordu sanki. İzmir'e anamın, kardeşlerimin yanına gidecektim, onlara bakacaktım. Ablamdan öğrendiğim güzel ve doğru şeyleri onlara da öğretecektim. İstanbul'a gitmediğime üzülmemiştim hiç. Gerçi Ablam vardı orda. O bana mutlu olmam için yeterdi ama, gene sığıntı olmak, dayak yemek, hor görülmek, itilip kakılmak istemiyordum artık. Yoksul da olsa, kendi insanlarımın arasında, onlara yararlı olmak istiyordum. Buna da çok inanıyordum üstelik.

Hasan Abi, bilet almak için çıkarken;

— Hazırlan, dedi. Yarın anana gideceksin!

Hazırlanacak neyim vardı ki... Bir bohçamla bir Ablamın yolladığı kitap paketim... Hiç sesimi çıkarmadım. Bulaşığı yıkayıp bitirdim.

Tıpkı Hanife'nin gittiği otobüs gibi büyük, kocaman bir otobüse bindirdi Halamın kocası beni. Evden çıkarken hepsinin elini öpmüştüm sessizce. Halam elime bir beş lira sıkıştırdı. Kocası da otobüse binerken bir beş lira verdi bana. Şoföre de tembit etti. Benim yalnız gideceğimi, İzmir'de karşılayacaklarını, eğer kimse gelmezse elimdeki adrese göre bir taksiyle yollanmam için bana yardım etmelerini söyledi. Şoförün eline de para sıkıştırdığını gördüm. Beni başlarından attıklarına ne kadar seviniyorlardı. Bu sevinçlerini, merak, vicdan azabı, bozmasın diye de ellerinden geleni yapıyorlardı. Ama ben mutluydum. heyecanlıydım. Anneme, kardeşlerime, gidiyordum. Halamın kocasına el bile salladım otobüsün penceresinden. O da bana baştan savma bir el sallayıp geri döndü, yürüdü.

Yanaklarımdan aşağıya yaşlar süzülüyordu şimdi. Heyecandan mı, sevinçten mi, bu kadar olayın içinde yaşamaktan, sorumlusu olmaktan gelen üzüntüden mi, bilmiyorum. Rahat rahat, doya doya ağladım yol boyunca.

Ne güzel yollardan geçtik. Çam ağaçlarının içinden, deniz kenarlarından, iki yanı zeytinliklerle dolu olan susalardan, kasabalardan, kentlerden, ovalardan... Yengemle Halamın bir çıkına sarıverdikleri zeytin ekmeği yedim, bir kasabada, otobüsün durduğu yerde gördüğüm çeşmeden de su içtim. Yanımdaki parayı sıksık yokluyor, kayboldu mu diye bakıyordum. Şimdilik bütün güvencim buydu. Anamın yanına varınca da belki bu paraya gerek olacaktı. Onların durumunu da bilmiyordum ki iyice. Kardeşlerime bir hediye alsam, diye düşündüm. Yollarda hediye satılan dükkânların yanında duruyordu otobüsümüz. Ne alsam, ne alsam, diye düşünürken, hiçbir şey alamadım. Gidince hediye yerine, kardeşlerime harç-

lık veririm, diye düşündüm. Ya hiç paraları kalmamışsa, ya anneme bir şey olduysa... Bu düşünce olanca sevincimi dağıtıyor, içimi yakıyordu. Kollarıma kadar içimin yandığını duyuyordum. O kadar heyecanlanmıştım İzmir'e yaklaştıkça... İzmir'e girip de göz açıp kapayana kadar garaja gelince bir de baktım orda yerde annemle iki kardeşim otobüsün pencerelerine bakıyorlar, beni araştırıyorlar, otobüsün çevresinde koşup duruyorlar. Bohçamla nasıl fırladığımı, kendimi nasıl onların kollarına attığımı bilemiyorum.

III

İlk karşılaşmanın sevinci, coşkunluğu yatışıp, gözlerimizin yaşları, boğazlarımızın hıçkırığı kesilince Anneme daha bir özlemle baktım. Annem eskiden tombul, parlak tenli, pembe yanaklı güleç yüzlü bir kadındı. Şimdi ne olmuştu ona böyle. O kadar zayıflamıştı ki, Hanife'den pek bir ayrımı kalmamıştı. Eski beyaz, gergin teni buruşmuş, yüzü kırışıklarla dolmuştu. Solgun ve sarıydı. Gözleri bana hasta hasta bakıyordu. Kirpikleri yapışmış, gözleri süzülmüştü. Az önce ağladığı için miydi kızarıklık, gözlerindeki yorgunluk, diye Hanife'ye baktım. O çoktan ağlamayı kesmiş, canlı, canlı, güzel kara gözleriyle yüzüme neşe saçıyordu. Ayşe de öyleydi. Gözyaşları çoktan kurumuştu. Pembe, güzel yanaklarıyla sevimli, sağlıklı bir çocuk olmuştu. «Aba, aba... Diye ayaklarıma sarılıyor, eteğimden çekip başını yükselterek yüzüme bakmağa çalışıyordu.

Bir ara annem kesik yavaş yavaş öksürdü.

— Hasta mısın ana? dedim, neyin var?

— Değilim Hacer'im, soğuk almışım, geçer, dedi, yüzüme bakmadan.

— Hasta, hasta... dedi Hanife yaramaz yaramaz ondan yana bakarak... Senden saklıyor... Ben blliyorum anam hasta.

— Hasta masta değilim, dedi anam gene. Şurdan otobüse bineceğiz. Okuyun bakalım otobüslerin numaralarını.

— Bunlar bizimkiler, değil... dedi Hanife bilmiş bilmiş... Bizim otobüs daha yok görünürde...

— Sen de okuma yazma öğrenmişsin ha Hacerim? Dedi Annem.

— Öğrendim ya anam, dedim, Hanife kadar değil. Çok yanlış yapıyorum yazarken... Okurken de çok kekeliyorum

Hanife şeytanca güldü:

— Ben sana öğretirim abam... dedi...

— Hele şuna bak, diye saçını çektim Hanife'nin, adam olmuş da ablasına okuma yazma öğretecek...

— Ohhooo, sen bi görsen ben neler okuyorum... Dergiler okuyorum, gazeteler okuyorum, öğretmen bir de türkçe kitabı verdi. İçindeki bütün şiirleri okuyup ezberledim.

— Oku bakalım bana da bicik...

Hanife şımarıp nazlanmağa başladı:

— Burda olur mu aba be!... Utanırım.

— Peki!.. Dedim ben de. Üstelemedim.

Gözlerim Anneme takılınca içim cız ediyordu. Anam şu iki çocuğu böyle sağlam, neşeli, mutlu yaşatabilmek için ne hallere girmişti. Üç ayda mı böyle olmuştu, yoksa daha önceden mi böyle kuruyup erimişti... Anam da yan gözle bana bakıp özlemini gidermeye çalışıyordu ama gözleri, benim meraklı, üzgün bakışlarıma rastlayınca suçlu suçlu önüne bakıveriyordu. O sırada Hanife beni eteğimden tutup çekiştirmeğe başladı:

— Aba okuyim mi?

— Ne okuyacaksın kız?

— Hani o şliri?

Anam gülmeğe başladı:

— Hani utanırdın ya?

— Okuycam!..

— Peki hadi oku bakalım, dedim.

Ben bir manzume beklerken Hanife durduğu yerde ellerini eteklerinin yanına yapıştırdı, hazırol vaziyeti aldı, ve başıyla selâm vererek çok ciddi bir sesle bir okul şarkısını okumaya başladı:

«Düşmanın elinden odur kurtaran
Oduuuur, yeniden Türklüğü kuran...»

Anamla ikimiz güldüğümüzü göstermemek için dudaklarımızı ısırıyorduk. Çevremizde otobüs bekliyenler de bu durumu görmüşler, önce anlıyamadan bakakalmışlar, sonradan da gülmeye başlamışlardı. Hanife hiç bozuntuya vermeden şarkısını bitirdi, sonra başıyla selâm verdi. Şarkı biter bitmez ciddiliği bozulmuştu. Hemen başını Anamın eteklerinin arasına saklayıp gülmeğe başladı. Duraktakilerden bazıları Hanife'nin bu sevimliliğine dayanamamış, hafifçe alkışlamışlardı bile Hanife'yi. O da başını çıkararak onlara bir bakıyor, sonra gene Anamın arkasına saklanıyordu.

— Aferin Hanife, dedim, çok güzel okudun ama bu şiir değil ki...

— Ya ne?

— Şarkı...

— Hiç bile değil!

Ben üstelemedim. Hanife bir süre düşünceye daldı. Sonra:

— Şarkı, Anamın söylediği havalar... Dedi. Anam bazan onları söyler söyler ağlar...

— Onlar da türkü!.. Dedim.

— Hiç de değil, onlar şarkı, diye diretti.

Anama baktım, gözlerinin kızarıklığı artmıştı. Hastalığın verdiği kızartıyla gözyaşlarının getirdiği kırmızılık birbirine karışıyordu.

— Peki peki!.. Diye kapatmak istedim konuyu, bunları sonra tartışırız.

— Sen de ne çok şey biliyorsun Aba, dedi Hanife... Nerde öğrendin bunları?

— Okula gittim... diye şaka ettim Hanife'yle. İnandı:

— Yaaa? dedi. Ana bak Abam okula gitmiş...

— Öyle de iyi bir öğretmenim vardı ki, sorma, dedim, Ablamı hatırlıyarak.

— Adı neydi?

— Fatoş'tu.

— Fatoş Öğretmen... diye tekrarladı. Hanife... Benimkinin adı Necmiye...

Tam o sırada gözüm gelen otobüsün tabelâsına takılmıştı :

— Geldi Ana, diye çocukları kollarından tutup koştum, yürüyün!..

Anam da arkamızdan koşuyordu.

— Hacerim ne güzel öğrenmişsin okumayı... Otobüsleri bile okuyorsun, diyordu sevinçli sevinçli, gururla dolu olarak.

Anamlar İzmir'in üstlerinde yeni yapılmış bir gecekondu mahcllesinde oturuyorlardı. Otobüsle buraya yolları döne döne çıkarken bütün İzmir'i görmüştüm sanki. Yollarda ne güzel evler, dükkânlar, bahçeler, vardı. Aşağıda İzmir'in koyu mavi dalgalı denizl üstünde gelip giden, bekliyen yüzlerce vapur, sandal, motor görünüyordu. İzmir ne büyük kentmiş böyle... Denizin iki yanından uzaklara kadar yayılmış, insan yürümeğe kalkarsa bütün kenti bir bucaktan bir bucağa kim bilir kaç gün sürer, diye düşündüm. İstanbul bu kadar büyük müydü acaba? İstanbul'da olduğu söylenen o on katlı evlerden burda da vardı. Geçtiğimiz yollarda da vardı, aşağılarda kalan, tepelerden görünen o deniz kıyılarında da. Ama bizim oturduğumuz semte yaklaştıkça evler bizim kasabanın, hattâ köyümüzün evlerine benziyordu. En çoğu tek katlı, iki katlıydı. Bazılarını daha yüksek, daha güzel yapmak istemişti sahipleri ama o aşağıda deniz kıyısında görünenler kadar kocaman, süslü, yüksek yapamamışlardı. Yanımda, pencere kıyısında oturan anam:

— Bir gün sana İzmir'i gezdiririm, dedi, gör, bak ne güzel yerleri var!

— Ben sizi gördüm ya Anacığım dedim, İzmir'in en güzel yeri sizin olduğunuz yer benim için.

— Yavrum, akıllı kızım, benim, diye anam saçlarımı okşadı. Ayşe benim kucağımdaydı, Hanife de yanımızda ayakta duruyordu. Hanife'nin biletini paso aldığımızda paltosunun cebinden pasosunu çıkarmış, kasıla kasıla biletçiye göstermişti.

— Ver bakayım resmine, diye pasoyu Hanife'den aldım. İzmir'e ilk geldiği günlerde çekilmişti bu resim. Hanife'nin iyice zayıf, solgun, bitkin, kılıksız kıyafetsiz olduğu günlerde. Şimdiki Hanife'ye sanki hiç benzemiyordu. Karşımda yeni paltosu, sağlam ayakkapları içinde sağlıklı, neşeli, bakımlı bir çocuk vardı. Birde anama baktım. Üstünde çok eski, çok biçimsiz, artık hiç giyilmiyen mantolardan, soluk kara renkli, nerdeyse üstünden kaçacak kadar bol bir mantoyla ucuz, çiçekli bir başörtü, bu kış gününde beyaz, eski çarpılmış yazlık ayakkaplar, ince bacaklarında ters dönmüş topuğunun yaması görünen çoraplar vardı. Ona bunları ya birileri vermişti, ya da eskiciden almıştı. İçimden kızdım anama, söylendim:

— Senin bu çocuklar için ne kadar önemli olduğunu bilmiyor musun? Niye kendine bakmadın, niye bu kadar hasta oluncaya dek çalıştın, yemedin, içmedin, doktora gitmedin? İyi mi yaptın şimdi. Ya sen de gidiverirsen başımızdan ne olacak bunların hali?»

Bunları Anama söyleseydim belki de bana kızar, gücenirdi.

«Çok akıllı olmuş bu kız da, derdi. Ninemlerin Ablama söyledikleri gibi, başımıza akıl hocası kesilecek...»

Anamın her şeyi iyiydi, hoştu da ah şu bilgisizliği, cahilliği kötüydü. Bilgisiz kalmasında kendi suçu yoktu ama insan biraz düşünürdü, bu kadar çile çektikten, görüp geçirdikten sonra, düşünmeyi olsun öğrenirdi... «Ah bu bilgisizlik, dedim içimden, başımıza ne geliyorsa hep

bundan geliyor!» Kendi kendime bilgisiz kalmamaya, okula gidemesem bile çevremden, elime geçen kitaplardan, bilgili, namuslu kişilerden hep bir şeyler öğrenmeğe karar verdim. Bu çevremizi saran bilgisizliğe savaş açacaktım. Kendi kendime, kendi olanaklarımın içinde savaşacaktım onunla.

Annemlerin evi iki odalı bir gecekonduydu. Bir odasında evin sahibi olan ve kocası geçen yıl ölmüş yaşlı kadın tek başına oturuyordu. Evli bir kızı varmış. Kocasıyla bir fabrikada çalışıyormuş. Arada bir analarını yoklamaya gelirlermiş. İyi insandı yaşlı kadın. Bizi gülerek karşıladı. Bana elini öptürdü. Ayşe'yi kucağımızdan alıp sevdi. Kendi odamıza gidip eşyalarımızı koyup soyunduktan sonra onun odasına geldik. Bir köşede kurulu teneke soba yanıyor, içeriyi iyi de ısıtıyordu. Sobanın üstünde bir tencere vardı. Odanın içini lahana yemeği kokusu doldurmuştu.

— Kapuska mı pişirdin Meryem Teyze? Diye sevinçli bir sesle bağırdı Hanife.

— Nerden bildin şeytan kız? Dedi yaşlı kadın.

— Ben bilirim!..

— Bilirsin bilirsin, diye güldü kadın, içimizde en bilgili sensin! Okul yüzü gören bi tek sen varsın bu evde!

— Aaa, Ablam da gitmiş okula, diye saf saf bildirdi Hanife benim yaptığım şakayı.

— Öyle mi? Dedi kadın saygıyla yüzüme bakarak.

Ben de kadına göz kırpıp gülümseyerek:

— Öyle, dedim, Hanife artık çok kasılmasın bakalım. Ben de biliyorum okuyup yazmayı.

Kadın işin içinde bir şaka olduğunu anlıyarak sustu:

— İyi öyleyse, hadi bakalım şimdi sofrayı kur Hanlfe, dedi, bize okullu çalımı satamıyacaksın artık. İş göreceksin, bana Annene yardım edeceksin.

Sonra bana döndü

— Biz okula gidiyor, diye hiç bir iş yaptırmayız Hanife'ye. Hele anan hiç kıyamaz. Aman o okusun, diye onu işe sokmuyor.

— Yoo , öyle şey yok, dedim, ablamdan öğrendiğim gibi, hem iş yapacaksın, hem okula gideceksin! Birini eksik yaptın mı, ikisi de bir işe yaramaz. Bak Annemiz kaç iş birden yapıyor, işe gidiyor, size bakıyor, seni okutuyor...

— Ah ah sorma, kızım, dedi Meryem Teyze. Söz Anneme gelince yüzü bulanmış, gözleri kederle dolmuştu. Kendine hiç bakmadı. O kadar söyledim söyledim, dinletemedim.

Annem, sırrını açığa vuran kadına sitemle, sıkıntıyla bakıyordu. Birden canlanarak:

— Hadin, dedi, yemek yiyelim!

— Sofrayı Hanife'yle ben kuracağım, Anne, dedim. Siz oturun bakalım!

— Sen daha misafirsin a kızım, dedi yaşlı kadın. Ben kurarım, otur sen!

— Yoo, dedim, ben misafir falan değilim, bu evin kızıyım. Üstelik bir de Hanife var yanımda. Hanife okulda okuyor, en güzel sofrayı o kurabilir içimizde. Ben bile onun kadar iyi kuramam ama ona yardım edeceğim. Hadi Hanife!

Hepsi hoşnut bir şaşkınlıkla bana ve Hanife'ye bakıyorlardı. Hanife fırladı yerinden dışarıya koştu. Sofra beziyle hamur tahtasını aldı geldi, ortaya güzelce yaydı. Ben de onunla çıktım dışarıya. Sofayı mutfak gibi kullanıyorlardı. Küçük bir masanın üstünde tabaklar, kaşıklar, tencere ve bardaklar duruyordu. Meryem Teyze kapıdan girer girmez bunlar görünmesin diye sofayı ikiye bölmüş, ipe gerdiği bir perdeyle ayırmıştı.

Hanife'yle sofrayı kurduk güzelce. Ben ortada kaç kişiysek o kadar tabak getirmiştim. Hanife şaşkınlıkla:

— Ne olacak bu kadar tabak? Dedi.

— Biz bu kadar kişi değil miyiz? Dedim, sayı saymasını öğretmediler mi sana okulda.

— Bu kadar kişiyiz, dedi.

— E, bu kadar kişi için bir tabak yeter mi?

Hanife döndü. Anamla Meryem Teyze'ye baktı. Onlar susuyorlardı.

— Bulaşıkları ikimiz yıkarsak ne gibi bir zararı olur. Anamıza, Teyzemize? Dedim.

Hanife lâfın altında kalır mı hiç:

— Çok sabun gider, çok sıcak su ister... Diye akıllı akıllı baktı bana.

— Hanifeciğim, dedim, bundan sonra ben de çalışacağım, çok para kazanacağız, çok sabun alacağız, sobayı her zaman yakıp sıcak su bulunduracağız.

— Peki bi kaptan yesek ne olur? Diye üsteledi gene Hanife. Anamla Teyzenin sözcüsüydü sanki. Onlar beni daha ilk günden kırmamak için bir şey söylemiyorlardı ama, kendilerini zor tuttukları, adamakıllı kızmaya başladıklarını seziyordum.

— Herkese eşit ölçüde yemek korsak ben sözgelimi senden fazla yemek yiyemem, seni uyutarak, dedim. Herkes yeteri kadar yemek yer, kimse kurnazlık yapamaz. Şimdi ben kapuskayı çok severim. Bir kaba koysak, valla hepinizden çok yerim...

Bu şakam Hanife'nin çok hoşuna gitmişti, katıla katıla gülüyordu. Ayşe de onun gülüşüne bakıp kıkır kıkır gülmeğe başlamıştı. Anamla Teyze de zorla gülümsediler. Onlara mikrop denen bir şey öğrendiğimi, hastalıkların bu mikropla insanlardan insanlara geçebileceğini, bunun da çok tehlikeli bir şey olduğunu söyliyemiyordum. Anamın bu sözlerden alınıp güceneceğini, üzüleceğini, daha da hasta olacağını, bu kez iyiden iyiye yemeden içmeden kesileceğini biliyordum çünkü.

— Hadi, dedim, sakın kızmayın bana Teyzeciğim, Anacığım, inanın ki çok sabun gitmiyecek. Ben bulaşık yıkamasını çok iyi bilirim. Kasabadayken dağ gibi bulaşıklar yıkardım. Kaç kişinin bulaşığını yıkardım. Fazla sabun harcamam, bak göreceksiniz. Bütün kirleri elle-

rimle çıkaracağım. Bakın ellerime hep bulaşık yıkamaktan oldu böyle, çok iyi bulaşık yıkarım ben!

Ellerimi uzattım. Gövdeme göre kocaman kocamandılar ikisi de, kıpkırmızıydılar. Parmaklarım kalınlaşmış, kütleşmişti. Yaşlı bir kadının elleriydi bunlar, onbir yaşındaki bir çocuğun değil.

Anam ağlamaya başladı gene ama, bana olan kızgınlığı geçmişti. Boynuna sarıldım, ben de ağladım onunla. Dostça ,insanca, arkadaşça, ağladım. Bu ağlayışımla onu anladığımı, onu sevdiğimi, ona en büyük yardımları yapacak güçte olduğumu ,onu kurtaracağımı, koruyacağımı söylemek istiyordum. Teyze de uzaktan bize bakmadan gözlerini siliyordu. Hanife'yle Emine şaşkın şaşkın bakakalmıştı. Bir süre ağladık böyle, sinirlerimiz yatışmıştı artık, birbirimize daha yakın, daha içten bağlarla bağlandığımızı duymuştuk. Hep birlikte sofranın başına oturup ilk defa ayrı kaplardan kapuskamızı yemeğe başladık.

Annem bir kumaş yapımevinde çalışıyordu. Çalıştığı yerdeki toz ve pamuklar, onun sağlığını bozmuş, kardeşlerime iyi bakmak için yemesini de hemen hemen kestiğinden çok zayıf düşmüştü. Aldığı güzel yiyecekleri hep Ayşe'yle Hanife'ye yediriyordu. Onlara gün aşırı et alırdı. Sebzelerini, meyvalarını, süt ve yumurtalarını hiç eksik etmezdi. Kendisi bu yemeklerden ya hiç yemiyor, ya da şaşılacak kadar az yiyordu. En ufak bir hastalıklarında onları devlet hastanelerine götürmüş ya da Meryem Teyze'yle yollamıştı. Ama kendisinin bu büyük hastalığına hiç aldırmıyor gibiydi. Sanki bile bile ölüyordu, ölmeyi istiyordu. Onun bu üzüntüsünü, yaşamaya karşı gösterdiği bu davranışı hiç anlamıyordum. Babamdan kaçtığı için kendini bağışlamıyordu belki de. Çevresindeki insanların gözünde o kadar suçlu olmuş, öyle lânetlenmişti ki, o da kendisine bu gözle bakmaya, kendisini cezalandırmaya karar vermişti belki. Şimdi benim üstüme

nasıl bir görev yüklendiğini anlamıştım. Annemin suçlu bir insan olmadığını, onun da yaşamaya hakkı olduğunu suçu varsa bile bunun hepsinin Anneme düşmediğini, anlatmalı, onu buna inandırmalıydım. Suç hepimizdeydi. Belki Babamdaydı, bizdeydi, çevredeki her insandaydı, toplumdaydı. Kim bilir, belki de Annemi çok sevdiğim için böyle düşünüyordum.

Onun bir doktora ya da hastaneye gidip bakılması o kadar gerekiyordu ki geceleri bunu düşündükçe uyuyamıyor, bu işe bir çare aramaya çalışıyordum. En sonunda akıl danışmak üzere Ablama bir mektup yazmaya karar verdim. Annemi nasıl iyileştirmeli, nerelere başvurmalıydım.

Kargacık burgacık yazımla yazdığım mektubu Ablam almış, okumuş hatta anlamış bile. Bense bundan çok kuşku duyuyordum. Kelimeleri doğru yazdığımdan meramımı doğru anlatabildiğimden hiç emin değildim.

Ablamdan hemen cevap geldi. Mektubunda Annemin çalıştığı yerde sigortalı olması gerektiğini yazıyordu. Ablam. Bu durumda sigortalı işçiye, Sigortanın hastaneleri bedava bakarmış. Hatta, hastanede yatarsa, aylığının üçte ikisini de ödermiş. Kalanını da patronun vermesi gerekiyormuş. Mektubu okuduktan soraki sevincimi bir görmeliydiniz. Akşamı dar ettim o gün. Annem işten gelsin de ona bu sevinçli haberi vereyim diye evlere sığamadım. Gittim Meryem Teyze'ye müjdeledim durumu. Zaten soba onun odasında olduğu, bizim odayı mangalla ısıttığımız için çoğunlukla onun odasında oturuyorduk. Meryem Teyze de sevindi bu habere:

— Saf Ananın, dünyadan haberi yok, dedi. Kendisine de bir söyliyen olmamış mı bunu acaba?

— Meryem Teyze, Anam hastalığına hiç aldırmıyor, dikkat ettin mi? Sanki hastalığı daha da hızlansın da bir an önce ölsün diye, bekliyor...

— Ağzından yel alsın, o nasıl söz? Diye kaşlarını çattı Meryem Teyze.

— Ben ister miyim anamın ölmesini. Ama bana öyle geldi, ne bileyim!..

— O peşine düşüp geldiği adamın Allah belâsını versin, dedi birden Meryem Teyze... Demek Annem için birçok şeyler biliyordu. Yüreğimin sızısını ona belli etmemek için hiç seslenmedim, sustum.

— Buraya geldiklerinde evleneceklerdi... Diye sürdürdü konuşmasını Meryem Teyze. Herif Ananın aylığını elinden alıp alıp harcıyordu. Başka kadınlar da bulmuş galiba... Anan dayanamadı onun bu kötülüklerine. Bir kavga ettiler, bir kavga ettiler... Sözde evleneceklerdi de sizi de yanlarına alıp okutacaklardı. Ne yaparsın!.. İnsan bazan böyle yanlış işler de yapar... Yaşamak zor kızım, çok zor!... Adam olmak hele... İnsanlar yanlış yapa yapa doğruyu buluyorlar... Sen şimdi bunlardan pek bir şey anlamazsın! Hele büyü, kadın ol, o zaman Anneni daha iyi anlıyacaksın!.. İşte o kavgada annen:

— Sana bundan sonra beş para vermiyorum!... Sana yedireceğime, paralarımı çocuklarıma yollarım. Onlar köyde aç susuz yaşasınlar, sen burada keyif et, öyle mi!... Kimbilir ne oldular, el kapılarındalar mıdır, nerelerdedirler... Diye bağırıyordu. Herif:

— Sen de, piçlerin de cehennemin dibine gidin!... Diye vurdu kapıyı çekti gitti. Tam o sırada işte, babanın başına bir kaza gelmiş. Anan bunu o köyden bir işçinin babasından duymuş. Hemen mektup yazdırıp sizi istetti. Bereket çocuklar geldi de kadıncağız düzeldi azıcık. Yoksa kendini hiç bağışlamıyacak, belki de öldürecekti.

— Şimdi de azar azar öldürüyor... Dedim. Belki biz biraz yetişene kadar dayanacak. Ellerimiz ekmek tuttu mu, bizim ekmeğimizi yemeğe yüzü olmadığını sanıp çekip gidecek öbür dünyaya...

— Çok içli kadın, dok doğru kadın, dedi Meryem Teyze anam için. Herif ondan sonra birkaç kez geldi gene, nedamet etmiş, barışmak istiyormuş. Ananın her dediğini yapacakmış. Anan inanmadı tabiî bunlara. Sokmadı herifi içeriye. O gün bugün çocuklardan başka kim-

seyi düşündüğü yok. Evden işe, işten eve... Ne bir gezme bilir, ne bir sinema bilir, ne komşulara gidip gezer... İşte böyle sararıp soldu gül gibi kadın...

— Ben onu iyileştireceğim Meryem Teyze, dedim, göreceksin!...

— Hadi bakalım, dedi, Meryem Teyze inanmaz inanmaz... Sen de çocuksun daha a kızım, ne yapabilirsin sen!..

— Göreceksin!.. Dedim, bak neler yapabilirim! Ben çocuğum ama, benim bir Abiam var İstanbul'da, bana o yardım ediyor. Ondan soracağım ne yapacağımı, o her şeyin doğrusunu bilir. Bak mektupta yazıyor, bize yüz lira da yollamış. Sık sık yollıyacakmış. Harçlıklarından biriktiriyormuş. Okulu bitirince de işe girecekmiş. Hem okuyacak hem de çalışacakmış.

— İyi bir kız herhalde... Allah iyileri eksik etmesin bu dünyadan.

Akşama Annem gelince sevinçle boynuna sarıldım.

— Kurtuluyoruz Anneciğim, dedim, yakında her şey çok iyi olacak!..

Annem yorgun yorgun yüzüme baktı. Beni çokbilmiş çokbilmiş konuşan, hep düş peşinde koşan bir kız sanıyordu belki de. Onlara hep çok iyi şeyler söylüyor, yakında çok iyi şeylerin olacağını haber veriyordum çünkü. Annemse yaşadığı sürece iyi şeyler görmüş değildi. Daha çok zorluklar, kötülükler, sıkıntılar, üzüntülerle karşı karşıya kalması gerekmişti. Onun için bana pek kulak asmıyordu ama, Hanife hemen sevinip sorularını sıralamaya başladı:

— Ne oldu Abam, anlatsana! O çok iyi şeyleri anlatsana!

Ah küçük Hanifecik! Tatlı, neşeli, akıllı kız! Evimize nasıl bir canlılık veriyor, bizi nasıl seviyor, bize nasıl inanıyordu.

— Bak Hanife, dedim. Abiamdan mektup geldi bugün.

Zıplamağa başladı Hanife:

— Fatoş öğretmenden mi Abacığım? Göstersene, göstersene!..

Mektubu gösterdim, alıp okumaya çalıştı. Ablam mektubunu ben rahat okuyabileyim, diye büyük kitap harfleriyle, kısa açık cümlelerle yazmış. Hanife de okudu. Anlıyamadığı sigorta konusunu geçip de para işine gelince bir çığlık kopardı:

— Anne! Anne! Bak Abamın Abası bize yüz lira yollamış!..

Annem bu kez işin ciddiliğine inanmış gibi durdu, bana bakmaya başladı

— Bi de sen oku bakam, Hacer! Dedi.

Mektubu baştanbaşa okudum Anama. Yüzü gene eski solgunluğuna büründü, önüne bakmaya başladı:

— Neden düşündün Anam, dedim, sen sigortalı değil misin? Bak Sigorta hastaneleri size bedava bakıyormuş. Üstelik aylığını da veriyormuş. Daha ne istiyorsun. Gözün arkanda kalmaz hastaneye yatarsın!

— Ben hasta değilim, dedi anam!

— Hastasın hastasın anacığım!.. Ben bilmez miyim, sen çok hastasın hem de. Bak bizi düşün ana! Sana bi şey olursa hepimiz dökülür kalırız. Bizi bi daha mı dökeceksin sokak ortalarına?.

Anam bir irkildi oturduğu yerde. Yüzünü kaldırıp kimseye bakamıyordu.

— Merak etmeyin, dedi, sizi okutup iş sahibi edeceğim!..

— Edemezsin anacığım! Bu öyle musibet bi hastalık ki, bakılmazsa yer bitirir insanı. Bak ben Ablamın yolladığı ders kitaplarını, dergileri okuyorum. Onlarda hep bu hastalıktan söz ediliyor. Çok kötü bir hastalık bu anacığım, üstelik bu çocuklara da geçer. Yavruların ne suçu var?

— Onları ben lyl yedirip içiriyorum, bi şey olmaz onlar.

Anam bu konuda çok şeyler düşünmüştü belli ki. Karar vermiş insanların kuruluğu vardı sesinde, konuşmasında.

— Sen onları iyi yedirip içiriyorsun ama anacığım, bi de mikrop diye bi şey var!

— İyi bakılırlarsa hiçbir şeycik olmazlar.

— Olurla be Anam! Onlar olmazsa, ben senin de ölmeni istemiyorum. Sensiz bu dünya bize haram olur. Ayşe'nin seni nasıl sevdiğini görüyor musun? Sen işten gelince nasıl sevindiğini, nasıl neşelendiğini görüyor musun? Ne hakkın var onları bu sevgiden yoksun bırakmaya?

— Daha ölmiyeceğim ben! Ben öleceğim zamanı biliyorum.

— Anacığım, dedim, bu işler hiç belli olmaz. Ya hastalık çok ilerlemişse... Ya bu sonbaharda gidiverirsen, ne yaparız biz? Söyle, ne yaparız?

Yarı öfkemden, yarı çaresizliğimden ve Anama duyduğum sevgiyi ona anlatamamın verdiği üzüntüden, ağlamaya başladım. Anam da ağlıyordu.

— Ne olur Anacığım, diye yalvardım, gidelim sigortanın doktoruna, bir baksın sana. Hastalık ilerlemiş mi, ilerlememiş mi? Belki de yanılıyoruzdur, hasta değilsindir... Ha? Ne olur? Bi kere baksın!

— Ben sigortalı değilim ki... dedi, Anam hıçkırıklarının arasından. Donakalmıştım, gözyaşlarım dinmişti. Ne yapacaktım şimdi? Hiç yapılacak bir şey kalmıyor muydu?

— Neden Ana? Bütün işçiler sigortalı olurmuş bak! Sen neden olmadın?

Anam biraz durup soluklandıktan sonra anlatmağa başladı:

— İşe girerken ben sigorta migorta bilmiyordum dedi. Bana şu kadar aylık alacaksın, şu kadar saat çalışacaksın, dediler, ben de eh dedim. Nerden bileyim, sigortanın ne olduğunu. Sonra öğrendim, işçi arkadaşlarım zorladılar git sigorta ol, diye, bu sefer patron iste-

medi. «İstersen bırak işi, dedi, ben sigortalı işçi almıyorum. Hem, dedi, sigorta olursan aylığından her ay para kesecekler. İster misin paranın kesilmesini? Bir şeye ihtiyacın varsa, ben sana vereyim, ne yapacaksın sigortalı olup? Çoluğun yok, çocuğun yok» dedi. Ben de razı oldum. Öyle ya, çoluğum yok, çocuğum yok, dedim, bir başıma neyime gerek benim sigorta. Para biriktirir, başım sıkılırsa kullanırım, dedim, bir de aylığımdan niye para kestireyim!

— Anacığım, o patronun olacak adam sana hiç doğruyu söylememiş. Bak Ablam, ne yazıyor. Bütün işçiler sigortalı olmalıdır, diyor. Sigortanın işçiye çok yararı vardır, diyor. Ablam bilmez mi?

— Ne bileyim olmadım işte... Dedi anam dalgın dalgın önüne bakarak. Ama birikmiş param var biraz. Ele güne muhtaç etmez bizi, üzülme sen!

— Hazır para çabuk tükenir Anacığım, ona hiç dokunmıyalım şimdi biz de ben Ablama hemen mektup yazıp ne yapacağımı sorayım, dedim.

— Sor bakalım, dedi anam, yavaş yavaş yumuşuyordu. Bir gün gelip kendini tamamiyle bana bırakacak, bana inanacak, her şeyin daha iyi olması için bana yardımcı olacaktı, biliyordum.

Ablamdan gelen ikinci mektup bana yeniden umutlanmam için güç verdi.

«Anan hemen sigortaya girsin Hacer, diyordu. Ablam. Onu aldatmışlar. Sigorta aylıktan para alır ama, o kadar da işverenden alır. Patron o parayı yatırmamak Için ve daha birçok şeyler için ananı sigorta etmemiş. Sigorta edilen işçiyi kolay kolay işinden atamazlar. Çalıştığı yerde bir kazaya uğrarsa tazminat verirler. Çoluğuna çocuğuna aylık bağlarlar. Emekli olunca emekli aylığı alır. Çoluğu çocuğu, karısı kocası, hastanede bedava bakılır, yatar. Sigortanın iyilikleri saymakla bitmez. Anan hemen sigorta olsun! İşveren yapmıyacak olursa

fabrikanın işçi temsilcisine gitsin, derdini anlatsın.» diyordu.

Ben sevincimden gene uçmaya başlamıştım.

«— «Anacığım, diyordum, sigortalı olursan, babamı da sigorta hastanesine yatırırız. Orda ellerin elinde kalmaz. Biz de kimseye borçlu olmayız babamı baktırıyorlar, diye. »

Anamın aklı yatıyordu galiba bu işe. O gece uzun uzun, sessiz sessiz düşündü durdu. Arada bir bana bu konuyla ilgili sorular soruyordu:

— Sizin işçi temsilciniz var mı Ana? Dedim.

— Bilmem, dedi.

Vah zavallı anacığım, bu kadar mı kendi dertlerine, çocuklarının dertlerine gömülüp gittin? Bir arkadaşın, bir can yoldaşın, bir dostun olmadı mı senin buralarda? Akıl danışacak, sana yardım edecek, yol gösterecek hiç kimsen yok muydu?

— Ana, dedim, yarın öğren, araştır. Her kimse o adama git, sigortaya girmek istediğini, bakacak üç çocuğun, hasta bir kocan olduğunu söyle!

— Baban beni boşamadı mı daha? dedi Anam.

— Ne bileyim... Nasıl evlenilir, boşanılır ben bilmem ki.

— Ablana sor bakalım, öğrensin Babandan beni boşamış mı boşamamış mı... Boşanmışsak faydası yok, onu almazlar hastaneye herhalde.

Artık Anam da Ablamı tanımaya başlamıştı. Benim gibi o da bir gün onu sevecek, ona güvenecekti. Ne iyiydi insana böyle yardım eden, doğru yolu gösteren, doğruyu söyliyen, öğreten birinin olması...

Annem ertesi günü işçi temsilcisini bulup onunla konuşacağına bana söz verdi. Ablama ondan sonra mektup yazacaktık. Akşamı zor ettim, iple çektim. Ayşe'yi alıp biraz komşulara gittim oturdum. Orda da hep sigortadan söz ettik. Meryem Teyze de geldi biraz sonra: Annemin sigortaya gireceğini, bugün işçi temsilcisiyle konuşacağını anlattık. Komşu kadın şaşmıştı:

— Annen sigortalı değil miymiş kız Hacer dedi.

— Değilmiş teyze, dedim.

— Allah Allah, diye başını salladı kadın. Niye girmemiş?

— Ne bileyim, bir akıl öğreten olmamış ki!

— Gelip gitmez ki bize, kimseyle konuşmaz, derdini açmaz, Allah selâmet versin, dedi kadın.

— Benimle bile konuşmaz, dedi Meryem Teyze... Zavallı gece gündüz çalışır, düşünür durur. İşten gelince çocukların giyitlerini yıkar, yemeklerini yapar, söküklerini diker, durdu oturdu derken günler gelip geçti... Ben de pek üstüne varamıyordum. İçli, hasta kadın, her şeyden alınıyordu.

Anamın hastalığı söz konusu olunca kadın kuşkulu kuşkulu bize baktı:

— Tanrı saklasın, dedi sakın, ince hastalık olmasın!...

Biz hiç cevap vermedik Meryem Teyze'yle.

— Onu bir gösterseniz iyi olur, dedi, yazık genç kadın, çocukları var...

— Onun için sigortaya girecek işte dedim, ben de, İşçi Temsilcisi belki iyi bir adamdır da Anneme yol gösterir

— Bizimkinin birçok arkadaşı vardır bu sendikalarda, ama, dedi kadın... Dur bakalım, akşama gelince sorayım. Eğer o fabrikanınkini tanıyorsa belki bir yardımı olabilir.

— Keşke!.. Dedi Meryem Teyze, çok dua alır!

— Bunda olmıyacak bir şey yok ki Meryem Teyze, dedim, Annemin hakkı bu. Namuslu bir adamsa, anneme haksızlık edilmesine göz yummaz. Namussuzsa ona neden yalvarıp yakaralım... Başka bir şey düşünürüz.

O sırada dışardan bir ses duyuldu.

— Ablaaa!..

Hanife'nin sesiydi bu. Okuldan gelmiş, bizi evde bulamayınca komşulara aramaya çıkmıştı herhalde. Annem hastalığından ötürü belki konu komşuya da gidip gelmi-

yordu hiç. Lâf yapmasınlar, diye. Onun için Hanife içeriye giremiyor, pencereden bana el ediyordu gelmem için. Meryem Teyze oturuyordu, ben kalktım, Hanife'yle Ayşe'yi eve sokup sobayı yaktım, çocuklara, kahvaltılık birer dilim yağlı ekmek verdim ve pencerenin önüne oturup annemi beklemeğe başladım.

Her zamanki saatinden bir dakika bile gecikmeden Annem eve geldi. Yüzünden hiçbir şey anlaşılmıyordu. İşi olmuş muydu, olmamış mıydı... Ben merakla yüzünü araştırıyordum. Sonunda biraz gülümsiyebildi:

— Oldu oldu hadi, dedi, sevin bakalım, biz de sigortalandık. Biz çocuklar hepimiz odanın ortasında sıçrayıp koşuşmaya başladık. Hanife ne olup bittiğini pek anlıyamıyordu ama artık ailemizde başarılar kazanılmaya başlanmıştı. Hanife'yse okulunda çok başarılı bir öğrenciydi. Başarılara sevinmesini biliyordu. Ne var ki bundan sonra ailenin de başarıları olacaktı ve Hanife onlara da sevinecekti. Hanife'nin bencilliği, kendini beğenmişliği yavaş yavaş törpüleniyordu. Daha insancıl, daha uysal, daha ağırbaşlı bir kız olmuştu bu yakınlarda. Mayısta kutlanacak anneler günü için Hanife'lere okulda şiirler, şarkılar ezberletiyorlardı. O da bunları evde söylerdi kendi kendine. Şimdi sevincinden en sevdiği şarkıyı söylemeğe başladı, bir yandan da bilmiş bilmiş dansediyor, kırıtıyordu:

Küçücüktüm, o büyüttü.
Bana emek verdi
Kanadını gerdi
Anneeeem, aneeeeem
Ey bir tanem!..

Ben ne zaman
Hasta olsam
Sessiz sessiz ağlar
Yüreğimi dağlar
Aneeeem aneeeem
Ey bir tanem...

Hanife bu şarkıyı söylerken «Bana emek verdi» yerine, şeytanlık olsun diye «bana meme verdi» der, bizi güldürürdü. Bu kez şarkıyı olduğu gibi değiştirmeden ve çok istekle, heyecanla söylemişti. Annem gene ağlamaya başladı. Benim de gözlerim yaşarmıştı ama bunlar artık keder yaşları değildi. Seviniyorduk. Gittim Hanife'yi kucakladım, tombul, sağlıklı yanaklarından doya doya öptüm.

Annem sigortaya girdikten sonra, ilk işimiz, Meryem Teyze'yle onu hastaneye götürmek oldu. Sigorta hastanesi koskocaman büyük bir yapıydı. Önce korktuk, giremedik içeriye. Sonra kapının önündeki kalabalığın, içeriye girip çıkanların da bizim gibi işçiler, işçi aileleri, karıları, çocukları olduğunu görerek biraz rahatladık. Onlar çok rahattılar çünkü. Kendi hastanelerine, kendi paralarıyla kurulmuş hastanelerine aylıklarından kesilen paralarla bakılmaya geldikleri için çok rahat, hattâ mutluydular. Yalnız yüzlerinde ve sözlerinde hastalıkların onlara verdikleri rahatsızlık, mutsuzluk vardı. Ama iyi olacaklarına o kadar güveniyor gibiydiler ki, koridorlarda işlerinin peşinde, ellerinde kâğıtlarıyla koşarlarken, sıralarda oturup sıra beklerlerken her şeye karşın gene bu güvenin verdiği mutluluk her şeylerinden anlaşılıyordu.

Annemin fabrikasından aldığı ve «vizite kâğıdı» dediği kâğıtlarını ordan oraya ben dolaştırdım, kaydettirdim, anneme numara aldım ve kuyruğa onun yerine girip onu da bahçedeki kanepelerden birine oturttum. Meryem Teyze ve Ayşe'yle birlikte. Artık bahar gelmişti. Nisan ayındaydık. Arada bir havalar kış gibi serinleyiveriyordu ama, genellikle nisanı sıcak ve yağmursuz geçiriyorduk. Annemler bahçedeki bankın üstünde güneşlenirlerken ben de kuyruğa girdim. Doktorların muayene yaptığı yerler hastanelerin en alt katlarındaki koridorlardaydı. İyice karanlık, sıcak, havasız yerlerdi buralar. Sırtımdaki, Ablamın verdiği kalın hırkanın içinde iyice sı-

kılmış ve bunalmıştım ama Anneme bir yararım oluyor diye durumumdan hiç de yakınıcı değildim. Çevreme bakınıyor, sıralarda oturan, kuyrukta bekliyen hastalcrın, sarı, soluk, zayıf yüzlerini, inceliyor, kesik kesik öksürüklerini dinliyordum. Bir yarım saat kadar sonra koridorun karanlığında bir kadının sağa sola koşup bağırdığını duyduk, herkes o yana bakıyor ne olduğunu öğrenmeğe çalışıyordu. Sıralarda oturanlar ayağa kalkmışlardı:

— Hacer!... Hacer!...

Karanlıkta kadını göremiyordum ama bu Meryem Teyze'ydi, sesinden tanımıştım. Koşarak yanına gittim:

— Ne oldun Teyze, ne var?

— Ananın ağzından kan boşandı Hacer koş!

Yanımızdaki kalabalıkla birlikte bahçeye koştuk. Anam, yere eğilmiş kan kusuyordu. Yanındaki Ayşe korkmuş, bir yandan da çevresine bakınarak bizi arıyordu.

— Çabuk hastaneye kaldırın, kadın gidiyor. Diye bağrışıyorlardı yanımızdakiler. Kapıların önlerinde bekliyen hastabakıcılar da koşuşmuşlar, durumu görünce hemen sedyelerle gelip anamı içine yatırmışlardı. Ne oluyor, demeye kalmadan Anamı hastaneden içeriye soktular. Biz de girecek olduk, bizi almadılar.

— Şimdi konuşamaz. Biraz bekleyin, sonra gelip eşyalarını alırsınız!.. Dediler.

Beni akıl edip hastabakıcının birine Anamın kâğıtlarını verdim:

— Ben kâğıtları yaptırdım, bugün doktora çıkacaktı, dedim...

Kâğıtları aldı.

— Bugüne dek aklınız neredeydi? Diye sert sert söylendi bana. Hiç karşılık vermedim. Ne diyebilirdim, anlatması o kadar uzun sürerdi ki...

Geldim Meryem Teyze'yi, Ayşe'yi ellerinden tutup başka bir sıraya götürüp oturttum. O sıranın önündeki toprakta hâlâ anamın kanı, duruyordu. Gidebildiğimiz kadar uzağa gittik oradan... Oturup beklemeğe başladık. Meryem Teyze ağlıyordu.

— Gencecik kadın göz göre göre gitti!... Diyordu.

— Dur hele Meryem Teyze, gittiği mittiği yok, üzme insanı, nolursun!.. Diye söylendim. Öyle şaşkın, öyle bitkindim ki... Yetişememiştim. Güzel günlere, rahat günlere anamı da yetiştirememiştim. Hiçbir şey düşünemiyordum. Ne olacaktık şimdi biz? Kardeşlerimle bana kim bakacaktı, babam ne olacaktı. Hanife'nin okulu ne olacaktı? Can sıkıntısından kalktım:

— Ben hele gidip bir ortalığı yoklıyayım, dedim, belki anamdan bir haber vardır.

İçeriye girdim, sora sora Anamın yattığı yerin kapısını buldum. Beni tanıdılar. Bir yerlere adamlar yolladılar, haber saldılar. Biraz sonra anamın sarılmış elbisesi, ayakkapları, mantosu kolundan bir adam çıkageldi.

— Sen kızı mısın o kadının? Dedi.

— Kızıyım! Ne oldu, söyle Anama ne oldu?

Güldü:

— Ölmedi, dedi, hadi kaygılanma, ölmiyecek! İğne yaptılar, kan durdu.

— İyi bakılırsa ölmez, değil mi? Amca? Dedim kaygıyla.

— Ölmez tabiî!... Dedi, ilerlemesini beklemekle yanlış iş yaptınız! Epey yatacak!

— İyileşecek ya, ölmiyecek ya, yatsın!... Ne zaman görebilirim anamı?

— Pazar günü ziyaretçi günüdür. Sanmam ki seni alsınlar! Çocuklara yasak!

Adam boydan boya beni süzdü, çocuk muyum kız mıyım diye bakıyordu.

— Anan gibi hastalara güneş dokunur, dedi, bilmiyor muydun bunu?

— Sahi mi? Bilmiyordum!

— Kiminiz kimseniz yok mu sizin? Erkeğiniz, babanız yok mu?

— Var dedim, babam var!... Ama o da hasta.

Ablama yazdığım mektupta Anamın başına gelenleri, hastaneye yattığını anlattım. Babamdan haber sordum. Bir de Anam sor demişti ya, boşanıp boşanmadıklarını öğrenmesini istedim. Eğer boşanmadılarsa, onu sigorta hastanesine yatırmak istediğimizi, belki de buraya aldırabileceğimizi belirttim. Gelen karşılıkta Ablam sigorta işlerinin tamamlandığına çok sevindiğini ama anamın hastalığının bu durumda olduğuna da çok üzüldüğünü yazıyordu. Babamla Anam hâlâ evlilermiş. Babam da hastaneye yatırılabilirmiş. Çok da iyi olurmuş böylesi. Daha iyi bakılırmış. Yalnız kalmaktan da kurtulurmuş. İstanbul'da artık babamı hiç arayıp soran kalmamış. Arada bir vakit buldukça Ablam gidiyormuş ziyaretine. Herkes işine gücüne dalmış, babamı unutmuşlar. Ablam, mektupla birlikte, bana lâzım olur diye Babamın kimlik cüzdanını da yollamıştı.

Mektubu aldığımın ertesi günü Meryem Teyze'yle birlikte Anamın çalıştığı fabrikaya gittik. Ben Ayşe'yle onu dışarda bırakarak içeri girdim. Kapının yanında camlı bir odanın içinde bir adam oturuyor, cama oyulmuş küçük, alçak bir pencereden içeri girenin ne istediğini soruyordu.

— Ben, dedim, Rukiye Demir'in kızıyım. Annem bu fabrikada çalışıyordu. Hastalandı, şimdi Sigorta Hastanesinde yatıyor.

— Evet, tanıdım, Rukiye'yi dedi adam, sen onun kızısın, demek? Peki, ne istiyorsun?

— Benim babam hasta, İstanbul'da bir hastanede yatıyor. Onu da burdaki sigorta hastanesine yatırmak istiyoruz.

Adam yüzüme ters ters baktı:

— Bu işi yapacak senden daha büyük biri yok mu? Dedi.

— Evimizde şimdi en büyük ben kaldım. İki küçük kardeşim var, onlara da ben bakıyorum.

— Çoluk çocuk işi değil kızım bu! Sen aklı başında bir adam bul, gel de onunla konuşalım.

— Kimsemiz yok, bizim burda!

— Yoksa yok, ne yapalım!..

Adam içeri çekildi, masasının başına oturdu, bir şeyler yazıp çizmeye başladı.

Meryem Teyze'yle eve döndük. Bu başarısızlığımdan o kadar utanmıştım ki yolda hiç konuşamadım. Oysa aklıma neler geliyordu söyliyecek, konuşacak, ama bütün bunları Meryem Teyze'ye içimden anlatıyor, bir türlü sımsıkı kapattığım dudaklarımı açamıyordum.

Fabrika küçük bir yerdi. İçerdeki toz duman, kapıya kadar geliyordu sanki. Nefes alınması güç bir hava kaplamıştı binayı. Anamın burda bu tozu hasta ciğerlerine çekerek nasıl güçlükle çalıştığını düşündüm. İçimden, Hanife'nin evde söyleyip durduğu şarkının bir yeri geliyordu hep dudaklarımın ucuna: Anneeeem, anneeem, ev bir tanem...

Ortalarda koşuşup duran küçük işçi çocuklar, işçi kızlar vardı. Sarı, soluk yüzlü, sıska sıskaydılar hepsi de. Zamanından önce hayata atılmanın, güçlüklerle yüzyüze gelmenin verdiği canlılık, serbestlik, pişkinlik vardı hepsinin davranışlarında.

Ben de girsem şu fabrikaya, diye düşündüm, içimden... Ondan sonra Babamın işini ne kolay yaptırırdım. O kapıdaki herifin suratına da girip çıkarken hiç bakmaz, onu adam yerine koymadığımı belli ederdim.

— Ne düşünüyorsun Hacer? Dedi Meryem Teyze.

— Hiç, dedim.

— Bizim Fatma'nın kocasına gidelim de bu gece anlatalım bakalım durumu. Belki adam doğru söylüyordur, senin yapacağın bir iş değildir bu.

— Olur gidelim...

Hanife okuldan geldikten sonra yemeğimizi yedik, komşulara geçtik. Onun da kocası gelmişti. Yemeklerini yemişlerdi. Karısı sofrayı topluyordu. Meryem Teyze durumu anlatınca adam bir düşündü.

— Aslını ararsanız gerçekten biraz uzun bir iştir bu, dedi. Hacer'in yapabileceği gibi bir iş değil. Ama

ona durumu anlatmak gerekti. Ne diye kovmuş çocukcağızı o adam? O kapıda oturanlar bekçiden başka bir şey de değildirler zaten. Kabadayılıkları böyle çocuklara, güçsüzlere geçer. Ver kızım sen bana Ananın, Babanın kimlik belgelerini, ben yaptırırım bu kâğıtları.

Adama nasıl teşekkür edeceğimi şaşırmıştım. Susup duruyordum.

— Annen nasıl, iyi mi? Dedi.

— İyi, dedi Meryem Teyze, geçen pazar ziyaretine gittik, iyi bakıyorlar. Nerde burdaki bakım, nerde hastanedeki... Yemeden içmeden kesilmişti fakir. Bayağı toplamış bir haftada, o yüzündeki sarılık da gitmiş.

— Gelecek pazara ben de geleyim sizinle, dedi Fatma Hanım.

— Gel ya, iyi olur, dedi Meryem Teyze de... Kimsesi yok fakirin bizden gayri...

— Fabrikadaki arkadaşları gitmemişler mi? Diye sordu kocası.

— Bilmem, geçen hafta kimse yoktu ama, daha gelirler mi?..

— Böyle zamanlarda insan aranmak, sorulmak ister, yakınlık ister... Böyle yakınlıklar hastaya yiyecek, bakım, iğne kadar iyi gelir.

— Gelir ya!.. Diye doğruladı Meryem Teyze, Gelir ya, zavallı hastalığından çok utanır da kimseye sokulmazdı... Arkadaşı, tanışı yoktur onun bu yüzden.

— Olsun, dedi gene adam, bu hastalık insanı böyle eder. Alıngan, sinirli, içli yapar. Sonra karısına döndü:

— İyi düşündün Fatma, dedi, gelecek pazara sen de git Rukiye kardeş'i yoklamaya.

— Giderim, dedi kadın.

— Ben işinizi yapacağım, hiç üzülme kızım, dedi adam bana dönüp. Hiç kaygılanma sen!

Bu ailenin yakınlığından, dostluğundan öyle etkilenmiştim ki, çenem açıldı hemen konuşmaya başladım, içimdekileri ortaya döktüm:

— Amca, dedim, o fabrikada çocuklar da çalışıyor, ben de girsem ne olur? Anamın yerine... İşe alışkınımdır ben, kimseye lâf söyletmem ,iyi çalışırım.

Adam güldü, bir süre düşündü:

— Çocukların yeri tozlu fabrikalar değil, temiz okullardır. Ama yazık ki memleketimizde her zaman bu böyle olmuyor. Yavrucaklar, daha oyun yaşındayken, tozun toprağın içinde havasızlıktan kavruk kalıyor. Her bakımdan... Bu yüzden gelişimleri yarım kalıyor, dedi.

Bu adam da tıpkı ablam gibi akıllıydı, çok şeyler biliyordu, iyi ve doğru konuşuyordu, iyi bir insandı. Ne kadar sevmiştim onu. Ama gücümü, aklımı, iyi düşüncelerimi ortaya sermekten yılmadım, ben de söyledim düşüncelerimi:

— Ben okuma yazmayı biliyorum. Kitap da okuyorum. İstanbul'da bir Ablam var benim. Hep kitap yollar bana, çocuk dergileri, hikâyeleri, ders kitapları yollar. Biraz daha büyüyeyim, roman bile yollıyacak. O çok roman okurdu. Bana okuma yazmayı o öğretti, diye övündüm.

— İyi kızmış senin Ablan, dedi adam. İstersen bir ona sor da akıl danış. De ki, Abla de, ben fabrikada çalışmak istiyorum, de. Burda bir komşu Amca var, o da bana diyor ki: Sen fabrikaya gireceğine okula gir, kardeşlerine bak. Nasıl olsa Ananın aylığını sigortayla fabrika ödüyor, diyor de, bakalım ne diyecek?

— Peki, dedim Ablama mektup yazıy soracağım.

— Ablan eğer mektupta, «o Amca doğru söylüyor, sen okula gir, kardeşlerine bak, Annene temiz çamaşırlar, bakımlı sağlıklı kardeşler, iyi haberler götürmeye bak. Böylece daha akıllıca bir iş yapmış kardeşlerini de bakımsız bırakmamış olursun» derse bana nüfus cüzdanını al gel seni okula götürüp yazdırayım! Hattâ seni sınava sokturup ikinci sınıfa yazdırabilirim, dedi.

Üçü de susmuşlar, bana bakıyorlardı. Ben de sustum. Amcanın iyi, doğru ve insanlara sevgiyle bakan gözlerine, en ağır işlerde çalışarak, kitap okuyarak ge-

çirdiği gecelerin yorgunluğuyla kırış kırış olan kemikli yüzüne baktım:

— Ablam bana böyle diyecek Amca, dedim, hiç kuşkum yok bundan. Ona mektup yazacağım ama bunu sormak için değil, okula yazıldığımı haber vermek için...

Yaşlı adam kalktı, büyük bir adammışım gibi benim elimi sıktı.

— Aferin, dedi, sen sandığımdan da akıllı, çok şeyler bilen, çok iyi düşünen bir kızsın. Yarın babanın işini yapacağım. Bu arada gidip okulun başöğretmeniyle de konuşacağım. Bana hepinizin kimlik kâğıtlarını hemen getir, olur mu?

On gün kadar sonra babam İstanbul'dan gelmişti. Ertesi gün hastaneye yatırılacaktı. Babam öyle mutluydu ki bizim aramızda. Ayşe'yle Hanife babam evde olduğu gece bütün hünerlerini gösterdiler. Ona şarkılar, şiirler söylediler. Oyunlar oynadılar. Ben de güzel yemekler yapmış Babama ikram etmiştim. Babam bir yandan ağlıyor, bir yandan gülüyordu. Ama Annemin kocası olarak hastaneye yatırılmaktan da utandığı belliydi. Bir zamanlar kızdığı, küstüğü, hakkında türlü şeyler düşündüğü kadına muhtaç olmak ona ağır geliyordu, sanıyorum... Ama biz ona o kadar yakınlık gösterdik ki böyle şeyler düşünmesine vakit bile bırakmadık.

Ben hemen o gece Babamın bohçasını açmış, kirli çamaşırlarını çıkarıp yıkamış, sonra da kömür ütüsüyle ütülemiştim. Bohçasını bir güzel düzelttim. Koşup bakkaldan bir şişe limon kolanyası aldım. Fatma Hanım'ların bahçesindeki kırmızı güller açmıştı. İzinlerini istiyerek bir demet gül hazırlayıp bardağa koydum. Sabahleyin giderken alacak, bunu Babamın masasındaki bardağa koyacaktım. Anneme su bardağı, çay bardağı, diş fırçası, diş macunu götürmüştüm. Babama da böyle iki plastik bardak, bir küçük tabakla ne olur ne olmaz diye bir kaşık, bir çatal, bir bıçak koydum.

Babamı ablamlar otobüse bindirip yollamışlar. Kalçasındaki kırık kemik yanlış kaynağından babam biraz topallıyordu. İstanbuldaki hastanede yeniden filmler çekmişler, yanlış kaynıyan kemiği görmüşler. Yeniden alçıya koyacaklarmış ki bizim onu buraya aldırma haberimiz gelmiş. Şimdi bu yeni hastanede o bacağı yeniden alçıya koyacaklarmış.

— Otobüste çok sızladı meret, diyordu. Babam.

İstanbul, İzmir arası az yol değildi. Yaralı bacağı epey hırpalamış olacaktı. Babamın yanına yaklaştıkça hafif bir koku duyuyordum.

— Baba, dedim, daha yaran kapanmadı mı?

— Kapandı kapanmasına ama akıntı mı yaptı nedir?

— Aç sargını da bakalım...

Sargıyı açtık. Dikiş yerleri kızarık kızarık duruyordu. Bu kızarık yerlerden birinden sarı bir su sızmıştı pamuğa... Hemen kolonyayı pamuğa döküp orasını temizledim, sargıyı yeniden sardım.

— Geçti mi Baba? dedim, «geçti» demesini istiyordum sanki. Babam da bakışlarımdan bunu sezmişti.

Gülerek:

— Geçti, dedi, ama, ben gene onun içten içe sızladığını anladım. Babam, o geceki mutluluğumuzu bozmak istemiyordu.

— Yarın hastanede bakarlar, bir şeyciğin kalmaz, dedim.

— He ya, dedi, aldırma, bi şeyciğim kalmaz.

Kızkardeşlerim, sargı açılırken merakla gelip yara yerine bakmışlar, şakacıktan korkmuş gibi yapıp kaçmışlardı. Yeniden oyunlarına, yuvarlanıp zıplamaya başladılar. Biz de Babamla onlara baktık. Babam biraz zayıflamış gibiydi.

— Yemekleri nasıldı hastanenin Baba? Dedim.

— Çok iyiydi Hacer, Tatlısı, tuzlusu, hoşafı, her şeyi tamamdı.

— Annemlnkiler de çok iyi. Annem görsen nasıl topladı...

— Bizi Annemin yanına sokmuyorlar Baba, dedi Hanife ordan lâfa karışarak.

— Eee, tabiî sokmazlar, dedi babam da, hastaneleri bilen bir adamın ciddiliğiyle. Çocukları mikroplu koğuşlara almazlar.

— Neden Baba?

— Onlar da hastalanırlar sonra...

— Neden hastalanırlar?

Hanife çok soru sorardı. Bildiği şeyleri yeni baştan sorardı hiç bilmiyormuş gibi.

— Kız ben sana anlatmadım mı neden hastalandıklarını? diye payladım onu.

— Olsun, olsun!.. Babam da anlatsın...

— Gel anlatayım, dedi babam, hastanede çok şeyler öğrenmişe benziyordu. Çocukları çevresine topladı masal anlatan nineler gibi ve masal anlatır gibi onlara bildiklerini anlatmaya başladı. Hanife birden Babamın sözünü kesti.

— Baba, dedi, iyileş hastaneden çık da hep birlikte Annemi görmeye gidelim bi gün. Biz bahçede bekleriz.

— Olur, gideriz, dedi Babam da gülümsiyerek.

— Görsen, öyle güzel ki Annemin hastanesinin bahçesi. Ağaçlar, çiçekler... Biz Ayşe'yle hep oynuyoruz ablamlar yukarı çıkınca.

— Ne oynuyorsunuz bakalım?

— Saklambaç, körebe, kaydırak, beş taş...

— Ohhoooo!.. Diye güldü babam, ne çok oyunlar biliyormuşsun sen be!..

— Biliyorum ya! Ayşe'ye de öğrettim... Onunla beraber oynuyoruz hep.

— Ayşe o kadar büyüdü mü? Ablasıyla oynıyacak kadar?

— Büyüdü ya!..

— Büyüdüm ya, dedi Ayşe de ordan peltek peltek... Sandalyenin üstüne çıktı, bak, dedi, ne kadar büyüdüm!..

— Aferin benim kızıma!.. Diye alkışladı Babam onu.

Hanife gene araya girdi:

— Baba, sen iyi ol da Annem de iyi olsun da onu alıp buraya getirelim olur mu?

— Olur kızım, getirelim.

— Hep birlikte bu evde oturalım...

— Bu eve sığmayız be Hanife, daha büyük bir ev tutarız...

Hanife sevinçten uçuyordu:

— Kaç odalı olur? diye Babama merakla sordu:

— İki odalı olur, üç odalı olur...

— Üç odalı olsun...

— Neden?

— Biri bizim oda olur, biri sizin oda olur. Biri de misafir odası olur...

— Demek misafirlerimiz de gelecek...

— Gelir ya, niye gelmesin! O zaman sen işe girer çalışırsın, Annem çalışmaz. Evde oturur, ona da misafir kadınlar gelir.

— Bak hele nelere özeniyor... Diye gülüyordu Babam Hanife'ye...

— Ama bahçesi de olsun!

— Olsun!

— Biz bahçede Ayşe'yle oynarız. Ağaçlara salıncak kurarız. Kümes yapar tavuk yetiştiririz. Bir de köpek kulübesi yapar, köpek alırız...

— Nerden öğrendin kız sen bunları? Diye Babam Hanife'nin yanaklarını okşuyordu:

— Hayat Bilgisi derslerinden, dergilerimizden...

— Aferim sana! Sınıfı geçiyor musun sen şimdi?

— Tabiî, hem de pekiyiyle geçiyorum. Bütün derslerim pekiyi!

— Ben de gideceğim baba okula diye, azıcık da ben övündüm Babama. Şurda bi komşu Amca var. Beni okula yazdıracak. Belki sınava girip, ikinci sınıfa yazılırım.

— Aferim Hacer, dedi babam, benim de saçımı okşıyarak, akıllıdır benim kızlarım. Hem akıllıdır, hem çalışkandır.

— Ben ablama da yardım ediyorum. Hep iş görüyorum ona, diye Hanife hemen böbürlendi.

— Hem okula gidip, hem kardeşlerine bakmak seni yormaz mı Hacer? dedi babam kaygıyla.

— Yormaz baba, ben işe alışkınım. Köyde de kasabada da, bundan az mı iş görürdüm...

— Biliyorum, dedi babam. Fatoş Ablan hastaneye geldikçe seni anlatırdı bana. Seni çok överdi. Çok çalışkan, akıllı bi kız, derdi...

— Hiç olmazsa burda kendi işimizi yapacağım. Sonra Meryem Teyze var. Ayşe biz okula gidince gene onda kalır...

Hanife araya girdi gene:

— Ben de yardım ediyorum Abama.

— Tabiî, dedim, Hanife çok iş yapıyor. Ben yokken Anam ona hiç iş yaptırmamış ama, ben gelince heveslendi, çok beceriklidir, sen bi görsen!...

— Aferim!... Aferim!... Diyordu Babam boyuna.

Bir ara sustu, biraz düşündü, sonra:

— Hacer, eyi amma, dedi, yılın sonuna geldik, aha nisan da bitiyor. Şu işi gelecek yıla bıraksan iyi olur bence...

— Hangi işi Baba, okul mu?

— Okul ya... Bana kalırsa seni almazlar bile şimdi. Öyle değil mi?

— Bilmem! Osman Amca gidip konuşacaktı ama...

— Sen öyle yap kızım. Gelecek yıl hangi sınıfa girersen gir, ona karışmam. Ama bu yıl zorlanma artık! Bana sorarsan, böyle... Ama sen gene kendin bilirsin!...

— Doğru söylüyorsun Baba... Yazın da çalışırım bi güzel...

— He ya!... Belkim daha bi sınıf yükseğine girersin. İyi çalış da...

Hanife, bizim konuşmamızdan gene bir şeyler hatırlamış olacak ki

— Abacığım, okul ne zaman biiiyor? Diye lâfa karıştı.

— Sen bilmez misin okulun ne zaman bittiğini kız? Dedi babam.

— Ne zaman bitiyor Aba? Diye sordu gene Hanife.

— Birbuçuk ay sonra.

— Yaz gelince mi?

— Yaz gelince.

Ogün 23 Nisan'dı. Çocuk bayramı yapılıyordu bütün kentlerde, kasabalarda, belki birkaç köyde. Ama birçok çocuklar bayramın tatilinden başka bir şeyini bilmiyorlardı.

— Okulunuzu süslediniz mi Hanife? Dedim kardeşime.

— Süsledik, dedi.

— Nasıl süslediniz bakaaam, anlat... Dedi babam.

— Sınıfa bayraklar astık, fenerler astık... Kâğıttan fenerler... Ondan sonracığıma... Kâğıttan zincirler yapıp astık... Tahtaya yazılar yazdık...

— Neler yazdınız bakaaam? Dedi babam gene.

— «Yaşasın 23 Nisan» yazdık...

— Başka?

— «Atatürk yirmiüç nisanı çocuklara armağan étti» diye yazdık...

Ben 23 Nisan'ın anlamını biliyordum, Ablamın kitaplarından öğrenmiştim. Hanife'ye sordum:

— Ne olmuş Hanife 23 Nisan'da da çocuklar bayram ediyorlar?

— Atatürk Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni açmış...

Babam coşkuyla bağırıp kollarını açtı Hanife'ye:

— Afferim ulan!... Benim kız neler öğrenmiş bak okulda...

Hanife de koşup gitti, babamın kucağına atıldı, boynuna sarıldı. Övülmekten, sevilmekten mutlu, babamı öpmeye başladı. Babam bir ara kendini Hanife'nin öpücüklerinden kurtararak bana döndü:

— Hacer, dedi, bu bayram tatilinde Ablanlar da Bodrum'a gidiyorlar...

— Aaaa!.. Sahi mi Baba? Kim kim?

— «Okul gidiyor, belki ben de katılırım» demişti beni yolcu ederken. «Ah, demişti, otobüsümüz İzmir'de dursa da gelip bir çocukları görsem...

— Nerdeee... dedim, gelemez... Otobüs dursa bile, onu çıkarırlar mı dışarıya? Koyvermezler ki...

— Öyle!... Dedi, Babam da, kendi de biliyordu gelemiyeceğini ama, işte gönlümüzü almak için canım... Çok iyi kız, vesselâm!

— Abam bi tanedir, Abam gibi yoktur!... Dedim.

— Vardır... dedi, Hanife şeytan şeytan gülerek.

— Kimmiş?

— Benim Abam...

Babamı bırakıp koşup geldi, boynuma sarıldı. Ayşe de evimizdeki bu sevinç ve mutluluktan sarhoş olmuş gibi ortada dönüp duruyor, ellerini çırpıyor, kendince şarkıya benzer bir şeyler söylüyordu ki kapı çalındı. Babam hemen topârlandı. Biz de, sağa sola koşuşup odadaki dağınıklığı düzeltmeğe çalıştık. Evimize öyle sık sık konuk gelmezdi. Gelince de bizi beğensin, evimizde rahat etsin istiyorduk. Odaya bir çeki düzen verdikten sonra ben gidip kapıyı açtım.

IV

Yarım açılan kapının karanlığında birkaç kız başı gördük. Öndekiler çekingen çekingen içeriye bakıyorlardı. Arkadakiler de birbirlerinin omuzlarının üstünden açılan kapıdan bir şeyler görmek için merakla başlarını uzatmışlardı. Hepsinin bacaklarında renk renk pantolonlar vardı. Üzerlerine pardesü, ceket, ya da kalın yün hırkalar giymişlerdi. Arkalarında kalan boşlukta aydınlık olmadığı için yüzleri pek seçilmiyordu. Hepimiz ürktük ilk anda. Sonra Babam coşkuyla ve keyifle yerinden doğrulur gibi yaptı. Bir yandan da bağırmaya başladı:

— Vaaaay, Fatoş Hanım!... Buyrun buyrun!... Biz de, sizi konuşuyorduk. Hoş geldiniz! Hoş geldiniz!...

— Abacıiiim!... Diye bir çığlık atmamla birlikte kapıdaki kalabalığa koşmam bir oldu. Kızların arasında Ablam vardı. Gülümsiyerek bana bakıyordu. Kendisini bizim tanıdığımızı görünce içeriye doğru yürüdü.

— Kız Hacer, beni tanımadın ha? Alacağın olsun senin, diyordu bir yandan da.

Kardeşlerim sevinçli bir şaşkınlığa düşmüşler, parmakları ağızlarında, olup biteni seyrediyorlardı.

— Beni unuttun mu ne yaptın Hacer?

— Abacığım seni unutur muyum? Diye boynuna sarıldım. O da bana sarıldı. Babam kendini toplamış, evin erkeği gibi konuk kızları içeri buyur ediyordu.

— Buyrun, buyrun, kızlar, geçin oturun, ayakta durmayın... Bodrum'a gidiyorsunuz demek...

— Gidiyoruz ya... Bunlar benim sınıf arkadaşlarım, dedi ablam kızları göstererek. Hepsi de sizi görmek istediler. Ben sizi o kadar çok anlatırım ki onlara. Sizi en az benim kadar seviyorlar.

— Buyursunlar Abacığım, buyursunlar, diye ben de kızlara yol gösteriyordum. Altı kızdılar. Hep gülümsüyor ve çekingen çekingen duruyorlardı. Bizim sevincimiz, bağrışmalarımız onları şaşırtmış gibiydi. Her biri kendine oturacak bir yer buldu. Kimisi yere, minderlerin üstüne, kimisi sedire, biri de odamızın tek iskemlesine oturdu. Ablam bu sırada bizim küçüklere bakıyordu gülümsiyerek:

— Merhaba, dedi, onlara elini uzattı. Bu Hanife, değil mi? Bu da Ayşe olacak...

— Kız, gidip Fatoş Hanım'ın elini öpsenize. Diye Babam çıkıştı kardeşlerime. Ne aptal aptal bakınıyorsunuz orda?

Onlar, babamın arkasına saklanmış, hayran hayran bu bizim dilimizden düşürmediğimiz akıllı ve yürekli Ablaya bakıyorlardı. Onların adamakıllı utandıklarını, şaşırdıklarını görünce, Ablam yerinden kalktı gelip ikisinin de elini sıktı. Yeniden «merhaba» dedi onlara. Babam bu kez adamakıllı paylamaya başlamıştı kardeşlerimi. Oysa demin nasıl seviyor, şımartıyordu onları. Ama babamın da belli etmek istemediği halde bizim kadar şaşırmış ve utanmış olduğu belli oluyordu. Bu kadar kalabalık bir kentli konuğu hepimiz yeni görüyorduk. Üstelik onların gelişinden öyle bir sevinmiştik ki, bu sevincimizi belirtememekten, onları iyi ağırlayamamaktan da korkuyorduk.

— Göya bunlar kentte oturuyorlar Fatoş Hanım. Köy kızları bunlardan daha girgindir. Şunların haline bak. Yabaniler, kalkıp Ablalara hoş geldiniz deyin bakayım!...

— Dokunmayın onlara Rasim Efendi, dedi Ablam, bizi ilk kez görüyorlar, elbette şaşıracaklar. Birazdan açılırız, kaynaşırız, merak etmeyin...

— Çocuklar haklı, dedi iskemlede oturan kız. Böyle gece vakti çıkageldik.

— Olsun, ne olacak, evimiz her daim konuklarımızındır... diye babam kentli ağzıyla kibar kibar bir şeyler söyledi. Üstelik Fatoş Hanım'ın, arkadaşlarının başımızın üstünde yeri vardır. İsterseniz, gece yarısında geleydiniz!...

— Eksik olmayın!... Dedi Ablam! Sonra ceketinin cebinden büyük kırmızı bir kutu çıkararak Ayşe'ye doğru gitti. Onu kucağına aldı, geldi yerine oturdu.

— Bay Ayşe, dedi, sana çukulata aldım, sever misin?

Ayşe merakla Ablamın elindeki kırmızı kutuya bakıyordu. Ablam kutunun kapağını açtı. İçinden yaldızlı kâğıtlara sarılmış küçük küçük çukulatalar çıkardı, birini Ayşe'ye verdi. Ayşe şimdiye kadar bir kez çukulata yemişti. Ben ilk geldiğim günlerde, onlara bir armağan getiremediğim için ertesi gün, mahallemizin bakkalından, kasabadan gelirken Ablamın Babasının verdiği harçlıkla almıştım. Pek o kadar iyisi değildi ama, Ayşe çok sevmişti o çukulatayı. Birer dilim bize de vermişti. Hattâ annemle Meryem, Teyze'ye bile vermişti de, Meryem Teyze:

— Hadi, ben çocuk muyum... Çocuklar yer çukulatayı, diye almamış, onu da zorla Ayşe'ye yedirmişti.

Ayşe'nin utangaçlığı azalmaya başlıvordu. Yavaş yavaş elindeki küçük çukulatayı yaldızlı kâğıdından sıyırıp yemeğe başlamıştı bile. Onu bitirince Ablam bir tane daha verdi. Ayşe ablamın kucağından indi, götürdü onu Hanife'ye uzattı. Hanife nazlanıyordu. Canının o çukulatayı nasıl istediğini hepimiz biliyorduk ama, birden alamamıştı işte.

— Hadi hadi, al işte, nazlanma!... Dedi Babam Hanife'ye gülerek. Hanife biraz daha naz ettikten sonra aldı çukulatayı. O sırada konuk kızlardan biri ayağa kalkmış,

paltosunun cebinden çukulata kutusundan biraz daha büyücek bir kitap çıkarmıştı. Paket beyaz kâğıtlı ve iple bağlıydı.

— Ben de Hanife'ye kitap almıştım, dedi, okumayı söktüğüne göre artık böyle kitaplar okumalı. İlk kitabı bu olsun Hanife'nin.

Hanife kitabı aldı. Babam gene ordan:

— Teşekkür etsene, diye hoşnutluğunu belirtti. Hafif bir sesle:

— Teşekkür ederim, dedi kardeşim.

— Aç bakalım Hanife, kitabı beğenecek misin?

Hanife şöyle bir benim, bir Babamın yüzlerimize baktı. Konuklarımıza karşı yanlış davranmış olmaktan korkuyordu.

— Bak Abla ne diyor, aç bakcam paketi de kitabını görelim, dedi babam.

Hanife kitabın bağlarını çözdü, kâğıdını açtı. Resimli güzel bir kitap çıktı kâğıtların içinden. Kardeşim, okumayı öyle iyi beceriyordu ki, okumayı söktüğünden beri çevresinde hep okuyacak şeyler araştırdığını sezerdim. Eline ne geçerse, okumaya daldırır, bazan yapacağı işi bile unuturdu. Bakkaldan aldığı kese kâğıdını, paket yapılmış gazete parçalarını, sokaklardaki tüm levhaları, benim evdeki kitaplarımı okur, anlamaya çalışır, anlıyamadığı yerleri bana sorardı. Şimdi de elindeki kitabı görür görmez, utanmayı falan unutmuş, üstündeki yazıları okuduktan sonra sayfalarını karıştırmaya başlamıştı. Artık Hanife'yi o kitabın içinden güç çıkaracaktık. Bu arada Ayşe, çukulata kutusundan, aldığı küçük çukulatalardan birini bana getirdi.

— Çocuklar yer çukulatayı Ayşe dedim, hadi sen ye de büyü. Bak ben kocaman kızım!

— Iıı, ye, ye!... Diye diretti Ayşe.

— Hadi yesene, diye babam da bana çıkışmak gereğini duydu. Çünkü Ayşe'nin ben yemedim, diye ağlamasından, konukları rahatsız etmesinden korkuyordu.

Benden sonra sıra Babama geldi. Ondan sonra da Ablalara. Ayşe, elindeki çukulatayı herkese dağıtmaya çalışıyordu. Küçük bir kızın bu tokgözlü davranışı odadaki herkesi şaşırtmıştı. Onu darıltmamak için ister istemez herkes çukulatasını alıyor ve yiyordu. Hattâ ablam da yedi ve Ayşe'ye teşekkür etti. Bu sırada minderde oturan kızlardan biri Ayşe'yi tutup kendine çekti, kucağına aldı, saçlarını okşamaya başladı. Cebinden o da bir çukulata çıkarmıştı. Ama bu deminki gibi büyük bir kutu değildi. İnce uzun, kırmızı kâğıda geçme, bütün bir çukulataydı.

— Ayşe'ciğim, dedi kız. Bak bu çukulata bölünmez. Bunu sade sen ye olur mu?

Bir tane de Hanife.ye götürdü ayni çukulatadan. Hanife, elindeki kitaba dalmıştı. O kadar dalmış ki, utanmayı naz etmeyi falan unutup çukulatayı aldı, kâğıdından çıkarıp yemeğe başladı.

O sırada Ablam, kocaman askılı çantasının kapağını açmış, içinden bir paket daha çıkarmıştı. Bir yandan da benimle konuşuyordu:

— Okumayı hızlandırdın mı Hacer?

— Abacığım, ben okula gideceğim yakında.

— Okula mı gideceksin? Nasıl?

— Şurda bitişikte komşularımız var. Çok iyi insanlar...

— Sizden iyi olmasınlar... Diye babam düzelttl hemen sözümü.

— Komşumuzun kocası beni imtihanla üçüncü sınıfa yazdıracak.

— İyi ama imtihanla üçüncü sınıfa giremezsin... Değil mi çocuklar? İmtihanla ancak ikiye alırlar.

— Evet, dedi Ablamın arkadaşlarından biri. Sanırım üçe girmek için Millî Eğitim Bakanlığının izni gerekiyor.

— Bu işlerin peşinde koşacak zaman var mı komşumuzun?

— Annemin sigortalanma işini de o yaptıydı işte...

— Haaa!... O komşunuz mu? İyi, yapar öyleyse...

— Yapar ya Fatoş Hanım, ben diyorum ki Hacer'e, bu yıl geçti nasıl olsa. Artık gelecek yıla okula başlasın... Diye Babam gene önceki düşüncesini belirtti. Bizi yalnız bırakmaktan korkuyor gibiydi... Sanki gelecek yıla kadar bir şeyler olacaktı... İyi bir şeyler, değişiklikler olacaktı sanki yaşamımızda... Babam böyle bir şeyleri bekliyor, böyle bir şeylerden umutlanıyor gibiydi.

— Aaaa, tabii!... Dedi Ablam, bu yıl bitti sayılır... Mayıs ayı bayramla geçecek zaten. Yazın adamakıllı çalışırsın Hacer, ondan sonra üst sınıflardan birine girmenin yolunu araştırırsın...

— Ya, ben demedim mi sana? diye babam sevinçle gülümsedi. Bak, ablan da ayni şeyleri söylüyor.

— Peki Abacığım, dedim, zaten Babama söylemiştim, bu yıl girmiyeceğim. Gelecek yıla kadar hazırlanırım...

— Hah, dedi Ablam, gelecek yıla kadar daha çok zaman var. Bak, mayıs, haziran, temmuz, oğustos, tamam dört ay var...

— Dört buçuk ay!... Dedi, arkadaşlarından biri!

— Ya!... Öyle yap Hacer, baban iyi düşünmüş!

— Geç kalmıyalım!... Dedi kızlardan biri, saatine bakarak.

— Kalkıyoruz, dedi Abam, da yerinden doğruldu. Siz nasılsınız Rasim Efendi?

— Valla Fatoş Hanım, iyi diyeyim de iyi olayım!... Ama yolda bacağım sarsılmış olacak!...

Ablamın yüzü kardı:

— Akıntı falan mı? Diye sordu, üstü kapalı...

— Eh, onun gibi bir şeyler, dedi. Babam da sözü kapatmak istiyerek.

Belliydi ki hastalığının hikâyesiyle çevresindekileri üzmek istemiyor... Ablam da anladı bunu. Üzüntüsünü gizliyerek, neşeyle bana döndü:

— Anan nasıl Hacer? Dedi.

— İyi Abacığım, çok iyi!... Topladı, şişmanladı, görsen!...

— Çok memnuri oldum bu habere. Hastaneye gidiyor musun? Sizi sokuyorlar mı? Görürsen benden selâm söyle!...

— Söylerim Abacığım!... Kardeşlerimi sokmuyorlar ama, beni sokuyorlar... Anamın benden başka yetişkin kimsesi olmadığını anlayınca fazla üstelemediler. Bir Amca var kapıda. Gizliden beni kaçırıyor içeriye.

— Ama Hacer, hiç doğru yapmıyorsun... Çocukları almamalarının bir nedeni var hastaneye... Bu yasak nedensiz bir yasak değil ki... Onun için sen bir daha içeriye girme de, Annene haber yolla, pencereden görsün senil...

— Anam mahzun olmaz mı Aba?...

— Olmaz olmaz!... Seni seviyorsa olmaz! Ona anlat niçin içeriye girmediğini!...

— İçeri girmezsem nasıl anlatayım?

— Peki, dedi Ablam gülerek, ben gelir bir gün Anneni görürüm, bunu da anlatırım, olur mu?

— Olur, dedim, ben de gülerek!... Ablam bir daha nasıl gelecekti buralara, olacak şey miydi!

— Bize müsaade!... Diyerek kızlar ayağa kalktılar...

— Müsaade sizin, dedi Babam da oturduğu yerden doğrulurken.

— Biz hepimiz ayağa kalkmış. Abama yaklaşmıştık. Sanki onu eteğinden tutup çekecek, oturtacaktık.

— Gidiyor mu? Dedi, Hanife kulağıma uzanarak.

— Gidiyor ya!...

— Söyle de gitmesin!... Dedi gene kulağıma...

— Ne diyor O? dedi Ablam Hanife'nin saçlarını okşıyarak.

— Sen gitmemeliymişsin...

— Olur mu, dedi ablam. Bak beni arkadaşlarım, öğretmenlerim, Annem, Babam, hep beklerler şimdi, merak ederler gitmezsem...

— Ne olur gitmesin!... dedi Hanife gene. Nerdeyse ağlıyacaktı.

— Gitmesin olur mu a gızım, dedi Babam, onun evi İstanbol'da, okulu, her şeyi orda... Gitmesin olur mu?...

Bu kez bizim Küçük Ayşe elinin tersiyle gözlerini ovuşturarak ağlamaya başlamaz mı!... Babam iyice utanıp sıkılıyordu bu durumdan. Ne huysuz çocukları var, diye düşünecekler konuklar diye kaygılanıyordu herhalde.

— Sus kız!... Dedi Ayşe'ye biraz sertçe.

Ablam eğildi, Ayşe'yi kucakladı, öptü:

— Ayşecik, ağlama e mi, dedi. Ağlamadan beklersen, Abanı hiç üzmez, böyle cici kız olursan ben yine gelirim!...

Hanife'yi kucaklayıp öptü:

— Güzel güzel yap derslerini, kitaplarını oku! Bol bol oku! Ben sana da İstanbul'dan kitap yollıyacağım! Ablana yardım et! Sakın onu ev işlerinde yalnız bırakma e mi? Böyle akılı, terbiyeli ol! Bak ben gene gelirim o zaman. Ama beni böyle bıraktığım gibi cici bekliyeceksiniz... dedi. Hanife'yle Ayşe susmuş onu dinliyorlardı. Yüzlerinde akıllı, uyanık, ağırbaşlı bir anlam vardı.

— Abacığım, Bodrum'dan dönüşte uğramaz mısınız? dedim, onu sanki bir dakika daha tutmak istiyordum evimizde. Ondan ayrılmak istemiyordum.

— Sanmıyorum Hacer, dedi Ablam, bu izini de güçlükle kopardık Öğretmen Hanım'dan... Artık bir daha istiyemeyiz. Bu kadar görüştük ya! Sen kardeşlerine iyi bak, gene görüşürüz!...

Babam, Ablamı üzdüğümüzü sanarak:

— Gidin sağlıcağnan Fatoş Hanım, diye seslendi yattığı yerden. Bakmayın siz onlara! Sizi çok sevdiler de ondan koyvermek istemiyorlar... Bizim eve kim gelip, kim gidecek... Her gün böyle şenlikli olsun istiyorlar, dedi. Güle güle gidin, güzel güzel eğlenin...

— Peki Rasim Efendi! Hadi hoşça kal!... Ben gene geleceğim buraya. Daha uzun kalmak için geleceğim.

— Bubanlara. Dayınlara selâm söyle, diye seslendi babam arkasından.

— Söylerim, söylerim!...

Ablam evden uzaklaşırken gülerek el sallıyordu. Biz de gülerek el salladık ona. Kızların hepsi de bize el sallıyorlardı. Karanlıkta görünmez oluncaya kadar ardlarından baktık, sonra konuşa konuşa içeriye, odamıza döndük.

Babamı hastaneye yatırdık. Osman Amcalarla ziyaretine gidiyorduk artık onun da, Annemin de. Onlar karı koca ve Meryem Teyze içeriye giriyorlar, biz Anamla Babamı, ancak pencerelerden görebiliyorduk. Ablamın her sözünde mutlaka önemli bir gerçeğin yattığına inanmıştım. Onun için artık Annemin yanına çıkmıyordum. Ordan mikrop alıp kardeşlerime de götürmekten korkuyordum.

Osman Amcanın, Meryem Teyze'nin söylediğine bakılırsa Babamın akıntısı durmamış ama keyfi yerindeymiş. Doktorlar da iyi bakıyorlarmış. Yalnız bir gün Osman amcaların evinde üçü konuşurlarken «kemik veremi» sözü duydum. Biz çocuklarla bahçedeydik. Pencereler açıktı. Osman Amcaların evi, bahçe içinde, tek katlı bir evdir. Ben başımı pencereden uzatıp içerdekileri dinlemeye başlayınca onlar sözü kesip başka konuya geçtiler.

Acaba kimdi kemik veremi olan! Babam mıydı? Kemik veremi neydi, tehlikeli miydi, bundan kurtulunamaz mıydı?... Onların bana duyurmak istemedikleri bu olayı ben de öğrenmek istemedim. Osman Amca beni çok sever ve sayardı. Ben de onu severdim. Ayni Ablam gibi akıllı, iyi bir insandı. Onun bana duyduğu güveni sarsmak istemiyordum. Bu yüzden, onun yanındayken hep daha ölçülü olmaya dikkat ederdim. Kimdi, neydi, diye üstelersem, beni ayıplıyabilirlerdi, bu yüzden sormadım ama aklımdan da bu kuşkuyu, çıkarıp atamadım.

O günlerde Ablamdan bir mektup almıştık. Artık yıl sonu yaklaştığı için sınavlara hazırlanacağını bildiriyor, eğer mektup yazamazsa kusuruna bakmamamızı istiyordu.

Sınavları bir ay sürecekmiş. Ondan sonra okulu bitecek, o da ne yapacağına karar verecekmiş. Yüksek okullara mı yazılsın, yoksa bir işe girip çalışsın mı, daha belli değilmiş ama bazı tasarıları varmış. Bunlardan bana ilerde söz edecekmiş. Şimdilik ortada bir şey olmadığı için boşuna sözünü de etmiyormuş.

Ablam, Hanife'yle bana kitaplar da yollamıştı. Hanife'ye resimli, renkli masal kitapları, bana da küçük çocuk romanları, hikâyeleri, ikinci, üçüncü sınıfın ders kitaplarını göndermişti. Hanife sınıfını pekiyi ile geçtiği için kendini rahatlıkla kitaplarını okumaya vermişti. Ben de kimi zaman romanları, hikâyeleri, Hanife'nin masallarını okuyordum. Kimi zaman da ders kitaplarına çalışıyordum. Ev işlerini Meryem Teyze, ben, Hanife hep birlikte görüyorduk. Yaz da geldiği için artık soba, mangal derdi kalmamış, işlerimiz hafiflemişti. Anamın aylığını her aybaşında Osman Amca gidip sigortadan alıyor, Meryem Teyze'yle bana getirip veriyordu.

Her cumartesi semtimizde pazar kurulurdu. Cumartesileri Meryem Teyze'yle birlikte pazara giderdik. Hanife'yle Ayşe evde kalırlardı. Hanife artık Ayşe'ye tıpkı benim gibi ya da Meryem Teyze gibi bakabilmeyi beceriyordu. Onları evde bırakır, filelerimizi, sepetlerimizi alır epeyce uzağımızda kurulan pazarın dik yokuşuna vururduk. Kardeşlerimin sevdiği meyvaları, sebzeleri, biraz ucuzlayıp bollandılar mı çok çok alırdım. Sonra yumurta, peynir, zeytin, sabun, eve ufak tefek bardak, çanak, örtü, kardeşlerime Osman Amca'nın karısı Fatma'nın kesip dikiverdiği basma, patiska, pazen alırdım.

Pazardan ellerimiz kollarımız kesile kesile dönerdik. Hanife bizi yolda karşılar, ellerimizde yüklerimizi alır, doğru mutfak gibi kullandığımız sofaya koşardı. Orda sebzeleri, meyvaları tek tek ayırır, kaplara koyar, serin çimentonun üstüne, üzerlerini ince bezlerle örterek dizerdik. Bu aldıklarımız bize bir hafta yetiyordu. Böylece köylerden gelen taze meyva ve sebzeleri bakkalın bize satacağından çok ucuza almış olurduk. Bu yiyeceklerden bazılarını

daha da ucuza getirmek, daha da taze yemek elimizdeydi ama evimizin bir bahçesi yoktu. Bir bahçemiz olsaydı, ben bu yaz günlerinde orda soğan, sarmısak, domates, biber, salatalık yetiştirmek isterdim. Hatta tavuk besleyip anama, babama, kardeşlerime taze yumurta bile yedirebilirdim. Ne de olsa köyden gelmiştik, bilirdik bu gibi işleri...

— Ah, derdik Hanife'yle, bir bahçemiz olsaydı, bahçeli bir evimiz olsaydı!...

O daha çok salıncak kurmak için istiyordu bahçeli evi. Ama biliyordum ki bir bahçemiz olsaydı da ben o bahçede sebze yetiştirmeye, çiçek yetiştirmeye kalksaydım bana candan yardım edecekti. Ayşe bile... Ara sıra iki kız kardeşim, oynamak için Osman Amca'ların bahçelerine gidiyorlardı. Ben onlara:

— Hanife, Ayşe, demiştim, bakın Osman Amca'nın çiçekleri, soğanları, maydonozları var bahçede... Bize de yolladı, hiç unutmadı. Siz de onun bahçesini sulayın. Sakın çiçeklere, sebzelere zarar vermeyin e mi?

— Eh, derlerdi. Sonra da süzgeçli bahçe kovasını bahçedeki çeşmeden taşıyabildikleri kadar doldurdular, çiçekleri, sebzeleri sularlardı. Öyle de güçlü, sağlam, çalışkan çocuklardı ki bir gün bile bu iş için nazlandıklarını görmedim.

Haziran ayının sonunda Ablamdan bir mektup daha geldi. Bu mektupta sınavlarını başarıyla verdiğini ve okulunu bitirdiğini yazıyordu. Ben de ona mektup yazarak sevincimi bildirdim. Onu bu başarısı için kutladım.

Ablam herhalde bu okulu bitirdikten sonra daha yüksek okullara gidecekti. Onu düşündükçe içim sevinçle doluyordu. Ona imreniyordum. Ama hiçbir zaman onu kıskanmadım. Ablam, bütün bunları hak ediyordu. Okuduklarından hem kendi yararlanıyordu hem de çevresindekiler... Biliyordum ki o, salt para kazanmayı, rahat etmeyi, şu dünyanın sefasını sürmeyi düşünmüyordu. Çevresindekileri, sahip olduğu olanaklardan yararlanamıyan bütün çocukları, gençleri, insanları düşünüyordu. O eğer yüksek okullara gidecekse biliyordum ki, bunu kendisi için

yapmıyacaktı. Okula gitmeyip bir yerde çalışacaksa bunu da kendisi için değil okumayı beceremediği, sevmediği için değil, çevresindekilere yararlı olmak için, böyle yapması gerektiği için yapacaktı. Onun için merakla Ablamın gelecek mektubunu bekliyordum. Bu mektubunda ne yapacağını bana mutlaka bildirecekti.

Yaz sonlarına doğruydu. Bir gün hepimiz Osman Amcaların bahçesine gitmiş, yere kilimler sermiş,' kilimlere Fatma Abla'nın içerden getirdiği iskemle minderlerini de atmış, oturuyorduk. Fatma Abla:

— Size bir çay demliyeyim de güllere karşı içelim! Dedi.

Vakit ikindi üstüydü. Bahçedeki kırmızı güller pıtrak gibi dalları sarmış, ortalığı gül kokusuna boğmuştu. Gül kokularına, bahçe duvarlarını saran hanımelilerin keskin kokusu, yaseminin ince, bayıltıcı kokusu da karışıyordu. Osman Amca çok severdi bu bahçeyi. Akşamları işter geldi mi kapının önüne iskemlelerini, açılır kapanır masalarını çıkarırlar, çiçek kokuları içinde yemeklerini yerlerdi. Her duvarın dibinde dalbudak salan kokulu bir çiçek ekilmişti. Bu çiçekler duvarlara sarar, baharla birlikte bu küçük bahçeyi cennete çevirirlerdi. İşte bir köşede de filbahri vardı. Ara sıra Meryem Teyze güllerden, hanımelilerden, filbahrilerden, hüsnü yusuflardan, şebboylardan, yıldız çiçeklerinden, beyaz zambaklardan bir demet yapar, eve getirirdi. Sonra demeti evde açar, ikiye böler, bardaklara ıslıyarak odalarımızın pencere içlerine koyardık. Evimiz bir iki gün Osman Amcaların bahçesi gibi mis kokuları içinde kalırdı. O çiçeklerin suyunu günde iki üç kez değiştirirdik, solmasınlar, buruşmasınlar diye... Yediğimiz kirazlar, şeftaliler, erikler, kayısılar, dutlar gibi bizi mutlu ederdi bu çiçekler. Bize sevinç, coşku verirdi. O çiçekler daha güzel görünsünler diye odalarımızı daha sık temizler, daha derli toplu tutar, daha incelikle süslerdik. Ben pazardan iki tane cam

vazo bile almıştım. Birini Meryem Teyze, birini kendi çiçeklerimiz için...

— Aman Fatma ne iyi edersin, dedi Meryem Teyze, şu senin bahçene doyamıyorum. Burda içtiğim çayın tadını da öteki çaylarda bulamıyoruz hiç!...

Fatma içeriye girip hemen gazocağını yaktı, çaydanlığı üstüne koydu. Demliği hazırladı.

— Çocuklar! Dedi, size de ekmek peynir getireyim mi?

Kardeşlerim utangaç utangaç sustular. Fatma hemen içeriye koştu, ekmek getirmek için.

— Fatma Abla, dur ekmek peyniri de ben getireyim, diye kalktım hemen ayağa.

— Olur mu öyle şey kız Hacer, dedi Fatma Abla, konuklarımıza verecek bir şeyimiz de mi olmasın!

— Bu pazar köylülerden ne güzel bir peynir aldık, getireyim de bir tadına bak!...

— Benim peynir de güzelmiş! Ben de köylülerden aldım. Benim her daim yoğurt, peynir aldığım bir kadın var. Çok iyi bir kadın. Temiz de peynir yapıyor...

Fatma benim karşılığımı beklemeden ekmekleri dilimlemiş, bir tabağa da peynir koymuş olarak çıktı içerden. Sofra bezini kilimin üstüne yaydı. Onun üstüne de bir sini koydu.

— Hadin çocuklar, siz başlayın. Çay da şimdi olur... dedi.

Ben yerimden kalkıp doğru eve gittim. Bir tabağa biraz peynir kestim, aldığım malın nekadar iyi olduğunu Fatma Abla'ya gösterip onun beni övmesini bekliyordum. Evin büyüğü olmak, kardeşlerine en iyi şekilde bakan bir abla olmak hoşuma gidiyordu. Bu yaptıklarım övüldükçe daha da hevesleniyor, daha da gayrete geliyordum.

Tam peyniri aldım, kapıyı çekip çıkıyordum ki, küçük evimizin kapısının önünde bir taksi durdu. Taksinin arkasında bir kadın oturuyordu. Önce sürücü indi, dolanıp arabanın kapısını açtı. Arabadan pantolonlu bir ka-

dın bacağı uzandı. Sonra bir giysi çantası, arkasından bir çanta daha...

— Abacıiiiim!... Diye bir çığlık atarak deli gibi koşmaya başladım.

Ablam da arabadan çıkmış bana doğru koşuyordu. Yarı yolda kucaklaştık. Birbirimizi öptük.

— Nerden çıktın Abam, niye haber vermedin? Seni beklerdik, sana hazırlık yapardık... Diye söylenip duruyordum bir yandan.

— Anlatacağım... Hele içeri girelim de, dedi Abam. Çocuklar nerde?

— Osman Amca'ların bahçesinde oturuyorduk. Hepsi ordalar.

Baktım elimde peynir tabağı...

— Ben de peynir almaya gelmiştim Abacığım, çocuklara Fatma Abla kahvaltı hazırladı da...

— Hadi biz de oraya gidelim, dedi Ablam.

— Çantaları eve koyalım mı?

— Koyalım!

Çantaları bizim eve koyup Osman Amcaların bahçesine yürüdük.

Çocuklar bahçede oturmuş çaylarıyla peynir ekmeklerini yiyorlar... Fatma Abla'yla Meryem Teyze de güllere baka baka çaylarını içiyorlardı. Ablamı önce tanımadılar. Şaşkın şaşkın baktılar. Sonra Hanife kalktı, koşarak yanımıza geldi. Sanki Ablamı epeydir tanıyor gibi onun kollarına atıldı. Ayşe hâlâ ekmeğini çaya banmakta ve olanı biteni seyretmekteydi.

— Fatoş Abla hoş geldin! Ben biliyordum ama senin geleceğini!... Diye sevinçten gene şakımaya başlamıştı bizim geveze Hanife.

— Hoşbulduk Hanife! Nerden biliyordun bakayım?

— Biliyordum işte!

Meryem Teyze'yle Fatma Abla da utangaç utangaç, gülümsiyerek ayağa kalkmışlar Ablama bakıyorlardı.

— Hoşgeldiniz!... Dediler.

— Hoşbulduk, dedi Ablam gülümsiyerek, ellerini sıktı. Fatma Abla hemen içeriye koştu sandalye getirmek için. Üstünde minderiyle misafir odasının sandalyelerinden birini çıkarıp Ablamı oturttu. Ablam oturur oturmaz da gülmeye başladı.

— Siz yerde, ben böyle yüksekte olmuyor, dedi, sahneye çıkmışım gibi...

O anda indi, kilimin bir kenarına oturdu. Fatma Abla hemen minderi getirip ablamı kaldırdı:

— Olmaz vallahi, diyordu, üşürsünüz, minderin üstüne oturun! Bakın hepimiz minderin üstündeyiz. Bu sefer de siz...

— Peki, dedi Ablam, uysal uysal kalkıp altına minderi yerleştirdi. Fatma Abla hemen içeriye koşup ablama pırıl pırıl bir bardak içinde demli çay doldurmuştu.

— Ohhh, dedi Ablam, elinize sağlık.!

— Abacıım, neylen geldin? Çok yoruldun mu? diye sordum.

— Otobüsle geldim Hacer, otobüs çok büyüktü, yerim de iyiydi ama, ne de olsa yol uzun.

— Tabii, dedi Meryem Teyze, yorulmuşsunuzdur...

Ablam kadınlarla hemen kaynaşmıştı. Onlara yolculuğundan, İstanbul'dan anlatmaya başladı. Bir yandan da çayını bitiren Ayşe'yi kucağına almış, seviyordu.

— Bana çukulata getirdin mi? dedi Ayşe.

Ayşe'nin bu saflığına ve içtenliğine hepimiz güldük. Ben azıcık utanmıştım. Ablam:

— Getirdim tabii, dedi, Getirmez miyim! Sana da, ablalarına da getirdim.

— Daha başka neler getirdin? diye saf saf sorgusuna devam ediyordu.

— Çok şeyler getirdim, dedi ablam, hele eve gidelim de bak!...

— Hadi gidelim!... Hadi gidelim!... Diye tutturdu bu kez Ayşe... Hep birden onu susturduk. Çaylar yenilendi. Fatma Abla içerden Osman Amca'nın ucuz sigaralarından

getirip tuttu Meryem Teyze'yle Ablama. Birer tane tüttürdüler.

— Eee, niye geldim diye bana hiç sormuyorsunuz? dedi Ablam hepimize anlamlı bir gülümseyişle.

— İyi bir iş için geldiğiniz belli, dedi Meryem Teyze.

— Nerden bildiniz? dedi Ablam,

— Hacer sizi çok anlatır bize. Bilmezsek ayıp. Sizin olduğunuz her işte bir iyiliğin olduğuna ben de inandım.

Ablam dönüp bana baktı:

— Ben öğretmen oldum Hacer!

— Ah!... Ne güzel!...

— Öğretmen Okulunda gidip sınava girdim!

— Abacıiım! Diye boynuna sarıldım. Ne iyi etmişsin!... Çok seviyorum öğretmenliği...

— Sen de olursun!

— Nasıl olacağım ablacığım, daha okula bile gitmedim, diye acıyla güldüm.

— Okula da gidersin!

— Sen bizim öğretmenimiz olsana Fatoş Abla, dedi Hanife.

— Olayım! Sen de beni öğretmen olarak alsana okuluna.

— Alırım, dedi Hanife, sanki Ablamı okula öğretmen yapmış gibi sevinip yerinde zıpladı, ellerini çırptı.

— Hayırlı olsun, dediler. Meryem Teyze'yle Fatma Abla. Öğretmenlik iyi bir iş. Parası az diyorlar ama...

— Abacığım, hangi okulda çalışacaksın? dedim.

— Burda yeni açılan bir ilkokulun öğretmen aradığını öğrendim. Oraya başvurdum, mektupla, olumlu cevap verdiler. Bakalım, yarın gidip görüşeceğim...

Biz artık işi fazla kurcalamak gereğini duymadık. Madem ki ablam burda çalışacaktı, bu bizim için beklıyebileceğim en güzel şey, kavuşacağımız en önemli bir mutluluktu.

Bu konu üzerinde geç saatlere kadar konuştuk. Sevincimiz bitmediği için konu da bitmiyordu. Yalnız Ablam Babamın sağlığını sorunca Meryem Teyze'yle Fatma

Abla bir şeyler gevelemeye başladılar. Açıkça konuşamıyorlardı. Ablam da fazla üstelemedi. Acaba babamın durumunda bir kötülük mü vardı. Ben de merak ediyordum ama fazla soramıyordum. O gün ablamın varlığından güç alarak, sonradan kendimin de şaştığım, bir gözü peklikle:

— Biz çocuk değiliz Fatma Abla, dedim. Üçümüz de çok acı günler gördük. Acılara, hastalıklara, ölümlere alışkınız. Ne olur bizden saklamayın. Babamın korkulacak bir durumu mu var?

Fatma Abla, Meryem Teyze'ye baktı. Bir süre bakıştılar. Abam:

— Hacer doğru söylüyor, dedi, onlar güçlü çocuklardır. Ellerinden bir şey gelmiyorsa, acıya dayanmasını bilirler. Söyleyin, nesi var Rasim Efendi'nin?

— Kemik veremiymiş!... Dedi Fatma Abla.

Hepimiz sustuk bir süre. Neydi bu kemik veremi, ne derecede tehlikeliydi. Kurtulamaz mıydı babam bundan?

— Bacağındaki yara akıntı yapıyordu, dedi Ablam, herhalde bu yaradan, belki de bakımsızlıktan...

— Öyle olmuş, dedi Meryem Teyze, nerden biliyorsunuz?

— Geçen gelişimde öyle bir şeyler sezdim. Yaradan şikâyet ediyordu adamcağız. Çok rahatsızdı.

— Ya!... Dedi Fatma Ablam, adamcağız kurtulamadı gitti hastalıklardan.

— Peki tedavisi yok muymuş bunun?

— Varmış, dedi Fatma Abla, İstanbulda hastanesi varmış bu işin. Bizimki Rasim Efendi'yi oraya yollatmaya çalışıyor.

— İyi, dedi Ablam, tedavisi olduktan sonra korkulacak bir şey yok demektir.

Biz donmuş kalmıştık. Büyüklerin konuşmasını dinliyorduk. Bir yandan sevincin, bir yandan üzüntünün etkisiyle şaşkına dönmüştük. Sevinelim mi, üzülelim mi bilemiyorduk.

— Üzülecek bir şey yok, dedi Ablam korkusuzca. Bu işi başederiz biz.

Sonra bize döndü:

— Şimdi hep birlikte ev arayacağız. Siz de bana yardım edeceksiniz. Şöyle üç odalı, bahçeli bir ev bulacağız önce. Sonra oraya bazı eksik eşyaları alıp yerleştireceğiz. Bu arada babanızın durumunu da inceliyeceğiz. Sizler güçlü çocuklarsınız. Üzüntüye kaptırmazsınız kendinizi!

— Burdan gidecek misiniz? Dedi Fatma Abla üzüntüyle, çok da alışmıştık çocuklara.

— Gene birbirimize gelip gideriz, dedi Ablam. Çocuklara çok iyilik ettiniz, sizin gibi dostları, arkadaşları yitirmek ister miyiz. Ama benim okuluma yakın bir ev tutmamız gerek. Biraz da genişçe olmalı ki çalışma odalarımız olsun!

Meryem Teyze:

— Desenize kızlarımdan ayrılacağım! dedi.

— Sizi de götürüyoruz, dedi Ablam Üç odalı bir ev buluruz. Biri çocukların, biri benim, biri de sizin olur...

Meryem Teyze heyecanlanmıştı.

— Olur mu öyle!... Bilmem ki!... Diye bir şeyler söyliyecek oldu.

— Siz düşünün gene dedi Ablam, bizimle gelmek isterseniz çok seviniriz. Ama burda evinizde kalmak isterseniz de üstelemeyiz. Burda kalmak isteyişiniz çok olağandır. Eviniz, kaç yıllık komşularınız...

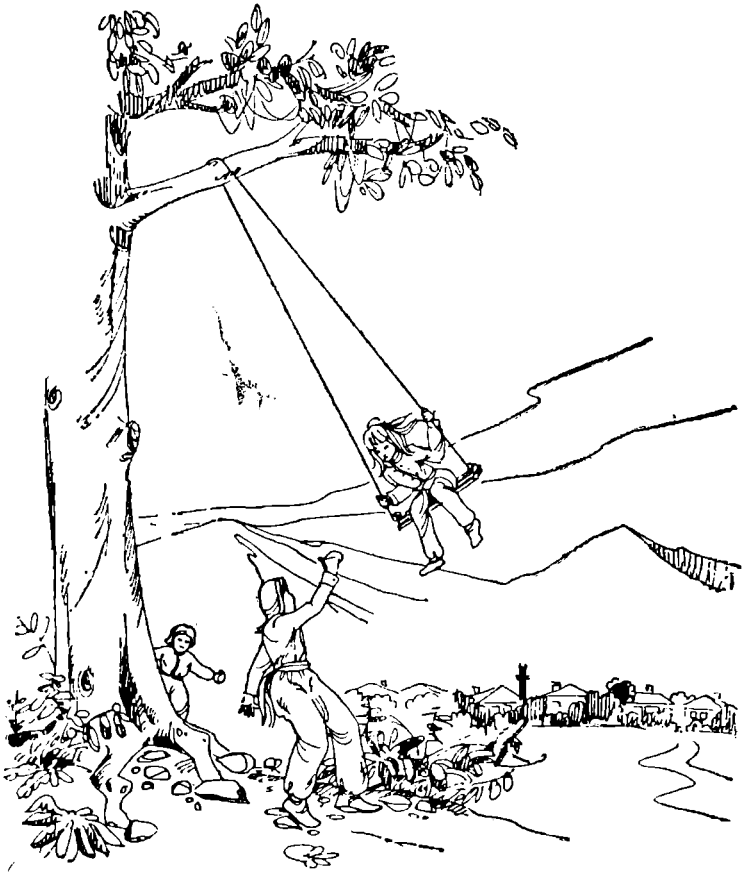
Meryem Teyze düşünüyordu. Hemen karar verilecek bir şey değildi bu elbette...

O sırada bahçe kapısında Osman Amca görünmüştü. Merakla bize bakarak yanımıza yaklaştı. Hepimize «hoşgeldiniz» dedi. Biz de ona ablamı tanıttık. Zaten onu benim övgülerimle çok önceden tanıyordu. Buraya geldiğini, öğretmen olduğunu öğrenince çok sevindi. Ama karısı evden çıkacağımızı bildirince de üzüldü. Sonra:

— Çok doğru düşünmüşsünüz Fatoş Hanım, dedi, yeni bir ev tutmanız gerekli tabii bu durumda. Biz gene size gider geliriz. Siz de bize gelirsiniz...

— Tabiî, dedi Ablam, siz bizim en iyi dostumuz, arkadaşımızsınız.

Biraz da babamın durumunu konuştular. Onu İstanbul'daki hastaneye yatırma işini anlattı. Osman Amca. Birbirlerine yardım için söz verdiler. Babam en kısa zamanda bu hastaneye kaldırılacaktı. Osman Amca ge-

reken yerlerle görüşmüş, işi hemen hemen yoluna koymuştu.

Onlardan ayrılıp evimize doğru yürürken içimizdeki üzüntünün hafiflediğini, sevincin hiç azalmadığını anladım. İnsanın kendini iyiler, haklılar, güçlüler içinde güvende görmesi ne güzel bir duyguydu. Ben de çevremdekiler için böyle olmaya, onları böyle sevip güçlendirmeye, haklarını almak gerekirse onlar için savaşmaya söz verdim kendi kendime.

Okullar açılıncaya kadar yeni evimizi tutmuş, eşyalarımızı taşımış, yetmiyenler için bir para ayırmıştık. Meryem Teyze de bizimle geliyordu. Evini boşaltıp kiraya verdi. Eşyalarını da alarak yeni evimizin bir odasına yerleşti.

Ablamın dediği gibi onların da bizim de odamız vardı artık. Bir de küçük bahçemiz vardı. Bu bahçede tavuk besliyecek, sebzeyle çiçek yetiştirecektik.

Ablam, eve çiçekli basmadan perdelik aldı. Gidip Fatma Abla'nın makinesinde bunları diktik. Pencerelerimiz yeni çiçekli perdeleriyle o kadar güzeldi ki, bakmaya doyamıyorduk. Bizim odamıza bir çalışma masası ve üç iskemle kondu. Üçümüz için de divanlar alındı. Divanlara yataklar, örtüler diktirildi. Yere de şimdilik annemin kilimlerinden birini yaydık. İlerde, taksitle küçük halılar alacaktık odalarımıza.

Ablam da kendi odasına bir masa, bir sandalye, bir divan koydu. Osman Amca'nın yardımıyla, elbise asmak için dolabımsı bir şey yaptırdık bir marangoza çok ucuza. Bu iki kalas bir de üst kısmına yatay bir kalastan meydana gelmiş giysi dolabının çevresine de perdelerin kumaşından çiçekli bir örtü diktik. Bu dolap, yer olduğundan ablamın odasına konuldu. Hepimizin giysileri, pazardan aldığımız tel askılara takılarak bu dolaba asıldı.

Mutfağa bir bütan gazı ocağı almıştık. Artık gazocağının zorluklarıyla uğraşmıyor, herşeyimizi kolayca pişi-

riyor, işimiz bitince de ocağımızı sabunlu sularla silip tertemiz parlatıyorduk. Ablam, ayrıca hole de bir küçük masa almıştı. Burda da hepimiz odalarımızdan sandalyelerimizi getirip yemeğimizi ayrı tabaklardan, çatal, kaşık ve bıçaklarla yiyorduk. Meryem Teyze kimi zaman bu usulü unutur, yemeğe parmaklarıyla dalıverirdi. O zaman Hanife ya da Ayşe:

— Meryem Teyze parmaklarını yiyor... diye bağırmaya başlarlar, kadıncağızı utandırırdı. Ayşe bile artık çatal bıçak kullanmasını öğrenmeğe başlamıştı. Eskiden onun ağzına yemeklerini, elimizle tıkıştırırdık. Şimdi önüne bağladığımız önlükle, elinde kaşığı ya da çatalıyla tabağından kendi kendine yemeğe çalışıyor, yemeğini döktüğü zaman utanarak bize bakıyordu. Biz de o zaman onun yanlışını görmezlikten gelir, yemesine yardım ederdik.

Ablam diyordu ki:

— Paramız olsun da bir küçük buzdolabı alalım Hacer. Hele ben çalışmaya başlıyayım... Yavaş yavaş para biriktirir, buzdolabı, çamaşır makinesi alırız.

Leğenin başında geçireceğimiz zamanı daha yararlı bir işte geçirir, gücümüzü de boşuna harcamış olmayız. Yiyeceklerimiz de tozdan, topraktan, sıcaktan böceklerden, sineklerden korumuş oluruz. Hastalanmamanın, sağlıklı olmanın, insanca yaşamanın gerekleridir bunlar.

— Abacığım, ben de çalışayım da evimize daha çok para girsin. Daha insanca yaşıyalım, derdim ben de.

— Sen önce okulunu bitir, diplomanı al bakalım, derdi Ablam, şimdi ilkokul diploması olmıyanlar hiçbir işe giremiyor.

Ablam bana çarşıdan bütün ilkokul ders kitaplarını almıştı. Evimizi temizleyip işimizi bitirince hepimiz kitaplarımızı alıp odalarımıza çekilirdik. Ben de bu ders kitaplarını önce merakla karıştırmaya başladım. Sonra sonra içindekilerini öğrenmek üzere okudum. Artık hesap da yapabilivordum. Kitaplardaki hesap kurallarını öğreniyor ve problemleri çözmeye çalışıyordum. Zorluk

çektiğim yerlerde Ablam bana yardım ederdi. Daha sonraları, hikâye okur gibi merakla tarih kitaplarını, coğrafya kitaplarını, tabiat bilgisi, yurttaşlık bilgisi kitaplarını okumaya başladım. Okuduğum hikâye ve romanların yararını o zaman çok iyi anlıyordum. Bol bol çocuk hikâyeleri, romanları okumakla ben çok önemli bir niteliğe sahip olmuşum meğer. Okuduğumu anlama niteliğine. Okuduğum ders kitaplarını o kadar iyi anlıyordum ki, buna Ablam bile şaşıyordu. Yaşımın da büyük oluşunun etkisi vardı elbet bunda... Merakla ve hiç zorlanmadan okuduğum için de okuduklarım hep aklımda kalırdı. Ayni romanların, hikâyelerin konularının, kişilerinin olaylarının aklımda kalışı gibi...

Bir gün Ablam bana:

— Hacer, dedi, seni ben bu yıl evde çalıştırayım! Gelecek yıl ilkokulu bitirme sınavlarına girersin! Olur mu?

— Bilmem ki Abacığım, yapabilir miyim?...

— Yapacağa benziyorsun, dedi. Baksana ders kitaplarını ne güzel okuyup çalışıyorsun...

— Ya sınavları veremezsem!...

— Verirsin! Bir aksilik olup da veremezsen ki bu da olağandır, ikmal sınavlarına girersin!... Bana bütün bu sınavları anlattı. Benim de aklım yatmıştı bu işe. Hem de Ablamın bana gösterdiği güvenden ötürü çok sevinmiştim, kendimi olduğumdan iki kat daha güçlü görüyordum şimdi.

Pazar günleri annemi görmek için hepimiz birden hastaneye gidiyorduk. Biz çocuklar bahçede oturup beklerken Ablamla Meryem Teyze içeriye girerler, Anneme hazırladığımız yiyecekleri, birkaç küçük eşyayı verip hatırını sorduktan sonra dönerlerdi. Annem de komşu koğuşların pencerelerinden birine gelir, yukardan bize el sallardı. Bazan pencereyi açarlardı; konuştuğumuz bile olurdu. Babam birkaç gün önce İstanbul'daki kemik veremi hastanesine gönderilmişti. Ablamın bizimle birlikte

oturduğunu, burda öğretmenliğe başladığını, evimizin çok güzel olduğunu, yeni eşyalar aldığımızı duyunca çok sevinmişti. Ablama:

— Gözüm arkamda gitmiyeceğim! Kızlarım sana emanet Fatoş Hanım, demiş, giderken.

Ablam, Babamın o hastanede tamamen iyi olacağına inanıyordu. Ablam yalan söylemezdi, gerçekleri saklamazdı. Eğer babamın iyi olacağına inanmasa, bunu bize öyle bir, belirtirdi ki, açık açık söylemese de gerçeği anlardık. Mademki Ablam bize Babamın iyi olacağını söylüyordu biz de ona inanıyorduk. Gönlümüz rahattı. Bu bakım gerçi biraz uzun sürecekmiş. Olsun, Babam kurtulsun da, uzun sürsün, diyorduk. Ergeç kavuşacak olduktan sonra...

Bir gün gene annemizi ziyarete geldik. Ablamla Meryem Teyze bizi bahçede bırakıp yukarı çıktılar. Ben bahçedeki kanepelerden birine oturdum. Kardeşlerim de bahçede koşup oynamaya başladılar. Artık yaz sonu gelmişti. Birkaç gün sonra okullar açılacaktı. Hepimiz yeni yılın bize getireceği çalışma dolu günlerine hazırlanıyorduk. Ben, kışın evde kalacak ve kardeşime bakacaktım. Ablamın rahat çalışabilmesi için ev işlerini, alışverişi yapacaktım. Meryem Teyze de bana yardım edecekti. Bu arada gene Anamı görmeye gidecek ona evde yaptığımız güzel yiyeceklerden götürecek, çamaşırlarını yıkayıp ütüliyecektik. Ama ben gene de herkes çalışıp okula giderken yaşlı Meryem Teyze gibi eve kapanıp iş görmeden, söz gelimi, Ablama para kazanmada yararlı olamadan oturmayı istemiyordum. Bizim aylığımız vardı, Ablamın aylığı da olacaktı ama, çok eksiklerimiz vardı. Sağa sola bazı borçlar da yapmıştık. Bunları ödiyebilmek, yeni eşyalar alabilmek, üstümüzü başımızı biraz düzeltebilmek için ben de çalışmak istiyordum. Ablama açmıştım bu isteğimi. Önce biraz düşündü, sonra:

— Pekl, Hacer, büyük bir kümes yapıp tavuklar alsak, onlara baksan, yumurtalarını hem kendimiz yesek, hem günlük yuumrta istiyenlere satsan...

— Oh Abacığım, dedim, ne iyi olurdu. Kasabada ben bir kümes dolusu tavuğa bakardım, bilirsin... Hem bu bahçeli evi tutarken tavuk almayı da zaten düşünmüştük. Anneme de taze yumurta götürürüz, biz de yeriz, satarız da...

— Olur, dedi Ablam, ilk aylığımı versinler, sana bir sürü tavuk alacağım.

— Ablacığım, dedim, o kadar beklemiyelim. Osman Amca'lardan borç alalım, sen aylığını alınca, ya da anamın aylığını alınca hemen verirsin!..

— Olur, dedi.

Osman Amca'dan iki yüz lira borç alarak onbeş tane tavuk aldık. Bir pazar Osman Amca kendi gelip tavuklara geniş, büyük bir kümes yaptı, kendi elceğiziyle...

Tavuklarımıza çok iki bakıyordum. Sofradan artan kırıntıları, yem, yeşillik, ne varsa yediriyordum. Kümeslerini temiz tutuyor, sularını her gün tazeliyordum.

Bir kaç tanesi her gün yumurtlamaya başlamıştı bile. Sabahları kahvaltıda içecek kadar yumurtamız oluyordu. Bu pazar anama bile beş yumurta getirmiştik. Ablamlar çıksın da bakalım, bana anlatsın. İçlerinden sarı bir tavuğa «annem» adını takmıştım. Tavuklardan her birine evdekilerden birinin adını verdiğimi hatırlayınca kendi kendime gülmeye başladım. O kadar keyiflenmiştim ki, ben de çocuk olup, bahçede koşmaca oynıyan kardeşlerime katılmak isteğini duydum. Birbirine el vurmaya çalışan, Hanife'ye avucumla vurarak onu ebeledim. Hanife Ayşe'yi bırakıp beni kovalamaya başladı. Yıllardır içimde gömülü duran çocukluk dirilmişti. Hiç sağa sola aldırdığım yoktu. Bana hayretle bakanları bile görmezlikten geliyordum. Onların içlerinden:

«Şu koskoca kıza bak! Nasıl koşuyor. Oyun oynamak zamanı çoktan geçmiş bunun,» dediklerini duyar gibi oluyordum. Bir yandan da tavuklarımın adlarını düşünüyordum. Annem, Hanife, Ayşe Abam, Meryem Teyze, Fatma Abla... Bunlar tavuklarımın en güzelleriydi. Bir tane de şişman, anaç bir tavuğum vardı, o da Ninem'di. Geri

kalanlara köydeki arkadaşlarımın adlarını takmıştım. Hanife'yle koşmaca oynarken hep bunları düşünüyor, kendi kendime biraz da oyunun coşkunluğundan gülüyordum. Bir ara Hanife'yle çarpıştık ve ikimiz sarmaş, dolaş kenardaki çiçeklerin üstüne yuvarlandık. Nerden bittiyse bitti, yanımızda bahçıvan gördük.

— Utanmıyorsun, dedi bana, koskoca kız koşmaca oynamaya. Elbet düşeceksin. Düştüğün bir şey değil çiçekleri mahvettiniz. Çekilin ordan bakayım. Veletler sizi!...

Hanife de ben de utanmış, suçlu suçlu gidip kanepeye oturmuştuk. Bizim oyunumuz sırasında aramızda dolaşıp duran, kendisiyle oynamıyoruz diye mızıldanan, ağlıyan Ayşe de burnunu çeke çeke gelip yanımıza oturdu.

— Beni oynatmadınız ya, oh olsun, dedi.

— Çekil başımdan be!.. Diye Hanife de onu tersledi.

Ben utancımdan hâlâ konuşamıyor, kimsenin yüzüne bakamıyordum. «Şimdiye dek oynamadın da ne yitirdin aptal, diyordum kendi kendime... Gene oynamasaydın ne olurdu!...»

O sırada Ablamla Meryem Teyze hastanenin kapısından çıktılar.

Yüzleri sapsarıydı ikisinin de. Ağlamışlardı. Suçlu suçlu bizden yana bakıyorlardı. Hiç anlamadım, nasıl doğrulmuşum, onlara gitmişim, gitmiş değil de koşmuşum...

— Annem ölmüş mü yoksa Aba? Dedim.

Başını !evet» der gibi salladı.

— Kanamadan... Dün gece!..

Tam o sırada bir zamanlar Hanife'nin okulda öğrenip anneler gününde söylediği, evde dilinden düşürmediği bir şarkıyı içimden kendi kendime söylediğimi farkettim.

— Annem, annem ey bir tanem!..»

Bunu mutlu çocuklar, analı babalı çocuklar, tok, giyimli, rahatça okullarına gidebilen, oyunlarını oynıyabilen çocuklar söylüyordu anneler gününde. Sonra annelerine süslü, pahalı, değerli hediyeler alıyorlar, törenlerde veri-

yorlardı. Peki benim taze yumurtalara ne olmuştu... Anneme getirdiğim, elimle bakıp beslediğim tavuklarımdan getirdiğim yumurtalarımı annem yiyememişti öyle mi? Benim armağanlarımı alamamıştı.

Kardeşlerim yanıma geldi. Benim on dakika önce kendileriyle koşmaca oynıyan Abalarından başka bir Aba olduğumu o dakikada farkettiler. Demin ciyak ciyak bağırarak koşan Hacer olamazdım ben artık. Kardeşlerine analık etme sorumluluğunu yüklenmiş, onları ilerde. Ablamın olmıyacağı, Babamın hastaneden gelemiyeceği yıllarda yetiştirebilecek, okutabilecek, iyi insanlar, güçlü insanlar olmalarını sağlıyabilecek bir Ablaydım. Kendimi tuttum, kardeşlerimi önümüze kattık, yola koyulduk. Ablam da silmişti gözlerinin yaşını, Meryem Teyze kendini bizim kadar güçle tutamadığı için arkadan geliyor, bize görünmemeğe çalışıyordu.

— Aba, annem yumurtalara sevindi mi? Dedi Hanife.

— Çok sevindi, dedi Ablam.

— Daha istiyor mu?

— İstiyor ya, dedim.

— Annem niye pencereye gelmedi bugün Aba?

Abam bir cevap bulmaya çalışırken:

— Biz baktık mı pencerelere bugün? Dedim Hanife'ye. Koşmaca oynuyorduk ya... Aklımıza bile gelmedi...

Abam bir cevap bulmaya çalışırken:

— Tuh! Dedi Hanife kendi kendine... Eşşek kafa!

Sonra önümüzden koşarak gitti. Geriye döndü. Kaldırım taşlarında seksek oynamağa başladı. Bir yandan da o evde hiç dilimizden düşürmediğimiz, sesle söylemediğimiz zaman bile içimizden söyleyip durduğumuz garip şarkıyı söylüyordu avaz avaz:

«Annem annem ey bir tanem...»
Küçücüktüm, o büyüttü!
Bana meme verdi,
Kollarını gerdi.
Annem, annem, ey bir tanem!...

«Emek» yerine «meme» dediği için tam orayı söylerken bize bakmış, gülmüştü.

— Haceeee! Haceeeer!...

— Abacııım!... Abaaa!...

Annemin ölümünden sonra kendimi pek o kadar toparlıyamamıştım. Evin içinde hastalar gibi bitkin ve yorgun dolaşıp duruyordum. Bu araya okulların açılması girdi de telâş arasında acımı biraz unuttum.

Eylül sonunda okullar açıldı. Ablamla Hanife sabahleyin elele tutuşup yeni okullarına gittiler. Meryem Teyze, Ayşe, ben, arkalarından bahçeye kadar çıktık. Onların uzaklaşmalarına uzun uzun baktık. Hanife, pırıl pırıl önlüğü, beyaz kolalı yakası, beyaz çorapları ve kara, parlak pabuçlarıyla Ablamın yanında bir oğlak gibi, sıçrıya sıçrıya yürüyordu. Bir eli Ablam'ın elindeydi. Bir elinde ona yeni aldığımız küçük, kırmızı çanta vardı. Ablam Hanife'yi bir ara berbere de götürmüş, uzun örgülü saçlarını kısacık kestirmişti. Bambaşka bir Hanife olmuştu kardeşim. Ne kadar güzeldi, sevimliydi, temiz ve neşeliydi. Bize giderken dönüp dönüp bakmış, gözden yitinceye kadar el salamıştı.

Akşama doğru pencerenin önünde bekledim. Ablamla Hanife okuldan dönüyorlardı. Gene sabahki neşenin, sevincin, onlarla birlikte eve dolduğunu duydum. İkisinin de ellerinde paketler vardı. Yorgun ama mutlu gülümseyişler saçılıyordu yüzlerinden.

— Geldiler mi? Dedi Meryem Teyze.

— Geldiler, dedim.

Ayşe'yi de kucağına alarak kapıya çıktı:

— Aman benim kızlarım, okullu kızlarım gelmişler!... Diye karşıladı onları.

Meryem Teyze de Ablam da unutmuş gibiydiler anamın ölümünü. Ben unutamıyordum. Bu kadar hastalık, bu kadar ölüm görmüştüm. Hiçbirinin de bu kadar yakıcı olduğunu hatırlamıyordum. Evin içinde öyle sersemlemiş,

ikide bir gözlerimden kendi kendine akan yaşları silerek dolaştığımı gören Meryem Teyze gerçeği kavrar, içini çekerek, kendi kendine:

— Ateş düştüğü yeri yakar! Diye söylenirdi.

Elbette onlar bu acıyı benim kadar derinden duymamışlardı ve günün birinde unutmuşlardı. Bense her sabah yatağımdan uyanırken, yeniden, Annemin olmadığı bir dünyada yaşıyacağımı bilerek uyanır, o acıyı günün ilk saatleriyle birlikte yeniden içimde bulurdum. Aslında uyurken de ondan kurtulamıyordum. Geceleri düşlerimde sıçrıyor, bağırıyor, ağlıyordum. Ya Ablam olmasaydı yanımızda ne yapardım diye düşünürdüm kimi zaman. Ablamın yanımızda olduğunu düşünerek avunmaya çalışırdım. Ama olmuyordu. Yaşamanın bunca acısını gördükten sonra, bir «oh» diyemeden, bir gün rahat edemeden aramızdan çekilip giden kadına, hayatın yaptığı haksızlığı unutamıyordum.

Anam demişti ya bana:

— Merak etmeyin, sizi böyle yalnız koyup gitmem. Hepinizi rahata kavuşturduktan sonra öleceğim. Ben öleceğim zamanı biliyorum, diye.

Öyle oldu işte. Bizi Ablama bırakarak, gözleri arkada kalmadan gitti.

Ablamla Hanife cıvıl cıvıl konuşarak içeriye girdiler. Meryem Teyze'yle Ayşe de onların elindeki paketleri, kese kâğıtlarını almışlar, içlerinde ne olduğunu anlamaya çalışıyorlardı. Hanife içeri girince hemen anlatmaya başladı.

— Abacıım, görsen, bi güzel okulumuz var ki!...

— Yeni arkadaşlar buldun mu kendine Hanife? Dedim.

— Ohooo!... Dedi, hem de kaç tane! Bir Semra var, bir Yeşim var, bir Bânu var, bir Selahattin var, bir Hakan var...

— Bütün sınıfla arkadaş olmuşsun be Hanife, dedi Meryem Teyze de.

— Tabii! Dedi Hanife, çok olağan bir şeyi anlatır gibi. Bütün sınıf benimle arkadaş oldu.

— Ders yaptınız mı? Dedim.

— Yaptık tabii!

— Neler yaptınız bakayım?

— Hayat bilgisi yaptık, aritmetik yaptık. Şarkı söyledik.

— Sen de söyledin mi?

— Söylemez miyim? En çok ben şarkı söyledim. «Yedi Cüceler»i söyledim.

Hanife «Annem, annem»den söz edince biz hepimiz birbirimize baktık. Ablam sözü değiştirdi:

— Hadi bakalım Hanife, şimdi bir çay yapalım da içelim. Yemek zamanına daha çok var.

— Yapalım Abacığım, dedi Hanife, koşa koşa mutfağa gitti. Giderken bir yandan da geri kalan haberleri veriyordu bize:

— Biz öğlende Abamla ne yedik biliyor musunuz... Peynirli sandiviç yedik, meyva suyu içtik...

— Oh ah, aflyet olsun, dedi Meryem Teyze, keşke ben de okula gideydim, çocuk olaydım da!

— Siz ne yediniz evde? Dedi Abblam bize.

— Eh işte, öte beri... dedi Meryem Teyze.

— Öteberi olur mu, yemek yapsaydınız.

— Yaptık yaptık ama akşama sakladık hep birlikte yiyelim diye...

— Ne yemeği yaptınız. Abacığım? diye Hanife mutfaktan bağırıyordu. Bir yandan da çaydanlığı doldurmuş, yeni ocağımızın üstüne koymuştu. Ben de gittim, küçük demliğe çay koyarak çaydanlığın üstüne oturttum.

— Karnıyarıkla domatesli pilav...

— Meryem Teyze'm benim!... diye Hanife gidip kadının eteklerine sarıldı.

Ablam bize çıkışıyordu:

— Gündüz aç oturmakla olur mu!... Bak küçük çocuk var. Yemeği biraz çokça yaparız, akşama da kalır, öğlen de yenilir...

Ablamların getirdikleri paketlerin birinde kitaplar vardı.

— Al bakalım Hacer, dedi Ablam, bunlar senin! Bizim okulun okuttuğu ders kitapları. Bunlara çalışıp gelecek yıl sınava gireceksin!

Kitapları kaptığım gibi odama koştum. Herbirini açtım, inceledim, orasından, burasından okudum. Hanife, bir hafta önceden çantasını hazırlamağa başlamıştı. Kalem kutusunun içine kalemlerini, silgisini, kalem açacağını koymuş, boya kalemi kutusunu da çantanın ön gözüne yerleştirmişti. Kitaplarını Ablamın aldığı kırmızı, parlak kâğıtla kaplamış, üzerlerine kırmızı etiket yapıştırarak mürekkepli kalemle adını soyadını, gittiği yeni okulun adını yazmıştı. Bana böyle şeyler hiç alınmıyordu. Ne kalem kutum, ne çantam, ne kitaplarımı kaplıyacağım kırmızı parlak kâğıdım, ne boyalarım, silgim, kalem açacağım vardı. Hele önlük giymeye öyle özeniyordum ki... Beyaz kolalı yaka takmaya, beyaz çoraplar, kara parlak pabuçlar giyip koşa koşa okula gitmeye öyle bir istek duyuyordum ki... Hanife bunların hepsine hiç zahmetsizce sahip oluyordu. Ailenin yasını tutmak, yokluğunu, sıkıntısını çekmek hep bana düşmüştü. Şimdi anamın ölümünü de içimde tek başıma saklıyordum. Hanife'yle Ayşe duyup üzülmesinler diye, bundan evde söz bile açamıyordum. Odamda kitaplarıma bakarken içim bir bunaldı, bir bunaldı ki dayanamadım bu sıkıntıya, kalktım, penceremi açtım, bahçeye baktım. Bahçede tavuklarımın barındığı bir kümesim vardı. İyi havalarda Meryem Teyze ile kazıp temizlediğimiz, bir biçime sokup sebze, meyva dikimine hazırladığımız evleklerimiz vardı. Annem yokken bu tavukların, kümesin, her gün aldığımız günlük yumurtaların, ekip diktiğimiz sebzelerin, şebboyların, hercai menekşelerin, sarmaşıkların, kasımpatıların, güllerin de hiçbir değeri kalmamıştı. Birden içimde Hanife'ye karşı bir kin duydum. Korkunç bir öfke, nefret duydum. «Söyliyeceğim ona anamızın öldüğünü. O da üzülsün biraz, o

da ağlasın, o da duysun bu benim duyduğum acıları. Anamın onu yabancı bıraktığı duyurmadığı sıkıntıları, acıları..» Başladım ağlamaya. Yumruklarımı sıkmış, duvara vuruyordum. Hanife şu anda odaya girse, onu dövecektim. Bereket versin girmedi. Ağladım, ağladım, yatağımda yattım biraz, sakinleşmeye çalıştım. Ama olmuyordu, içimin sıkıntısı dağılmak bilmiyordu.

— Hadi çaya Hacer!... Diyen Ablamın sesi geldi.

Canım dışarıya çıkmak istemiyordu. Üstelik gözlerim de şişmişti. Şimdi herkese hesap vermek, niye ağladığımı açıklamaya çalışmak gerekecekti. Oturduğum yerden kıpırdıyamıyordum. Ne dışarı çıkabiliyor, ne de içerde kalmak için bir neden bulabiliyordum.

— Abaaa! Diye Hanife'nin sesi geldi çıngır çıngır.

— Kitaplara daldı herhalde, diye Meryem Teyze sessizliğimi kendine göre açıkladı.

— Hadi, sonra okursun! Diye Ablam seslendi yeniden.

Hepsi kapının önüne, bahçeye çıkmışlar, benim diktiğim yeşilliklere karşı sandalyelerini atmışlardı. Çıngır çıngır kaşıkların bardaklarda döndürüldüğünü duyuyordum. Ablam o sırada:

— Hanife, git kahvaltılık bir şeyler getir de yiyin Ayşe'yle, dedi, karnın acıkmıştır, öğlende yediklerimiz pek adamakıllı şeyler değildi.

Kimse yanıma gelmiyordu. Gelip bir halimi hatırımı sorsalardı ya!... Duygularımla neden ilgilenmiyorlardı! Hanife ağlasaydı hepsi başına üşüşür, neden onun ağladığını öğrenir, onu avutmaya çalışırlardı. Demin yanıma gelmelerini istemiyordum, gözlerimin şişini görüp neden ağladığımı soracaklar diye. Ama şimdi de gelmiyorlar diye kızdım. Kulağımı kapıya dikmiştim. Bahçeden içeriye giren her ayak sesinin odamın kapısına yaklaşmasını bekliyordum. Ses doğrudan doğruya mutfağa ya da başka bir odaya gidiyor, bana gelmeleri, odamın kapısını açmaları için duyduğum istek her seferinde biraz daha çoğalıyordu.

Sonunda istediğim sesleri duydum kapımın önünde. Kapım vuruldu, yavaşça açıldı. Eşikte Ablam meraklı gözlerle bana baktı:

— Niçin gelmedin Hacer? Dedi.

Birçok şeyler söylemek için ağzımı açtım ama hiç bir şey söyliyemedim. Hatta içimden özür bile diliyordum. Beni bağışlamaları için yalvarıyordum. Ama dudaklarım gene sımsıkı kapanmıştı. Ağzımdan bir hece bile çıkmadı.

— Çay içmiyecek misin? diye sordu Ablam.

— İçmiyeceğim, diyebildim zorla.

Gene yavaşça kapıyı çekip gitti.

Sanki çıldırmıştım. Eğer Ablam yanıma gelseydi, saçımı okşasaydı, eskiden yaptığı gibi beni sevseydi, bana bâzı şeyler için hak verseydi, hemen gidecektim dışarıya. Herkesle de barışacaktım. Ama Ablam bana aldırmamıştı. Yanlarına gitmem için üstelememişti. Kendi dertlerimle yalnız bırakmıştı beni.

Sinirimden odada dolaşmaya başladım. Bir ara pencereye gidip konuşmalara kulak kabarttım. Bir metre ilerimde, duvarın dibinde oturuyorlardı. Gene ilgi Hanife'nin üzerindeydi:

— Öğretmenini sevdin mi Hanife? Diyordu Meryem Teyze.

— Sevdim! Dedi Hanife. Öyle güzel bir kız ki benim öğretmenim.

— Adı ne?

— Yıldız Öğretmen.

— Tabii, çok sevdi. Beni en öne oturttu.

— Yanında kimler oturuyorlar?

— Selâhattinle Semra. Başöğretmen de sevdi ama beni...

— Sahi mi? Afferin benim kızıma. Herkes sever çalışkan, cici kızları, ya!...

Artık bizim Hanife cici kız olmuştu demek. İçimden güldüm acı acı!... «Siz onu köydeyken göreydiniz bir de...» Dedim, «Amma ciciydi ha!...»

Hanife'nin okul haberleri anlatmakla bitmiyordu.

— Başöğretmen bizimle yemek yedi, dedi. Fatoş Abama kahve ısmarladı.

— Kadın mı erkek mi başöğretmeniniz? Diye sordu Meryem Tetze.

— Erkek! Ama öyle iyi ki!...

— Hadi bakalım, bardakları yıkıyalım Hanife!... Diye Ablam konuşmayı kesti. Başöğretmenden söz edilmesini istemiyor gibiydi.

— Yıkıyalım Abacığım, diye Hanife fırladı yerinden Artık Ablamın yanında Hanife benim yerimi tutmuş gibiydi. Ben apayrı, upuzak bir yerlere atılmıştım.

Tıngır tıngır bardakların toplandığını, ayak seslerinin çabuk çabuk mutfağa doğru gidip geldiğini duydum. Belki Ablam yeniden gelir de bana bir şeyler söyler diye telaşla masamın başına oturdum, kitaplardan birini açtım. Kitaba bakıyordum, okuyordum ama hiçbir şey anlamıyordum okuduğumdan. Bu ilk defa başıma geliyordu. Şimdiye dek hep ne zaman ev işlerinden, hastalık işlerinden başımı alıp da kitabımın başına otursam, cümleleri yutarcasına okur ve bir daha unutmamak üzere anlar, bellerdim.

Ablamın ya da ötekilerden birinin odama hem gelmesini, hem gelmemesini istiyordum. Gelseler de kızacaktım, gelmeseler de. Böyle tedirgin, şaşkın, kızgın, beklemeye başladım.

Akşamın geç saatlerine doğru mutfakta ayak sesleri çoğaldı, konuşmalar oldu. Akşam yemeği hazırlıklarına başlıyorlardı. Pisler! Gelmemişlerdi benim yanıma. Ne olduğum, ne yaptığım hiç ilgilendirmiyordu onları. Hanife'nin okulu, öğretmeni, başöğretmeni, yediği, içtiği ilgilendiriyordu. Tabii benim ne okulum, ne baş öğretmenim, ne arkadaşlarım, ne de önlüğüm, çantam, yakam vardı. Hatta artık ablam bile, Annem bile yoktu. Ablamı Hanife almıştı elimden. Annemin öldüğünü ondan ve Ayşe'den saklamıştık. Onun annesi bile vardı.

— Söyliyeceğim, dedim kendi kendime. Annemin öldüğünü Hanife'ye söyliyeceğim. Biraz da o üzülsün bakalım!

Odada gene gidip gelmeğe başlamıştım. Bir ara yürüyüşüm hızlandı. Bir duvardan bir duvara koşuyordum sanırdı, birisi pencereden baksa.

— Hanife benim gibi hizmetçilik yapmadı. Dayak yemedi, horlanmadı. Okulsuz, oyuncaksız, paltosuz, ayakkabısız kalmadı. Ablamı bile önce ben buldum, sonra elimden o aldı. Bizim hiçbirimizi, ne Annemi, ne Ayşe'yi, ne Babamı, o benim kadar çok sevmedi. Çünkü onlardan benim kadar uzak kalmadı. Söyliyeceğim işte, Annemin öldüğünü ona söyliyeceğim. O da Annesiz kalsın!...

Hava kararmıştı. Gene kimseler gelip aramadı beni. Herhalde ders çalışıyorum sandılar. Ablam da sıkıntımı, üzüntümü Annemin ölümüne bağlamıştır. Gene ona üzüldüm sanmıştır. Evet ona üzüldüm, ona üzüldüm ama, başka bir şeye de üzülemez miyim ben!... Bıktım artık, bıktım Hacer olmaktan!... Herkesin istediği gibi bir Hacer olmaktan usandım!...

— Sivrisinekler var, içerde yiyelim!... Dedi Ablamın sesi.

— Olur Fatoş Hanım, hava da serinledi, içerde yiyelim, diye Meryem Tetze Ablama karşılık verdi.

— Hanife nerde?

— Odasında ders çalışıyor. Hacer de ders çalışıyor herhalde...

Ablam cevap vermedi Meryem Teyze'ye.

— Koca kız, dedi Meryem Teyze, çıksın da artık sofrayı kurmaya yardım etsin. Bugünlerde bir tuhaflığı var üstünde. Eli işe varmıyor hiç...

Ablam sesini alçaltarak bir şeyler söyledi. Bu arada «Bulûğ çağı» falan diye bir şeyler duydum. Mutlaka beni konuşuyorlardı.

— Çok yüz veriyorsun sen Hacer'e Fatoş Hanım, diyordu Meryem Teyze... Şımardı iyice. Anasına hepimiz

üzüldük. Ama bu böyle olmaz ki!... Boş boş oturdukça avunamaz ki... İş yapmalı, kendini unutmalı!...

Ablam gene yavaş sesle bir şeyler söyledi. Gene «on-iki yaş, bulûğ çağı» sözlerin duydum. Neydi bu bulûğ çağı acaba? Meryem Teyze de bilmiyordu demek ablam ona da bunu anlatıyordu. Meryem Teyze anlamış olacak ki, sustu. Biraz sonra gene Meryem Teyze'nin sesini duydum. Aklına bir şey gelmiş gibi Ablama anlatıyordu. Sesinin yavaş olmasını istiyor ama Ablam gibi dikkatli olmadığından gene de yüksek sesle konuşuyordu. Belki de benim duymamı istiyordu. Böylece ona göre, bütün bu yanlış davranışlarımı öğrenir, düzeltirdim.

— Sen onlara birer oda vermekle de hiç eyi etmedin Fatoş Hanım! Burda bir odada olsaydık, harala gürele, şen şatır yaşar giderdik. Şimdi odalarına güveniyorlar haspalar. Adam olduklarını sanıyorlar. Türlü türlü dertler çıkaracaklar başına senin!

Ablam gene yavaş sesle bir şeyler söyledi. Ama bu kez Meryem Teyzeye o kadar kızmıştım ki, bir şey duyamadım. Kulaklarım uğulduyor, başım zonkluyordu. O kadar sıkıntı içinde bile ben bu duruma düşmemiştim. Şimdi ne oluyordu bana. Hastalanıyor muydum... «Hastalansam da ölsem!...» Diye geçirdim içimden. «O zaman Ablam nasıl üzülürdü! Meryem Teyze ne kadar pişman olurdu bu söylediklerine!»

Hastalanmışım da ölmüşüm gibi kendi kendime ağlamağa başladım. Sanki kendimin yasını tutuyordum. Ölmek için ne yapmalı, zehir mi yutmalı yoksa?... Zehir yutmak deyince aklıma Dedemin yuttuğu o ilâç geldi. Hani iyi uyutan, insanın bütün gamını kederini alan o toz!... Neydi ki acaba o? Ondan ben de alsaydım keşke biraz. Ama Dedeme söz vermiştim. Bu ilâçtan kimseye söz etmiyecektim bir daha. Kendi kendime bile... Unutmaya çalıştım bunu.

Dışarda sofra hazırlanmıştı. İçerden getirilen sandalyelerin, tabak, kaşık ve çatalların sesi duyuluyordu. Hanife çıkmıştı odasından:

— Hiii!... Karnıyarık!... Diye arsız arsız sevindiğini duyuyordum zengin kızları gibi. O kızlar da herhalde, anneleri sevdikleri bir yemeği pişirince böyle arsız arsız sevinirler... Ya da sevinmiş görünürler. Hani nerde bizim köydeki peynir ekmeğimiz, zeytin ekmeğimiz, üzüm ekmeğimiz...

— Abam gelmiyor mu? Dedi Hanife.

— Gelmiyor, dedi Ablam, ders çalışıyor.

Pıtır pıtır kapıya yaklaştı ayak sesleri. Kapı usulca açıldı. Hanife önlüğünü çıkarmış, Ablamın yeni diktiği küçük kareli pembe poplin entarisini, ayağına da güzel terliklerini giymişti. Kapıdan başını uzatarak:

— Kız Aba, dedi, acıkmadın mı? Gelsene bak, ne güzel pilav var, hoşaf var, karnıyarık var!...

— Defol!... Diye kapıya saldırdım... Gelmiyeceğim işte!...

Hanife kapıyı kapadı, kaçtı. Korkmuştu.

— Abama ne oldu? Niye bana kızmış? Diye ağlıyordu dışarda.

— Otur, otur!... Kızdığı mızdığı yok! Aksiliği üstünde gene!... Dedi Meryem Teyze. Yemene bak sen!...

Bu sefer kapı sessizce açıldı. Eşiket küçücük bir yüz belirdi. Elini ağzına sokmuş, merakla bana bakıyordu.

— Hadi hadi, beni rahat bırak!... Diye Ayşe'yi de çıkardım odadan, yavaşça iterek. O da gitti. Tamam! Savaş başlamıştı artık. Bana istedikleri kadar kızabilirlerdi şimdi. Ben de onlara kızabilirdim.

Yemeklerini sessizce yiyip kalktılar. Yalnız Meryem Teyze, bana inat olsun diye kardeşlerime her zamankinden daha çok yakınlık gösteriyordu. Ben onları kovmuş, ağlatmıştım ya!... Ne de olsa, onlara epey emeği geçmişti. Biraz da kendi kızları sayıyordu Hanife'yle Ayşe'yi. Ben neydim!... Kendi kendime yetişmiş, adam olmuş, olmuş da değil, olmaya çalışmış ama olamamış biri... Ayrık otu gibi bir ot. Yabani elma gibi bir ağaç... Bir kedi, köpek, fare, hamam böceği...

Sofra toplandı, bulaşıklar yıkandı, sofranın yeri süpürüldü. Bunları hep eşyaların çekilme, sürtünme, çarpma seslerinden, ayak seslerinden arada bir yapılan konuşmalardan anlıyordum. Herkesin keyfi kaçmıştı. Ama daha içten bir yakınlık doğmuştu bu gece. Bana karşı bir yakınlık...

— İyi geceler çocuklar!... Dedi Ablam, ben biraz kitap okuyacağım.

— İyi geceler!... Dediler hepsi.

Benim kapıyı açtı:

— İyi geceler Hacer! Dedi. Biraz kırgın gibi, soğuk gibiydi bana karşı.

Cevap vermedim.

Ablamın oda kapısı kapandıktan sonra çocuklar da biraz konuşup odalarına girdiler. Hanife, kendi odasına girmemiş, Ayşe'yle Meryem Teyze'nin birlikte yattığı odaya gitmişti, onlarla birlikte. Beni çekiştireceklerdi...

Hırsımdan deliye dönmüştüm. Ne yapacağımı bilemiyordum. Kalktım kapıyı açtım, ortalıkta kimse yok. Sofanın ışığını söndürmüşler. Meryem Teyze'nin odasından ışık ve çocuk sesleri geliyordu. Hanife'yle Ayşe oynuyorlardı herhalde.

Ayaklarımın ucuna basa basa Hanife'nin odasına yürüdüm. Kendimi tanıyamıyordum artık. Başka biriydi sanki bu karanlıkta bir hırsız gibi gezinen. Hanife'nin kapısını açtım, içeriye süzüldüm. Kardeşimin odası da kendisi gibi derli topluydu. Oysa benimki birkaç gündür karmakarışık duruyordu. Odamı yerleştirmek, düzeltmek, temizlemek bile istemiyordum.

Hanife kırmızı, parlak kâğıtla kaplayıp etiketlediği kitaplarını masanın üstüne güzelce dizmişti. Kalemleri, kalem kutusu, boyaları kitap ve defterlerinin yanına çok düzgün bir biçimde sıralanmıştı. Bahçeden topladığı kasımpatlardan küçük bir demeti, pazardan benim aldığım vazolardan birinin içinde, kitaplarının yanına koymuştu. Duvardaki askıda önlüğü, önlüğüne takılı kolalı, temiz yakası, önlüğünün cebinde tertemiz beyaz mendili

görünüyordu. Yatağı kalıp gibi düzgün ve üstüne örttüğü pike daha bugün yayılmış gibi bembeyazdı. Oysa benim yatağım, düzelttiğim halde hep üstünde uzandığım ve orda kitap okuduğum için bumburuşuk olurdu. Pikem kirli ve lekeliydi. Masamın üstü bir sürü ders kitapları, hikâye ve romanlarla karmakarışıktı. Askıda asılı bir önlüğüm, yakam, önlüğümün cebinde beyaz bir mendilim yoktu. Ben de Hanife'den görerek masama vazoda bir demet çiçek koymuştum ama, masamın karışıklığı içinde bu çiçekler çok çirkin duruyorlardı. Kitaplarımın kapları, kimi kullanılmış kitap olduğundan eski ve yırtıktı. Kırmızı kâğıtla kaplanmamış ve etiketlenmemişti. Boya kalemlerim, kalem kutum da yoktu. Bir kurşun kalemim, bir silgim vardı. O da masanın orasında burasında dururdu. Aradığım zaman bulamazdım.

Birden ne yaptığımı bilemeden masaya attım kendimi, elimi şöyle bir yandan öte yana doğru, orak sallar gibi salladım. Vazo düştü, kitaplar yerlere saçıldı. Aldım yerdeki kitapları, kırmızı parlak kâğıtlarını yırtıp yırtıp attım, yere düşen kalemlerin üstüne çıkıp çiğnemeye başladım.

Gürültüyü duyanlar odalarında önce korkmuşlar, ne oluyor diye durup bir süre dinlemişlerdi. Sonra kapılar hızla açıldı. Hepsinin sofaya çıktığını duydum. Bir hırsızdan falan korkmuşlardı herhalde. Ablam gözü pek kızdır. Gürültünün benim bir marifetim olduğunu anlamıştı galiba.

— Yetişin hırsız var! diyen Meryem Teyze'yi ve korkarak çığrışan çocukları susturmağa çalışıyordu:

— Durun, bağırmayın! Hırsız falan yok! Hırsız gelip de bizim neyimizi alacak!...

— Hırsız var Fatoş Hanım!... Komşular!... Polis!... Yetişin!... Diye bağırmaya devam ediyordu Meryem Teyze.

— Durun! Duymuyor musunuz? Hacer ağlıyor! Hacer'in sesi bu!... Hacer!... Hacer!...

Ablam koşarak benim odama gitti. Beni göremeyince orda, Hanife'nin odasına girdi hızla... Ben ağlıyor ve kalemlerin, kitapların, defterlerin üstünde tepiniyordum. Beni kollarımdan tuttu, sürükliye sürükliye götürüp Hanife'nin yatağına yatırdı. Ötekiler de korkuyla odaya dolmuşlardı. Hanife odanın karışıklığını, kitapların, defterlerin yırtılmış, parçalanmış olduklarını görünce tepinip ağlamaya başladı:

— Anacığım!... Kitaplarımı defterlerimi ne yapmış!...

Avaz avaz ağlıyordu Hanife. Ayşe de gürültüden, çığlıklardan, koşuşmalardan korkmuş, bir köşeye büzülmüş avazı çıktığı kadar bağırıyordu.

Ablam:

— Kolonya getirin, su getirin!... Dedi Meryem Teyze'ye.

Son duyduğum sözlerdi bunlar. Bir balon gibi hafiflemiş, bir balon gibi alıp başımı maviliklere karışmıştım. Ne olup ne bittiğinin farkında değildim artık, kendimden geçmişim.

Beni odama götürüp yatağıma yatırmışlar. Doktor çağırmışlar. Bütün gece yanımda bir seslerin konuştuğunu, yüzlerin yastığa eğilip eğilip bana baktıklarını, ellerin bileğimi tutuklarını, vücudumu oğuşturduklarını hatırlıyorum sisler bulutlar içinde.

Yabancı bir adam hep başımda duruyor, arada bir göğsüme eğilip başını kalbime dayıyor, sonra Ablamla konuşuyordu:

— İğneler iyi gelecek, hiç merak etmeyin!

O sırada oda kapısı açıldı. Meryem Teyze bir şey söyledi. Tanımadığım adam:

— Odaya çok girmeyin dedi Meryem Teyze'ye. Hele küçük kızlar bir süre gelmesinler! Hasta gürültüsüz, sakin bırakılmalı! İyice dinlenmeli! Önemli bir sarsıntı geçiriyor çocuk.

Ablamla bir süre konuştular. Ablama benim nasıl bakılacağımı anlatıyor, beslenmeme çok dikkat edilmesi gerektiğini de söylüyordu.

— Oniki yıllık yoksulluğun, dağınık bir yaşayışın, birçok hastalıklar, ölümler görmüş olmasının birikimi... Diyordu. Sonunda Annesinin ölmesiyle bütün bu içe tepilen acılar, sıkıntılar ortaya çıkmak için vesile bulmuş!...

— O gece bir yandan kardeşinin kitaplarını yırtıp parçalıyor, bir yandan da «Senin de Annen öldü, senin de Annen öldü!...» Diye bağırıyordu... Diye anlatıyordu Ablam da ona.

— Siz de davranışlarınıza bilhassa çok dikkat etmelisiniz! Çok tehlikeli bir yaşa giriyor. Puberte çağı... Her küçük kız genç kızlığa girmenin sıkıntılarını duymuştur. Gördüğü, yaşadığı korkunç olaylardan sonra bu kızcağızın rahatça bu günleri atlatması beklenemezdi. Sizi çok seviyor! Onun için dikkat edin, bir süre ona olan sevginizi ve dikkatinizi özellikle belli edin!

O günden sonra doktor sık sık geldi beni yoklamaya. Yanımda çoğunlukla ablam ve o olurdu. Ablam okula gittiği zamanlar yalnız kalırdım. Meryem Teyze odasından pek çıkmazdı. Hele ben ortalarda dolaşırken odasına girer kapanır, ya da Ayşe'yi alarak komşulara giderdi. Hanife de pek görünmezdi bana. Bense onlara karşı büyük bir ilgisizlik duyuyordum. Bazen Ayşe yavaşça odamın kapısını açar gelirdi yanıma. Onunla oynardık bir zaman. Ama benim yanımda çok durmamasını sıkı sıkı tembih ediyorlardı herhalde Ayşe'ye ki:

— Ben gidem Aba, der, birden oyununu yarım bırakır, kaçar gibi odamdan çıkardı.

Yarı uyur gibi sofaya, mutfağa, helaya gidip geldikçe Hanife'yle de rastlaşırdım. Hanife beni görünce korkup odasına kaçıyordu. Oysa ben evde yalnız gibi dolaşıyordum. Evdekilerin varlığı beni rahatsız etmiyordu.

Hastalığımın en sarsıcı, yorucu günleri geçtikten sonra, birikmiş gücümü tüketeceğim yerler aramağa başladım. İyi besinlerle, ilâçlarla gürültüsüz, rahat bir evde, Ablamın sevgisiyle beslenerek iyileşiyordum. Artık çevremle

ilgilenmeye başlamıştım yeniden. İlkbahara doğru, havalar güzelleştikçe bahçeye çıktım. Tavuklarıma, kimileri büyümüş, kimileri patlamış, tomurcuklanmış çiçeklerime, fidanlarıma, sebzelerime bakmaya başladım. Yavaş yavaş onları sular, küçük bir kazmayla diplerindeki toprakları kabartır, çevrelerini otlardan temizlerdim. Ben aylardır odamda kapalı yatarken bu işleri hep Meryem Teyze'yle Hanife görmüşlerdi. Ne iyi bakmışlardı hepsine de! Tavuklarım tertemiz, sağlıklıydılar. Her gün yumurtluyorlardı. Komşular bizden günlük yumurta satın almaya gelirlerdi sık sık. Ya da Hanife götürürdü yumurtaları komşulara.

Kümese gittiğim ilk gün Annemi aradım. Orda, bir köşede oturmuş kafasını dikkatle yana eğmiş bana bakıyordu. Yanına yaklaştığımda kabardı: «Gurk! Gurk!...» Diye sesler çıkardı. Gözlerim karanlığa alışınca tavuğumun kuluçkada yattığını, altında bir sürü yumurtalar olduğunu gördüm. «Yakında yeni kardeşlerim olacak!» Diye güldüm kendi kendime. Öbürlerine baktım: Hanife, Ayşe, Ablam, Ninem, Meryem Teyze, köydeki arkadaşlarımın hepsi, karanlıkta durmuşlar, kafalarını yana çevirmişler, bana bakıyorlardı. Gittim, sularını değiştirdim. Bahçeden topladığım otları getirip attım önlerine. Sevindiler, kendi dillerince şarkı söylemeğe başladılar.

Ondan sonraki günler kümese bakmak bana bırakıldı. Benim oraya gittiğimi gören Meryem Teyze'yle Hanife artık tavuklarımla aramdan çekilmek istemişlerdi. Kimi zaman, yolda onlardan biriyle karşılaşırsam durup konuşuyordum. Eskiden konuşmak isteğini bile duymazdım kimseyle.

Bir sabah Hanife'yle Ablam okula gitmek için evden ayrılmışlardı. Hanife'nin gitmeden önce Ablamdan ayrılarak kümese gidip baktığını gördüm. Ben de pencereden onlara bakıyordum. Sonra Hanife bir çığlık attı ve koşarak eve girdi. Aylardır ilk kez kapımı açarak:

— Abacığım, Annemin civcivleri çıkmış!... Diye bağırdı.

Ben de koştum kümese. Sarılı, beyazlı, kahverengili, karalı bir sürü küçücük civciv yumurtalarından çıkmışlar, Annemin çevresinde düşe kalka dolaşıp duruyorlardı. İlk tanesi de yumurtanın kabuklarını gagalıyorlardı çıkmak için. Biz ikimiz de kümesin kapısını açıp bakınca Annem:

— Gurk!... Gurk!... Diye kanatlarını açarak yavrularının üstüne gerdi.

— Hanife, dedim, neyi hatırladın şimdi?

— Ya sen? Dedi o da bana.

— «Bana emek verdi, kanadını gerdi.»

Annem «Annem anneeem, ey bir tanem!» Diye şarkıyı söylemeye başladım. Hanife gülmeğe başlamıştı. Ablam da gülüyordu bizim neşemize bakarak. Hanife:

— Bak abla, dedi. Annem kanadını gerdi...

Ablam da gelip aramıza katılmıştı:

— Gerçekten, dedi, tam işte kanadını germiş bir anne!...

Biz Hanife'yle keyiflenmiş şarkının tamamını baştan söylemeye başlamıştık. «Annem anneeeem» bölümüne gelince Ablam da bize katılıyordu. Sabah sabah bahçemizdeki bu şarkı seslerini duyan Meryem Teyze de kucağında Ayşe'yle kapıya gelmiş bize bakıyordu:

— Meryem Hanım, dedi Ablam, sizin kuluçka, anne oldu!

— Belliydi, dedi Meryem Teyze, dün yavrulardan birinin gagası çıkmıştı yumurtadan.

— Hadi bakayım Hanife, dedi Ablam telâşla, geç kalıyoruz.. Eve dönünce bakarsın civcivlere.

Hanife arkasına baka baka gitti.

O gün çok keyifliydim. Meryem Teyze'yle bile bir iki lâf ettim sofada raslayınca Ayşe'yle çıkıp biraz bahçede gezindik, güneşledik. Sonra odama girip ders kitaplarımı çıkardım divanın altından. Hastalandığımdan beri ortada ne kitap kalmıştı, ne dergi. Onların hepsini toplayıp divanın altına doldurmuşlar. Beşinci sınıfın kitaplarını karıştırdım. Sonunda tarih kitabı hoşuma gitti. Açtım, hi-

kâye okur gibi tarih olaylarını okumaya başladım. Kitabı okurken uyuyakalmışım.

Ablamla Hanife'nin okuldan dönüşlerini duyarak uyandım. Hanife gene kümesin başındaydı tabii. Kümesin önüne çömelmiş civcivlere bakıyor, onları yakalayıp sevmeye çalışıyordu. Ablam içeriye girdi, onu bırakarak... Beni pencereden görmüştü. O da keyifliydi:

— Nasılsın Hacer? Dedi, ne yaptın bu gün?

— Beşinci sınıfın tarihine çalıştım.

— Çok iyi! Nasıl, anlıyabildin mi?

— Anladım tabii!

— İlâçlarını aldın mı?

— Aldım abla! Sınavlara girebilecek miyim yıl sonunda?

— Hazırlanırsan girersin elbet.

— İlkokulu bitirirsem ortaokula da gidecek miyim?

— Niye gidemiyesin Hacer? Gidersin tabii!

Bir ara ablamın elindeki yüzüğe ilişti gözüm. Sorayım mı sormıyayım mı diye düşündüm. Taşlı yüzük değildi. Nişan yüzüğüne benziyordu. Acaba taşı avcuna doğru dönmüş diye kolladım, değil! Taşsız yüzük, nişan yüzüğü!... Gene de soramadım Ablama. Ablam soyunmak için odasına girince ben de çıkıp kümese gittim. Hâlâ kümesin önünde oturmuş civcivlere bakan Hanife:

— Tamam onbeş tane Aba, diyordu bana. Bunlar büyürse ne çok tavuğumuz olacak, değil mi? Ama dikkat etmeli de bunları kedilere kaptırmamalı!

— Hanife, dedim. Ablam nişanlandı mı?

— Evet, dedi, Hanfie.

— Ne zaman?

— Çok oldu, sen hastaydın.

— Kimle nişanlandı?

— Bizim başöğretmenle.

— Evlenince bizim yanımızdan gidecek mi?

— Bilmem! Belki gider.

— Belkisi var mı, gider tabii! Kocası da buraya gelecek değil ya!...

— Belki de gelir! Çok iyidir bizim başöğretmen!
— Ne zaman evlenecekler?
— Bilmiyorum Abacığım, hiç sormadım valla!...

Hanife'nin soğukkanlılığına, aldırışsızlığına şaştım kaldım. Ben, kendim bile bilmeden çok bağlanmıştım Ablama. Onsuz hiçbir şey olamaz sanıyordum. Önceleri onun varlığı bana güç vermişti. Sonra, yavaş yavaş bu güç çekilmiş, yerini bir güvensizliğe bırakmıştı. Kendime değil de Ablama güvenmeye başlamıştım. Şimdi Ablam gidecekti işte. Gene bir başıma kalıyordum. Gene ailemin yükünü omuzlarımda duyacaktım. Bütün ağırlığıyla. Bütün ağırlığı ve bütün tadıyla. Bunu düşünmek beni hem korkutuyor, hem heyecanlandırıyordu. Bu işi bir de Ablamla konuşmaya karar verdim.

Sınavların başlamasına bir hafta kala Ablamla çarşıya gittik. Bana önlüklük soten aldı. Sınavlarda daha ne gerekiyorsa hepsini aldı. Kalemler, silgiler, kalem açacağı, resim defteri, başka defterler, kitaplarımı kaplamam için parlak mavi kâğıt, mavi küçük etiketler, pergel, gönye, cetvel... Ayağıma yeni bir pabuç, beyaz kısa çoraplar... Bir parça da beyaz pike aldı. Sınava girerken takmam için bunu yaka yapacaktık. Bir de çanta alalım, diye tutturdu. Ben sınavlara çantayla mı, çantasız mı gidileceğini bilmediğimden ne al diyebildim, ne alma... Büyük, kocaman, körüklü bir çanta aldı bana.

Gidip önlüğümü Fatma Abla'nın makinesinde diktik. El dikişlerine ben yardım ettim. Yakamı da kesip dikti Ablam. Eve gelip bir güzel kolaladım, ütüledim yakamı. Bu hazırlıkları yeni okula başlıyan bir çocuğun hazırlıklarına benzetiyordum. Benim gibi okul bitirmeye kalkışan birinin değil... Ya da ne bileyim, evlenecek bir kızın düğün hazırlıklarına da benziyordu. Onlar benim kadar sevinirler miydi acaba evlenirken? Benim şu çarşıdan dönüşte duyduğum sevinci, coşkuyu duyabilirler miydi?

Utancımdan Ablama teşekkür bile edememiştim. Yalnız hareketlerimle belli ediyordum sevincimi; Ablama duyduğum, borçlu olduğum teşekkürleri... Hattâ bir ara o kadar kendimden geçtim ki:

— Ablacığım, dedim, ben de senin düğün hazırlıklarında böyle iş göreceğim!...

Bu kadar sevinmeseydim, sevinçten böyle başım dönmeseydi, Ablama bu konuyu dünyada açamazdım.

Ablam da utandı biraz. Gülümsiyerek:

— Sağolasın Hacer, dedi. O hazırlıklara daha çok var!

— Ne kadar var Ablacığım?

— Gelecek yılın, ders yılının başında...

— Yazın ne olacak?

— Yazın onunla birlikte İstanbul'a gideceğiz. Annemlere...

Birden sessizleşivermiştim. Yazın Ablam yoktu demek! Ablasız geçirilecek bir yaz... Upuzun ve yapyalnız, sıcak günler... Sessiz, durgun, yaz öğlesi sonraları...

— Sizi de götüreyim mi İstanbul'a? Dedi Ablam gülerek.

Bu kez de ürküverdim. Koskoca İstanbul'a gitmek... Biz, kimsesiz üç kardeş, Emine Hanım'ların, Hasan Abilerin, Halime Yenge'lerin evinde kimsesiz ve sığıntı gibi... Yoh, hayır, burda yalnız kalmak daha iyiydi...

— Kalabalığız Ablacığım, dedim, nerelere sığarız biz, üç kardeş?

— Baban da orda bak! Babanı da görürdünüz. Baban iyileşiyor, biliyor musun? Sen hastayken bir mektubunu almıştım. Çok iyiymiş. Bacağındaki akıntı durmuş. Alçıdan çıkıyormuş yakında.

— Ne zaman gelecekmiş?

— Bilmem! Onu yazmıyordu ama, çok şükür kurtuldum, kızlarıma kavuşacağım... Çalışıp para kazanabileceğim, okutacağım onları, diyordu.

— Yakında çıkacak olsaydı yazardı, dedim.

— Evet, dedi Ablam da, ben de öyle düşünüyorum. E, kolay değildi o hastalıktan sıyrılmak. Gene güçlü adammış!

— Bir mektup yazalım da soralım Ablacığım, dedim; bakalım ne durumda...

— Olur yazalım, dedi Ablam. Sen hele şu sınavlara gir de... Ona göre yazarız.

Ablam Öğretmenler Odasından çıkıp da beni kucaklayıp öpünce anladım ilkokulu bitirdiğimi. Yeni önlüğüm, kolalı yakam, yeni pabuçlarım, yeni çoraplarımla gittiğim sınavlarda hiç korkmadan, sıkılmadan, kendime duyduğum güvenle ablama duyduğum borçluluk duyguları içinde bitirmiştim ilkokulu.

Okulda herkes kutladı beni. Ablamın arkadaşları olan öğretmenler, benimle birlikte sınava giren öğrenciler... Ablamın nişanlısı başöğretmen. O da gülerek gelmiş, elimi sıkmıştı. Tıpkı Ablam gibi, açık yüzlü, güzel, babacan bir adamdı bu başöğretmen. Ablamla ikisini çok yakıştırtım birbirlerine.

— Hadi Hacer, dedi başöğretmen, gelecek yıla ortaokul da açıyoruz. İlk öğrenci olarak seni yazdıracağım.

— Teşekkür ederim! Dedim yavaşça. Artık bir okullu gibi davranmasını, konuşmasını öğrenmiştim.

Başöğretmenin elini sıkarak ayrıldık okuldan. Yolda bir zaman konuşamadık. Ablam da ben de ayni şeyleri düşünüyorduk. O, birgün evlenecek, birbirimizden ayrılacaktık. Ben ne yapacaktım o zaman?

İlkbahar güneşinin sıcaklığı altında terlemiştik. Ablamın sırtında kısa kollu keten bir elbise, bende de pırıl pırıl yeni önlüğüm, her akşam yeniden yıkayıp kolaladığım yakam vardı. Ablam gidecekti. Ne olursa olsun gidecekti. Bugün gitmese, başka bir gün gidecekti. Hep öyle olmamış mıydı? Önce Annem, sonra Babam, kardeşlerim gitmemişler miydi? Sonra Ablam gitmemiş miydi?

Sonra gene Annem, Babam, kardeşlerim, Ablam gelmemişler miydi? Sonra gene... Evet, evet, yaşama buydu işte... Gelişler, gidişler, sevinçler, korkular, coşkular, hastalıklar, ölümler, başarılar, mutluluklardı. Bunların hepsiydi yaşama denen o güzel şey... Bunların içinden birini bile çıkartıp alamazdık. Ne ölümü, ne hastalığı, ne başarıyı, ne sevinci, ne mutluluğu, ne korkuyu, ne coşkuları çıkarabilirdik ondan.

Evimize yaklaşmıştık artık. Başımı önüme eğmiş, düşünerek yürüyordum. Birden bir sesle irkildim:

— Kim bu okullu kız böyle!

Başımı kaldırdım. Bahçe duvarına dayanmış bir adam bize bakıyordu. Tıknaz gövdesi, çirkin ama sevimli yüzü, elinde bastonuyla bize bakıyordu. Gülüyordu bir yandan da. Baktım, baktım... Olduğum yerde duruyordum. Beyaz, kolalı yakamdan yansıyan güneş ışınları gözlerimi kamaştırıyordu sanki.

— Babacığım!... Diye koşmaya başladım sonra.

Benim koşmaya başlamamla birlikte saklanarak pencereden bizi gözliyen Hanife, Ayşe, Meryem Teyze de kapıdan çıkmışlar, sevinç çığlıkları atarak bahçeye doluşmuşlardı. Babam beni göğsüne bastırmış, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Beni koyvermiyordu bir türlü. Hacer'ini böyle okul önlükleri içinde beyaz yakalar içinde göreceğini hiç ummamıştı. Çocuk gibi ağlıyordu. Şaşkınlıktan, alçıdan çıkmış bacağını dayadığı bastonunu bile düşürmüştü yere. Eğildim, bastonunu alıp eline verdim. Öbür koluna da ben girdim. Adımlarımızı sıklaştırarak evimize doğru yürüdük.

— SON —

çocuklar için seçilmiş en güzel KİTAPLAR

21

may yayınları
çocuk dizisi

Öykücü ve romancı Afet Ilgaz Annem Annem'i çocukların biraz daha mutlu olmaları için yazdı. Bu romanda annesi evden gitmiş üç kızın hayatla nasıl savaştıklarını okuyup heyecanlanacaksınız. Onlar annelerini seviyorlardı ama aralarına bir süre «ayrılık» dediğimiz o üzücü olay girdi. Bu üç kız ayrılığın her çeşidini tattılar küçücük yaşlarında. Zaman zaman annelerinden, zaman zaman birbirlerinden bir süre de babalarından ayrı kaldılar. Ama ayrılıklar onların birbirlerini ve hayatı sevmelerini engelleyemedi. Bu romanda bu üç küçük kızın ilginç hayat öykülerini okuyacak, onları kardeşleriniz gibi seveceksiniz.

Kapak BİRLEŞMİŞ REKLAMCILIK